

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

MARIA WILCZYŃSKA

BIBLIOTEKA

Uniwersytetu Marii
Curie-Skłodowskiej
w Lublinie
(1944 — 1974)

LUBLIN

1976

Maria Wilczyńska

BIBLIOTEKA
Uniwersytetu
Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie
(1944 — 1974)

Maria Wilczyńska

BIBLIOTEKA

Uniwersytecki

Marii Curie-Skłodowskiej

w Lublinie

(1944-1974)

1. Gmach Biblioteki

BIBLIOTEKI MIĘDZYUCZELNIANEJ
W LUBLINIE

DZIAŁO SIĘ DNIA 8 CZERWCA 1965 ROKU W LUBLINIE, KIEDY

I SEKRETARZEM KOMITETU CENTRALNEGO POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBOTNICZEJ BYŁ

WŁADYSŁAW GOMUŁKA

PRZEWODNICZĄCYM RADY PAŃSTWA PRZ

ALEKSANDER ZAWADZKI

PREZESEM RADY MINISTRÓW

JÓZEF CYRANKIEWICZ

MINISTREM SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

HENRYK GOLĄŃSKI

I SEKRETARZEM KOMITETU WOJEWÓDZKIEGO PZPR W LUBLINIE

WŁADYSŁAW KOZDRA

PRZEWODNICZĄCYM PREZYDIUM WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ

PAWEŁ DĄBEK

PRZEWODNICZĄCYM PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ

MIECZYSLAW MARTYN

I SEKRETARZEM KOMITETU MIEJSKIEGO

PIOTR KARPIUK

REKTOREM UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

GRZEGORZ LEOPOLD SEIDLER

EKTOROM AKADEMII MEDYCZNEJ

MIECZYSLAW STELMASIAK

REKTOREM WYŻSZEJ SZKOŁY ROLNICZEJ

STEFAN ZIEMNICKI

REKTOREM WIECZOROWEJ SZKOŁY INŻYNIERSKIEJ

STANISŁAW PODKOWA

DYREKTOREM BIBLIOTEKI UMCS

TADEUSZ SMOLKA

DYREKTOREM BIBLIOTEKI AM

STANISŁAW KOWALCZYK

DYREKTOREM BIBLIOTEKI WSB

ZOFIA WIŚLIŃSKA

DYREKTOREM ZARZĄDU INWESTYCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

ZDZISŁAW KOWALSKI

W OBCYNOSCI PRZEDSTAWICIELI RZĄDU, PARTII UCZELNI I BELEKICH ORAZ ZAPROSZONYCH GOSCI POŁOŻONO PIERWSZĄ CEGŁĘ BIBLIOTEKI MIĘDZYUCZELNIANEJ
IM. MARCINKA LIPKOWICZA.

PROJEKT OPRACOWAŁ: TADEL SZ. WITKOWSKI, KIBATURA GUMACH, WYŚCISŁ 24,965 M, A PRZEWIDYWANY KOSZT—RAZEM Z WYPOSAŻENIEM 9,000,000 ZŁ.
INWENTYCYJ, FINANSOWE MINISTERSTWO SZKOLNICTWA WYŻSZEGO, WYKONAWCA: JEST LIPIŃSKIE PRZEDSIĘWSTWOSTWO GOSPODARSTWA MIĘSNIĘGO, SENIOMEM
WYKONAWCA: KOLONNA DOJARCZANSKA I G. DOJARCZANSKI PRACUJĄCY PRACUJĄCY DO 24 KWIEŃCIA 1965 ROKU.

[illegible]

TEREST LEOZYLA — STEFANIA FEDORKO

LUBLIN, POLYA 8, VI, 1963 (RUKI).

WSTĘP

Monograficzne ujęcie rozwoju i działalności Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w minionym 30-leciu ze szczególnym uwzględnieniem spocyficznych warunków, w jakich się organizowała, jest celowe z wielu względów. Stanowi wkład do dziejów oświaty uniwersyteckich w Polsce, pokazuje jedną z wielu dróg, jakie musiały przebyć biblioteki organizujące się w trudnym okresie powojennym, jest przyczynek do historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ponadto bliższe poznanie historii Biblioteki UMCS umożliwi właściwą ocenę jej dotychczasowych osiągnięć oraz wyjaśni przyczyny niektórych niedociągnięć. Działalność Biblioteki nie została dotychczas całościowo omówiona, a istniejące opracowania nie wyczerpują zagadnienia. Jubileusz 30-lecia Biblioteki UMCS, pierwszej biblioteki uniwersyteckiej nowo powstałej w PRL, jest okazją do zaprezentowania jej dorobku.

Podstawę opracowania stanowią materiały archiwalne, źródłowe. Starano się, by praca zawierała możliwie dużo danych faktograficznych i liczbowych, do których dotrzeć można jedynie drogą archiwalnych poszukiwań, poprzez nie opracowane jeszcze materiały archiwalne Biblioteki. Źródła drukowane wykorzystano jako materiał pomocniczy i uzupełniający. Dużą pomocą w ustalaniu faktów okazały się relacje i wspomnienia byłych oraz obecnych wieloletnich pracowników Biblioteki.

Temat ujęto problemowo, a w obrębie problemu - historycznie. Taka konstrukcja ma swoje uzasadnienie w wyeksponowaniu najważniejszych zagadnień bibliotecznych i ukazaniu ich w przekroju historycznym; daje to możliwość pokazania rozwoju i dorobku Biblioteki na wielu odcinkach jej działalności.

Pierwszą redakcję niniejszego opracowania /za okres 25-lecia Biblioteki/ stanowiła praca napisana na Podyplomowym Studium Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem prof. dr Stanisława Kubiaka, któremu w tym miejscu dziękuję za właściwe ukierunkowanie badań.

Korzystając z okazji chciałabym wyrazić podziękowanie również byłemu Dyrektorowi Biblioteki st. kustoszowi dypl. Tadeuszowi Smołce, kierownikom Oddziałów i długoletnim Pracownikom, których uwagi mogłam wykorzystać, Kierownikowi Archiwum UMCS mgr Kazimierzowi Stoli oraz Dyrektorowi Biblioteki doc. dr Janowi Gurbie za pomoc okazaną w trakcie przygotowania tej pracy, potrzebnej zarówno w środowisku uczelnianym, jak i ogólnobibliotekarskim.

ROZDZIAŁ I

POWSTANIE I TENDENCJE ROZWOJOWE UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

Powstanie Biblioteki było nierozdzielnie związane z rozwojem i przeobrażeniami Uczelni. Nie można więc przedstawić rysu historycznego Biblioteki bez kontekstu spraw, które decydowały o jej trudnym starcie, wyznaczały profil i politykę gromadzenia zbiorów oraz ukierunkowywały jej działalność.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, pierwsza wyższa uczelnia Polski Ludowej, został utworzony dekretem Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 23 października 1944 r.¹ Na skrawku oswobodzonej ziemi polskiej, w pobliżu frontu, skąd dochodziły jeszcze echa wojny, powstawał lubelski ośrodek naukowy. W czasie trwającej jeszcze wojny nie mogło być mowy o odpowiednich warunkach do pracy i nauki. Nie było pomieszczeń, sprzętu, pomocy naukowych, podręczników i biblioteki. Do historii Uczelni przeszło pierwsze ogólne zebranie profesorów Uniwersytetu jako "zgrupowanie na beczkach".² W warunkach nie lepszych odbywały się zajęcia, podczas których w zatłoczonych salach studenci stojąc słuchali wykładów, a za pulpity przy notowaniu służyły im plecy kolegów.

W Archiwum UMCS przechowywała się obszerna dokumentacja z tego okresu, wśród której wiele miejsca zajmują pisma kierowane z Uczelni do odpowiednich władz z prośbą o poszczególne przydziały, począwszy od pomieszczeń, sprzętu, książek i druków, a skończywszy na obuwiu, ubraniu dla pracowników i innych artykułach pierwszej potrzeby.³ Pragnienie kontynuacji przerwanej przez wojnę pracy naukowej i studiów pomogło przetrwać ten niezwykle trudny okres.

Artykuł 3 dekretu powołującego do życia Uniwersytet kreował cztery następujące wydziały: Lekarski, Przyrodniczy, Rolny i Weterynaryjny, a w kilka miesięcy później, tj. w styczniu 1945 r., został utworzony Wydział Farmaceutyczny.⁴ W parę lat później,

w r. 1949, otwarto Wydział Prawa.⁵ Już po kilku latach swojego istnienia Uniwersytet przeżył pierwsze zmiany organizacyjne. Z dniem 1 stycznia 1950 r. zostały wydzielone z UMCS dwa wydziały, Lekarski i Farmaceutyczny, z których powstała Akademia Lekarska, przemianowana wkrótce na Akademię Medyczną.⁶ Wraz z rozdzieleniem Uczelni dokonano podziału lokali i urzędzeń. W roku następnym z Wydziału Przyrodniczego utworzono dwa wydziały: Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny oraz Biologii i Nauk o Ziemi.⁷ W październiku 1952 r. otwarto Wydział Humanistyczny.⁸ Druga większa reorganizacja została przeprowadzona w r. 1955, oddzieliły się wówczas od Uniwersytetu wydziały: Rolny, Weterynaryjny i Zootechniczny, tworząc trzecią w Lublinie państwową uczelnię - Wyższą Szkołę Rolniczą.⁹ W lutym 1965 r. został utworzony na UMCS Wydział Ekonomiczny¹⁰, zaś ostatni - Wydział Pedagogiki i Psychologii powstał w r. 1973 z połączenia Instytutu Pedagogiki i Psychologii Wydziału Humanistycznego UMCS i Wyższego Studium Nauczycielskiego, będącego od r. 1971 odrębną jednostką organizacyjną UMCS.¹¹

Ponadto w ciągu minionego okresu rozbudowano studia stacjonarne, zaoczne, eksternistyczne i podyplomowe. Utworzono Zawodowe Studium Administracyjne, Zawodowe Studium Ekonomiczne, Studium Nauk Politycznych i Międzyuczelniany Instytut Filozofii. Zorganizowano Filie i punkty konsultacyjne w terenie.

Tab. 1. Rozwój UMCS w okresie 30-lecia¹²

Jednostki porównawcze	Rok akad. 1944/45	Rok akad. 1974/75
Wydziały	5	6
Kierunki studiów	10	29
Zakłady	44	94 /w tym 9 międzywydział./
Filie i punkty konsult.	-	4
Prac.naukowo-dydaktycz.	117	1002
Studenci	980	14482
stacjonarni		7129
zaoczeni		6577
ekstern. i podypl.		776

Wielkim osiągnięciem Uczelni jest również Dzielnica Uniwersytecka, jedna z najładniejszych w kraju, o jej budowie zapadła decyzja już w r. 1946. Usytuowane w niej zostały obiekty dydaktyczno-naukowe, administracyjne i socjalne-bytowe, a także gmach Biblioteki.¹³

W przeciwieństwie do innych bibliotek uniwersyteckich, które po wojnie chociaż w części odzyskały swoje mienie i w oparciu o nie mogły kontynuować działalność, Biblioteka UMCS musiała organizować się od podstaw - starając się o zdobycie każdej książki, o możliwość zaprenumerowania jeszcze jednego tytułu czasopisma, a nawet o każdy druk biblioteczny, walczono o każdy metr kwadratowy powierzchni użytkowej, każde krzesło, każdy regał.¹⁴

Szybko rozwijające się zakłady naukowe Uniwersytetu pochłaniały większość dotacji, dlatego potrzeby Biblioteki często były odsuwane na dalszy plan. Ale nie tylko brak było w początkach Biblioteki bazy materialnej, również nie miała ona odpowiedniej kadry zawodowej, co oczywiście rzutowało na jej sprawy organizacyjne. Trudności, jakie musieli pokonywać pierwsi pracownicy i kierownictwo Biblioteki, wymagały dużego wysiłku i ofiarnej pracy. Młoda Biblioteka miała bowiem zawsze ambicje, żeby stanąć w rzędzie najlepszych bibliotek uniwersyteckich w Polsce.

Przypisy

¹ Dz. U. nr 9, poz. 42.

² Zebrani siedzieli na deskach ułożonych na beczkach z cementem, przygotowanym do remontu sal wykładowych. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. 3 lata pracy. 1944/45 - 1946/47, Lublin 1947, s. 16.

³ J. Malarczyk: Powstanie i organizacja Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w świetle źródeł, Lublin 1968, s. 14-214.

- ⁴ Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. 3 lata pracy., s.18-29.
- ⁵ J. Malarczyk, op.cit., s. 7
- ⁶ Dz.U. nr 58, 1949, poz. 450.
- ⁷ J. Malarczyk, op.cit., s. 7.
- ⁸ Ibid.
- ⁹ Mon. Pol. nr 73, poz. 906.
- ¹⁰ Dz. Urz. Min. Szkoln. Wyższ. nr 3, poz. 14.
- ¹¹ Dz. Urz. Min. Nauki, Szkoln. Wyższ. i Techn. nr 11, poz. 109.
- ¹² Z. Kowalski: 25 lat rozwoju państwowych wyższych uczelni w Lublinie. Fakty i liczby, Lublin 1969, s. 22. Dane za rok akad. 1974/75 uzyskano z Działu Nauczania UMCS.
- ¹³ Z. Kowalski: Miasteczko Akademickie w Lublinie. Historia. Architektura. Ekonomia, Lublin 1972.
- ¹⁴ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki, 1946.

ROZDZIAŁ II

KSZTAŁTOWANIE SIĘ STRUKTURY SIECI BIBLIOTECZNEJ

1. Biblioteka Główna

W październiku 1944 r., wkrótce po ukazaniu się dekretu PKR'N, powołującego do życia Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, zaczęto organizować bibliotekę uniwersytecką. W nowo powstającym ośrodku naukowym była ona bardzo potrzebna. Musiała stać się warsztatem naukowym dla pracowników nauki i dla studentów.

Pierwsze prace organizacyjne zostały powierzone prof. dr Narcyzowi Łubnickiemu /kierownikowi Katedry Filozofii/, który prowadził je do października 1945 r., tj. do momentu zatwierdzenia etatowego kierownika Biblioteki. Stanowisko to objęła Regina Czajkowska. Profesor Łubnicki decyzją Senatu został następnie pierwszym przewodniczącym Senackiej Komisji Bibliotecznej.¹

W pierwszych latach formy i zasady działania Biblioteki były regulowane zarządzeniami wewnętrznymi. W grudniu 1946 r. został opracowany pierwszy regulamin,² który ustalał sprawy wewnętrzne oraz wprowadzał zasady udostępniania zbiorów. Za całokształt działalności Biblioteki odpowiadał kierownik, mianowany przez Rektora i podlegający władzom Uczelni. Zarówno strukturę, jak i pozostałe sprawy organizacyjne zatwierdzał Rektor na wniosek kierownika Biblioteki. Do r. 1952, z powodu braku wzorcowej struktury organizacyjnej dla bibliotek szkół wyższych, struktura Biblioteki UMCS kształtowała się w sposób indywidualny, uzależniony od specyficznych warunków pracy i aktualnych potrzeb. W początkowym okresie działalność Biblioteki dotyczyła głównie gromadzenia, opracowywania i udostępniania zbiorów oraz spraw administracyjnych. Brak personelu uniemożliwiał wyodrębnienie działów. Przychody pracy kształtowały 1-osobowe stanowiska pracy.

Działy utworzono dopiero w r. 1948.³ Były to: Dział Gromadzenia Zbiorów, Opracowania Zbiorów /łącznie druki zwarte i gię-

głe/ oraz Dział Udostępniania Zbiorów, do którego przywiązywano wielką wagę i maksymalnie rozbudowano jak na ówczesne możliwości. Dysponował on: czytelnią ogólną, wypożyczalnią miejscową i wypożyczalnią międzybiblioteczną, a z czasem również czytelnią dla pracowników nauki, oddzielną wypożyczalnią podręczników i gabinetem marksistowskim. Wyodrębniono również Sekretariat Biblioteki.

W r. 1951, zgodnie z postulatami konferencji krynickiej,⁴ zostało powołane Biuro Informacji Bibliograficznej, przekształcone w r. 1953 w Dział Informacji Bibliograficznej, który przejął działalność informacyjną, prowadzoną dotychczas przez Dział Udostępniania Zbiorów.⁵ Od r. 1953 struktura organizacyjna Biblioteki UMCS kształtowana była według wzorcowego statutu szkoły wyższej, który określał m.in. organizację biblioteki głównej.⁶ Wprowadzono też stanowisko dyrektora w miejsce dotychczasowego stanowiska kierownika Biblioteki.

W r. 1954 został utworzony 1-osobowy Referat Bibliotek Zakładowych, który organizacyjnie należał do Działu Informacji Bibliograficznej. Prowadził prace instruktażowe, zaopatrywał biblioteki zakładowe w niezbędne druki biblioteczne, zajmował się importem wydawnictw dla całej sieci bibliotecznej Uczelni oraz rozpoczął prace nad katalogiem centralnym. Od tego też roku sprawy wewnętrzne Biblioteki zostały ujęte regulaminem, zatwierdzonym przez Ministra Szkolnictwa Wyższego i obowiązującym z niewielkimi zmianami do chwili obecnej.⁷

Rok 1955 przyniósł dalszą rozbudowę organizacyjną. Wpływający od roku do Biblioteki pełny egzemplarz obowiązkowy łącznie ze zbiorami specjalnymi spowodował wyodrębnienie się w ramach Oddziału Opracowania Zbiorów następujących referatów: Opracowania Druków Zwartych Nowych, Czasopism, Zbiorów Specjalnych, Starodruków i Katalogów. W obrębie Oddziału Udostępniania Zbiorów zorganizowano nową czytelnię przy Zakładzie Chemii w gmachu Wydziału Mat.-Fiz.-Chem.,⁸ z czasem przekształciła się ona w Filię Biblioteki Głównej.

W r. 1956 Biblioteka otrzymała etat wicedyrektora.⁹ Intensywny rozwój Biblioteki znalazł odbicie również w dalszych rozwiązaniach organizacyjnych. W następnym roku zaczęła funkcjonować z 1-osobową obsługą personalną Pracownia Mikrofilmowa, należąca strukturalnie do Oddziału Opracowania Zbiorów, która wykonywała pierwsze nieliczne prace reprograficzne.¹⁰ W r. 1959 z Refera-

tu Katalogów został utworzony Oddział Katalogów, który przejął z Oddziału Opracowania Zbiorów całokształt prac związanych z prowadzeniem katalogów alfabetycznych i rzeczowych. Referat Zbiorów Specjalnych przekształcił się w samodzielny Oddział Zbiorów Specjalnych. Z Oddziału Informacji Bibliograficznej wydrebniono Referat Bibliotek Zakładowych i utworzono Oddział Bibliotek Zakładowych.¹¹

Tab. 2. Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej UMCS w r. 1961 /odpowiadająca ramowej strukturze biblioteki głównej szkoły wyższej/¹²

Jednostka organizacyjna	Liczba zatrudnionych osób
Dyrekcja	2
Sekcja Administracji	11
	/3 prac.umysł.+8 prac.obsl./
Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów	6
Oddział Opracowania Druków Nowych /z Pracownią Mikrofilmową/	7
Oddział Katalogów	5
Oddział Udostępniania Zbiorów /z Filią i magazyn./	9
Oddział Informacji Bibliograficznej	3
Oddział Bibliotek Zakładowych	3
Oddział Zbiorów Specjalnych	3

W następnych latach została znacznie rozbudowana wewnętrzna organizacja Biblioteki, co było uwarunkowane wzrostem liczby personelu, poprawą warunków lokalowych oraz nowymi, zwiększonymi zadaniami usługowymi. W r. 1962 wydrebniała się w samodzielną organizacyjnie jednostkę Pracownia Mikrofilmowa, przyjmując nazwę Pracownia Reprograficzna. W następnym roku powstała Samodzielna Sekcja Starodruków, dotychczas działająca w ramach Oddziału Opracowania Zbiorów.¹³ W r. 1964 usamodzielniła się Filia Biblioteki

z księgozbiorem fizyczno-chemicznym, usytuowana na Wydziale Mat.-Fiz.-Chem., oraz została utworzona wypożyczalnia podręczników w Miasteczku Uniwersyteckim, organizacyjnie podporządkowana Filii.¹⁴ Z Referatu Czasopism Oddziału Opracowania Druków Nowych powstał Oddział Opracowania Wydawnictw Ciągłych. W r. 1965 utworzono Oddział Magazynów i Konserwacji Zbiorów /dotychczas magazyny podlegały Oddziałowi Udostępniania Zbiorów/.¹⁵

Dalszy rozwój struktury organizacyjnej Biblioteki Głównej nastąpił w r. 1968, po przeprowadzeniu się do nowego gmachu. Powstał wówczas, niezbędny w bibliotece naukowej, Oddział Prac Naukowych, Organizacyjno-Naukowych i Dydaktycznych. W związku ze zwiększoną działalnością usługową w Oddziale Udostępniania Zbiorów powołano dwie sekcje: Sekcję Czytelni i Sekcję Wypożyczeń, a w obrębie Oddziału Zbiorów Specjalnych wydzielono muzykalia i utworzono Gabinet Muzyczny z odpowiednim wyposażeniem.¹⁶ W celu przygotowania dokumentów życia społecznego, pochodzących z egzemplarzy obowiązkowego, powołano Samodzielne Stanowisko Dokumentów Życia Społecznego. W okresie 1 V 1968 - 1 III 1970, tj. podczas zagospodarowywania nowego gmachu, Biblioteka posiadała etat wicedyrektora do spraw administracyjno-technicznych. W tym też czasie z Biblioteką była organizacyjnie związana powstająca Drukarnia Uniwersytecka.¹⁷

Następne zmiany organizacyjne miały miejsce w r. 1971. Podyktowane były one z jednej strony dążeniem do usprawnienia pracy, z drugiej strony zaś względami obiektywnymi. Połączono i wspólnym kierownictwem objęto Oddział Zbiorów Specjalnych i Samodzielną Sekcję Starodruków; później włączono też Stanowisko Dokumentów Życia Społecznego. Likwidacji uległa również Sekcja Wypożyczenia w Oddziale Udostępniania Zbiorów. Filia Biblioteki Głównej na Wydziale Mat.-Fiz.-Chem. rozpadła się na trzy biblioteki instytutowe: Instytutu Matematyki, Fizyki i Chemii.¹⁸

W r. 1972 w ramach Oddziału Informacji Naukowej została powołana Sekcja Informacji Patentowej, nie przewidziana w strukturze organizacyjnej Biblioteki UMCS, zatwierdzonej w r. 1964 przez Ministra Szkolnictwa Wyższego. Jej powstanie podyktowane było potrzebą opracowania i udostępniania patentów polskich i obcych posiadanych przez Bibliotekę oraz uruchomienia informacji patentowej dla Uczelni, zakładów przemysłowych i instytucji technicznych całego województwa.¹⁹

W ten sposób przez 30 lat formowała się struktura organizacyjna Biblioteki Głównej UMCS, warunkowana aktualnymi potrzebami, możliwościami personalnymi, lokalowymi, finansowymi, politykę gromadzenia zbiorów oraz wzrastającą działalnością usługową i rolę w środowisku.

Obecna organizacja wewnętrzna Biblioteki w zasadzie jest zgodna z ramową strukturą, zatwierdzoną w r. 1964. Dokonane zmiany umożliwiają lepszą organizację pracy i działalności usługowej. W dalszej perspektywie pozostaje sprawa rozbudowania Oddziału Katalogów i Oddziału Informacji Naukowej.

Tab. 3. Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej UMCS
w r. 1974 ²⁰

Jednostka administracyjna	Liczba zatrudnionych osób
Dyrekcja	2
Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów	13
Oddział Opracowania Druków Zwartych Nowych	14
Oddział Opracowania Wydawnictw Ciągłych	6
Oddział Magazynów i Konserwacji Zbiorów	11
Oddział Katalogów	6
Oddział Udostępniania Zbiorów	15
Sekcja Czyteln	
Oddział Informacji Naukowej	8
Sekcja Informacji Patentowej	
Oddział Prac Naukowych, Organizacyjno-Naukowych i Dydaktycznych	3
Oddział Bibliotek Zakładowych	37
	/34 w bibl.zakład./
Oddział Zbiorów Specjalnych	8
Pracownia Reprograficzna	7
Samodzielna Sekcja Administracji	30
	/5 prac.umysł.+25 prac.obsl./

Wraz z przeniesieniem Biblioteki do nowego gmachu, gdzie znalazły pomieszczenie także dwie inne biblioteki wyższych szkół Lublina /biblioteka WSR i WSInż./, powstał problem realizacji powyższego jeszcze w r. 1958 projektu utworzenia Biblioteki Międzyuczelnianej²¹ - o jednej strukturze organizacyjnej, wspólnej dyrekcji i samodzielnej komórce budżetowej. W związku z tym wynikło wiele trudności, które do chwili obecnej nie zostały rozwiązane. Sprawę załatwiono połowicznie. Biblioteki zachowały swoją całkowitą odrębność, a integracja nastąpiła wyłącznie w zakresie udostępniania zbiorów na odcinku dwóch czytelní, tj. Czytelni Czasopism i Matematyczno-Przyrodniczej.

Dotychczasowa praktyka wykazuje, że uzasadnione jest zachowanie odrębności tych bibliotek. Każda z nich posiada wyspecjalizowany - zgodnie ze strukturą własnej uczelni - księgozbiór i wypracowane metody pracy. Ponadto, rozbudowujące się w odległych punktach miasta WSR i WSInż. na pewno w przyszłości będą dążyły do zlokalizowania w swoich dzielnicach dydaktyczno-usługowych również i bibliotek. Jedna Biblioteka Międzyuczelniana nie byłaby w stanie zastąpić trzech bibliotek, istniejących dzisiaj w lubelskim środowisku naukowym.

Z Biblioteką Główną od samego początku współpracuje Senacka Komisja Biblioteczna, działająca od r. 1969 jako Rectorska Komisja Biblioteczna. Zadania jej zostały określone w ustawach o szkolnictwie wyższym.²² Do najważniejszych należą: koordynacja działalności sieci bibliotek i Uczelni, sprawy gromadzenia zbiorów, importu wydawnictw, a także specjalizacji Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych. W dotychczasowej praktyce działalność Rectorskiej Komisji Bibliotecznej w UMCS koncentrowała się głównie na regulowaniu importu książek i czasopism dla całej Uczelni, opiniowaniu wniosków Biblioteki Głównej, dotyczących kosztowniejszych zakupów, oraz na wydatnej interwencji i zaangażowaniu w sprawy lokalowe. W skład Komisji wchodzi: samodzielni pracownicy nauki reprezentujący poszczególne wydziały, dyrektor Biblioteki Głównej oraz pracownik prowadzący sprawy importu wydawnictw dla całej Uczelni.²³

2. Biblioteki zakładowe

Biblioteki zakładowe łącznie z Biblioteką Główną Uczelni tworzą sieć biblioteczną szkoły. Placówką koordynującą jest Oddział Bibliotek Zakładowych, a nadzór nad działalnością sieci sprawuje dyrektor Biblioteki Główniej.²⁴

Sieć bibliotek zakładowych UMCS kształtowała się w zależności od rozwoju, przeobrażeń i reorganizacji Uczelni. W roku akad. 1941/45 powstały 44 biblioteki zakładowe. Liczba ta wzrastała wraz z powstawaniem nowych zakładów, malała zaś dwukrotnie. Po raz pierwszy w roku akad. 1950/51, kiedy oddzieliły się dwa wydziały, z których została utworzona Akademia Medyczna; oderwały się wówczas od sieci 24 biblioteki. Po raz drugi - w roku akad. 1954/55, gdy z trzech wydziałów UMCS utworzono Wyższą Szkołę Rolniczą; odłączyło się wówczas 41 bibliotek.²⁵ W miarę, jak powstawały i rozbudowywały się wydziały, rozwijała się sieć bibliotek zakładowych.

W roku akad. 1969/70 sieć biblioteczną UMCS tworzyły 72 biblioteki istniejące przy katedrach i zakładach. Na początku roku akad. 1970/71 została przeprowadzona na Uczelni reorganizacja, mająca na celu przejście na system instytutowy. W związku z tym zmianom uległa też sieć bibliotek zakładowych. Nastąpiła komasacja poszczególnych księgozbiorów byłych katedr w ramach instytutu, w wyniku czego powstały biblioteki instytutowe. W wielu zakładach nadal pozostały biblioteki zakładowe. Organizacja bibliotek instytutowych rozpoczęła się od przeprowadzenia skontrum w poszczególnych katedrach, uzgodnień z Kwesturą Uczelni, a następnie przekazania księgozbiorów do nowo powstających bibliotek. Druki zbędne kierowano do Biblioteki Główniej.

Przez wiele lat obsadę personalną w bibliotekach zakładowych stanowili asystenci, zajmujący się biblioteką w ramach obowiązków. Po raz pierwszy etaty biblioteczne otrzymały w r. 1959 dwie biblioteki: Zespołowa Biblioteka Katedr Matematycznych i Zespołowa Biblioteka Katedr Geograficznych. W r. 1969 liczba etatów powiększyła się do 6 osób, a w r. 1970, w związku z reorganizacją sieci, skierowano do bibliotek zakładowych i instytutowych 4 następne osoby, co dało łącznie 10 pracowników służby bibliotecznej. W ostatnich latach liczba etatów w bibliotekach zakładowych znacznie wzrosła i wynosi aktualnie - 37.

Tab. 4. Liczba bibliotek na poszczególnych wydziałach

Wydział	Rok akad. 1969/70	Rok akad. 1970/71	Rok akad. 1974/75
Prawa i Administracji	15	13	13 /w tym 1 wydz./
Humanistyczny	14	11 /w tym 3 inst./	10 /w tym 5 inst./
Matematyki, Fizyki i Chemii	7	7 /w tym 2 inst./	10 /w tym 3 inst./
Biologii i Nauk o Ziemi	24	14 /w tym 1 inst./	13 /w tym 3 inst./
Ekonomiczny	12	4 /w tym 1 inst./	5 /w tym 1 inst./
Pedagogiki i Psychologii	-	-	1 wydz.
Studium Nauk Politycznych	-	-	1
Razem	72	49 /w tym 7 inst./	53 /w tym 12 inst. 2 wydz./

Tab. 5. Wielkość bibliotek zakładowych pod względem księgozbioru

Księgozbiór	Rok akad. 1969/70	Rok akad. 1970/71	Rok akad. 1974/75
Poniżej 1 tys. wol.	18	8	7
1-5 tys. wol.	40	22	24
5-10 tys. wol.	9	12	11
Powyżej 10 tys. wol.	5	7	11
	72	49	53

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Bibliotek Zakładowych
za rok akad. 1969/70, 1970/71, 1974/75.

Referat Bibliotek Zakładowych powstał w Bibliotece Głównej w r. 1954. Sieć szkół liczyła wówczas 80 bibliotek, z czego tylko nieliczne prowadzone były w sposób prawidłowy. Wiele bibliotek nie posiadało katalogów i inwentarzy. Książki wpisywano często do ogólnych inwentarzy razem ze sprzętem laboratoryjnym i meblami. Niejednokrotnie zbiory w ogóle nie były opracowywane, wskutek czego stopień ich wykorzystania był minimalny. Stąd wylikła nagła potrzeba fachowego instruktazu, zaopatrzenia bibliotek we właściwe druki biblioteczne, wprowadzenia jednolitej ewidencji zbiorów zakładowych. Oprócz tego Referat od samego początku zajmował się zamawianiem i dostarczaniem Bibliotece Głównej i bibliotekom zakładowym wydawnictw importowanych oraz prowadził sprawozdawczość.¹⁶ Od r. 1959 prace te kontynuuje Oddział Bibliotek Zakładowych.²⁷ W r. 1971 zakres jego czynności zmienił się nieco. Sprawy importu wydawnictw dla całej sieci bibliotecznej przejął Oddział Gromadzenia. Umożliwiło to podjęcie intensywnych prac nad katalogiem centralnym księgozbiorów bibliotek zakładowych, rozpoczętym w latach pięćdziesiątych. Ponadto Oddział Bibliotek Zakładowych prowadzi sprawy katalogowe w tych bibliotekach zakładowych, w których nie ma etatów bibliotecznych.

Biblioteka Główna nie ingeruje w merytoryczną działalność bibliotek zakładowych, pozostawiając decyzje dotyczące gromadzenia zbiorów kierownikom instytutów i zakładów. Natomiast w jej kompetencjach pozostają sprawy organizacyjne, personalne oraz techniki bibliotecznej. W zależności od potrzeb Biblioteka Główna służy bibliotekom zakładowym pomocą finansową przy większych zakupach, pokrywa w całości koszty związane z prenumeratą czasopism zagranicznych, co pochłania prawie połowę jej budżetu, w minionych latach przeznaczała część swego funduszu z prac zleconych na przeprowadzenie niezbędnych prac w bibliotekach zakładowych. Od wielu lat Biblioteka Główna prowadzi zakup /wieloegzemplarzo- wy/ podręczników, tym samym odciążając budżet zakładów. Przyjmuje zbędne wydawnictwa, zwalniając przepełnione magazyny bibliotek zakładowych. Świadczy duże usługi w zakresie reprografii dokumentów i wypożyczania międzybibliotecznego, szkoli personel bibliotek zakładowych, szczególnie w dziedzinie katalogowania wydawnictw.

3. Biblioteka Filii UMCS w Rzeszowie

Biblioteka Filii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Rzeszowie została utworzona w roku akad. 1969/70, wraz z powołaniem do życia Filii. Biblioteka nie posiada własnej struktury organizacyjnej, niemniej istnieje specjalizacja w trzech podstawowych kierunkach działalności bibliotecznej: gromadzenie i uzupełnianie zbiorów, opracowywanie i udostępnianie. Obsada personalna liczy 8 pracowników działalności podstawowej /w tym 1 bibliotekarz dyplomowany/. Funkcję kierownika pełni mgr Zofia Sokół.

Podstawę organizującego się księgozbioru stanowił zakup podręczników i skryptów, finansowany przez Uczelnię oraz władze miejskie w Rzeszowie. Duży udział mają dary, przekazane przez krajowe biblioteki uniwersyteckie, Bibliotekę Sejmową w Warszawie, Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, instytucje i władze lokalne. Biblioteka gromadzi piśmiennictwo dotyczące podstawowych dziedzin wiedzy, reprezentowanych na Uczelni: nauk prawnych /ze szczególnym uwzględnieniem prawa administracyjnego/, ekonomii, filozofii, historii.²⁸

Udostępnianie zbiorów odbywa się poprzez czytelnię, wypożyczalnię miejscową i wypożyczalnię międzybiblioteczną.²⁹

W oparciu o "Zeszyty Naukowe Filii UMCS" Biblioteka prowadzi wymianę z innymi bibliotekami krajowymi, na razie w niewielkim zakresie. Rozwija także działalność informacyjno-bibliograficzną oraz dydaktyczną, organizując przysposobienie biblioteczne dla studentów I roku studiów Zawodowego Studium Administracyjnego i Zawodowego Studium Ekonomicznego.

Na uwagę zasługuje fakt, że pracownicy włączają się do działalności naukowo-badawczej regionu rzeszowskiego w ramach realizacji planu naukowego Rzeszowskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, oraz biorą udział w pracach redakcyjnych.³⁰

Biblioteka Filii jest luźno związana z Biblioteką Główną i dotychczas stanowi odrębną jednostkę organizacyjną w sieci bibliotecznej UMCS.

Przypisy

- ¹ Archiwum UMCS. Protokoły z posiedzeń Senatu UMCS. Protokół z 11 posiedzenia Senatu w dniu 2 VIII 1945 r.
- ² Archiwum UMCS. Podstawy prawne Biblioteki, Regulamin Biblioteki UMCS z dnia 10 XII 1946 r.
- ³ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki w r. 1948.
- ⁴ Na ogólnopolskiej konferencji bibliotekarzy w Krynicy /luty 1951/ padł postulat tworzenia w bibliotekach działów informacji bibliograficznej, co dało początek intensywnemu rozwojowi bibliotecznej służby informacyjnej.
- ⁵ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki w r. 1951. Biuro Informacji Bibliograficznej funkcjonowało przy Dziale Udostępniania Zbiorów.
- ⁶ Uchwała nr 477 Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1952 r. w sprawie wzorcowego statutu szkoły wyższej, załącznik, Mon. Pol. nr A-57, poz. 883, § 42-48.
- ⁷ Regulamin Biblioteki UMCS. Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 sierpnia 1953, tekst regulaminu /w:/ S.Fedorko: Informator dla czytelników, Lublin 1969, s. 27-30.
- ⁸ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki w r. 1955.
- ⁹ Akta Sekretariatu Biblioteki. Nominacja dla mgr Marii Jasienowicz na wicedyrektora Biblioteki. Pismo Rektora UMCS z dnia 1 X 1956 r.
- ¹⁰ Pierwsze prace z zakresu mikrofilmowania zbiorów przy pomocy aparatu fotograficznego były wykonywane w Bibliotece od r. 1953. Archiwum UMCS. Sprawozdania roczne Biblioteki za lata 1953-57.
- ¹¹ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki w r. 1959.
- ¹² Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 marca 1961 r. w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej Dz.Urz.Min.Skoln.Wyższ.nr 3,

poz. 9. Schemat organizacyjny podano według: Spis wykładów i skład osobowy UMCS na rok akad. 1961/62, Lublin, 1961.

13 Archiwum UMCS. Sprawozdania roczne Biblioteki za lata 1962-1963.

14 Filia została wydzielona na podstawie Zarządzenia Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 stycznia 1964 r. w sprawie zatwierdzenia struktury organizacyjnej bibliotek głównych szkół wyższych ..., Dz. Urz. Min. Szkoln. Wyższ. nr 1, poz. 6. Wypożyczalnia podręczników została zlikwidowana w r. 1968 po przeprowadzeniu się Biblioteki do nowego gmachu.

15 Archiwum UMCS. Sprawozdanie roczne Biblioteki za lata 1964-1965.

16 Sekretariat Biblioteki. Sprawozdanie z działalności Biblioteki UMCS w r. 1968.

17 Funkcję wicedyrektora do spraw administracyjno-technicznych pełnił Władysław Jakubowski, który następnie został kierownikiem Drukarni Uniwersyteckiej.

18 Biuletyn Biblioteki UMCS, 1971, nr 1, s. 13.

19 Zarządzenie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 30 maja 1972 r. w sprawie zatwierdzenia zmian w strukturze organizacyjnej Biblioteki Głównej UMCS.

20 Obsadę personalną podano według stanu na dzień 31 XII 1974 r.

21 W r. 1961 został opracowany projekt Statutu Biblioteki Międzyuczelnianej. Do projektu Biblioteki Międzyuczelnianej powrócono w r. 1967. MOiSzw mianowało doc. dr Tadeusza Mencla swym pełnomocnikiem i po zapoznaniu się z sytuacją zleciło opracowanie projektu zagospodarowania nowego gmachu oraz organizacji Biblioteki Międzyuczelnianej. W październiku 1967 r. projekt został przesłany do MOiSzw. Archiwum UMCS. Akta Biblioteki, 1961, 1967.

22 Uchwała nr 477 Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1952 r. w sprawie wzorcowego statutu szkoły wyższej, załącznik, Mon. Pol. nr A-57, poz. 883, § 43. Ustawa z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym, Dz. U. nr 68, poz. 336. Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 marca 1961 w sprawie struktury organizacyjnej i zasad działania biblioteki głównej szkoły wyższej...

Dz. Urz. Min. Szkoln. Wyższ. nr 3, poz. 9, § 7. Obwieszczenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 1969 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 5 listopada 1958 o szkolnictwie wyższym, Dz. U. nr 4.

²³ Funkcję przewodniczącego Senackiej Komisji Bibliotecznej w pierwszych latach kolejno pełnili: prof. dr Narcyz Łubnicki /1945-1946/, prof. dr Stanisław Ziemecki /1947-1948/, prof. dr Henryk Raabe /1949-1950/. Od r. 1952 skład Komisji podaje: Spis wykładów i skład osobowy UMCS, od r. 1967; Sprawozdanie z działalności UMCS w roku akad. Na okres 1973-1975 przewodniczącym Komisji Bibliotecznej został mianowany prof. dr Tadeusz Baszyński.

²⁴ Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 marca 1961, op.cit.

²⁵ Archiwum UMCS. Sprawozdania roczne Biblioteki Głównej. W r. 1945 biblioteki zakładowe posiadały księgozbiory liczące od kilkunastu do kilkuset woluminów.

²⁶ M. Adrianek: Problemy organizacyjne bibliotek zakładowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin 1966.

²⁷ Funkcję kierownika Oddziału Bibliotek Zakładowych /wcześniej Referatu/ kolejno pełnili: mgr Mieczysława Adrianek /1 I 1954-1 II 1968/, mgr Zofia Jasińska /1 II 1968-1 II 1971/, vacat /kuratorem była mgr Mieczysława Adrianek/, mgr Krystyna Bilska /od 1 I 1973/.

²⁸ Stan księgozbioru na dzień 31 XII 1974: druki zwarte - 32 592 wol., wydawnictwa ciągłe - 7 842 wol., zbiory specjalne - 768 wol. i jedn. oblicz., czasopisma bieżące - 116 tyt. krajowych, 37 tyt. zagranicznych. Budżet Biblioteki w r. 1974: zakup książek i czasopism retrospektywnych - 183 635 zł, prenumerata czasopism - 25 632 zł, zakup zbiorów specjalnych -, konserwacja zbiorów - 36 720 zł.

²⁹ Dane dotyczące udostępniania zbiorów w r. 1974: czytelnia: liczba miejsc - 36, liczba odwiedzin - 4705, liczba udostęp.n.wol. - 8948; wypożyczalnia miejscowa: liczba stałych czytelników - 1761, liczba wypożyczeń/wol./ - 4509; wypożyczalnia międzybiblioteczna: otrzymano z innych bibliotek krajowych - 83 wol., wysłano do innych bibliotek krajowych - 1 wol.

30 Z. Sokół: Sprawozdanie z działalności Filii UMCS w Rzeszowie za lata 1969-1970. /w:/ Biuletyn Biblioteki UMCS 1971, nr 2/3, s. 25-28 oraz sprawozdania roczne.

ROZDZIAŁ III

SPRAWY LOKALOWE

Sprawa lokalowa, tak ważna dla każdego typu biblioteki, jest szczególnie istotna w przypadku biblioteki uniwersyteckiej, która oprócz zadań usługowych uczestniczy w procesie naukowo-dydaktycznym Uczelni oraz pełni funkcję publicznej biblioteki naukowej. Odpowiedni lokal jest niezbędny dla prawidłowego rozwoju i należytego funkcjonowania organizmu bibliotecznego. On warunkuje organizację i działalność biblioteki, podnosi jej rangę w środowisku oraz w decydujący sposób wpływa na rozwój czytelnictwa.

W r. 1944 pierwsze książki zgromadzone dla Biblioteki przechowywane były w pomieszczeniu Katedry Filozofii UMCS przy ul. Głowackiego 2.¹ Pierwsze oddzielne pomieszczenie uzyskała Biblioteka w tym samym gmachu w r. 1945. Składało się ono z 2 małych pokoiów o powierzchni użytkowej 36 m², bez zaplecza magazynowego.² W tym czasie do Biblioteki zaczęły wpływać masowo książki, pochodzące zarówno z darów, jak i z przydziałów państwowych z terenu Ziemi Zachodnich. Starania ówczesnego kierownika zmierzały więc do uzyskania dodatkowych pomieszczeń.

W lutym 1946 r. Biblioteka została przeniesiona do większego lokalu przy ul. Głowackiego 8, gdzie otrzymała 2 sale o łącznej powierzchni 130 m², a także piwnice w budynkach przy ul. Lubartowskiej 53 i 57. Złożono tam tzw. zbiory zabezpieczone /około 150 tys. wol./.³ Dwa pokoje zagospodarowano w ten sposób, że w jednym mieściła się równocześnie czytelnia, wypożyczalnia i biuro biblioteczne, a w drugim urządzono magazyn książek opracowanych i przygotowanych do opracowania. Sprzęt biblioteczny był wówczas bardzo skromny i składał się: z 3 stołów, 1 biurka, 9 krzeseł, 5 szaf i tylko 6 regałów, wskutek czego książki leżały w stosach na podłodze.⁴ Odczuwano poważne luki w wyposażeniu, brak było także podstawowych artykułów piśmiennych i druków bibliotecznych. Z dniem 1 VII 1946 r. nowy kierownik⁵ rozpoczął swoją działalność

od skierowania pod adresem władz Uczelni postulatów, zmierzających do należytego zorganizowania pracy w Bibliotece. Sprawę najpilniejszą było uzyskanie pomieszczeń na przechowywanie i udostępnianie zbiorów oraz wyposażenie ich w niezbędny sprzęt.⁶

Po wielu staraniach, dopiero na początku 1948 r., Biblioteka została przeniesiona do lokalu, mieszczącego się w budynku uniwersyteckim przy ul. Staszica 4, gdzie przydzielono jej 3 pomieszczenia/o łącznej powierzchni 185 m².⁷ Warunki nieco poprawiły się i umożliwiły stworzenie czytelni z większą liczbą miejsc. Z konieczności musiano jednak umieścić w niej również Dział Opracowania Zbiorów, co utrudniało pracę zarówno czytelnikom, jak i pracownikom. W drugim pokoju urządzono magazyn zbiorów opracowanych i nie opracowanych. W trzecim, najmniejszym, znalazły pomieszczenie: miejsce kierownika i kancelaria, wypożyczalnia miejscowa i międzybiblioteczna oraz Dział Uzupełniania Zbiorów. Nowy lokal posiadał tę zaletę, że był usytuowany w centrum miasta, co miało znaczny wpływ na frekwencję czytelników.

Na początku 1949 r. kierownik Biblioteki bierze udział w posiedzeniach komisji 6-letniego planu budowy dzielnicy uniwersyteckiej, przygotowuje i składa plan budowy gmachu bibliotecznego.⁸

W tym też roku otworzyły się realne perspektywy poszerzenia lokalu Biblioteki, ponieważ Uniwersytet otrzymał pomieszczenia przy Placu Litewskim 3. Drogą wielokrotnych ustnych i pisemnych interwencji zarówno kierownika, jak i Senackiej Komisji Bibliotecznej na różnych szczeblach władz⁹, we wrześniu 1949 r. Biblioteka uzyskuje 4 sale w tym gmachu. Traci jednocześnie na korzyść Akademii Medycznej piwnice przy ul. Lubartowskiej 53, skąd zbiory w liczbie kilkudziesięciu tysięcy woluminów przewozi się do magazynu po sklepie przy ul. Fabrycznej 4, by w parę miesięcy później przewieźć je stamtąd na ul. Grodzką 7, również do lokalu po zlikwidowanym sklepie. W rezultacie Biblioteka mieściła się w trzech punktach miasta, co stwarzało dodatkowe trudności techniczne, przy niewielkim wówczas personelu.

Wkrótce powiększa się /do 14/ liczba posiadanych pomieszczeń przy Placu Litewskim 3. Umożliwiło to rozbudowanie agend Działu Udostępniania Zbiorów. W następnym roku Biblioteka musi

zrezygnować z 6 sal dla potrzeb organizującego się Wydziału Prawa. Sytuacja lokalowa staje się znowu bardzo trudna. Ówczesny kierownik w piśmie do Rektoratu tak ją ocenia: "Odebranie 6 pokoi zamyka bezwzględnie perspektywę jakiegokolwiek rozwoju Biblioteki UMCS i spycha nasz zakład znowu do warunków, jakie istniały niemal do końca 1949 r. Jakiegokolwiek uszczuplenie przeszerzegowania jej w skali ogólnokrajowej do najgorzej wyposażonych i najubożniej traktowanych /.../".¹⁰

Biblioteka wszczyna więc nowe starania, tym razem o lokal poklasztorny przy ul. Podgrodzie 4, zwolniony przez Bibliotekę Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a tymczasem kierownik z konieczności oddaje część swojego prywatnego pokoju, mieszczącego się przy ul. Staszica 4, na biuro biblioteczne.

W styczniu 1951 r. zmienia się kierownictwo Biblioteki¹¹, a sprawy lokalowe stają się coraz bardziej skomplikowane. Nowy kierownik kontynuuje rozpoczęte starania o nowe pomieszczenia, gdy nagle zostaje zaalarmowany katastrofalną sytuacją, jaka wytworzyła się w piwnicach przy ul. Lubartowskiej 57, gdzie były przechowywane zbiory zabezpieczone. Pismo administratora budynku Akademii Medycznej stwierdza: "Sytuacja w piwnicach jest taka, że większość książek jest zalana wodą na skutek pęknięcia rury wodociągowej. W pomieszczeniu zajęтым przez książki przebiegają w kilku kierunkach rury, do których dostęp jest zatarasowany książkami. Administrator budynku uważa za swój obowiązek zwrócić uwagę na ten stan rzeczy i ewentualne konsekwencje, jakie mogą z tego wyniknąć. Zachodzi obawa, że po upływie kilku lat magazynowania książek w wilgotnym pomieszczeniu, a ostatnio zalany wodą, książki nie będą nadawały się nawet na makulaturę /.../".¹² Wobec braku możliwości przewiezienia ich do jakiegokolwiek innego pomieszczenia, przetrwały tam do r. 1952.

Wkrótce przydzielony został Bibliotece lokal przy ul. Podgrodzie 4, wprawdzie o dużej powierzchni, lecz zupełnie nie przystosowany do potrzeb bibliotecznych. W zniszczonych, starych murach poklasztornych umieszczono zbiory przewiezione z piwnic przy ul. Lubartowskiej 57. Nie mając do dyspozycji potrzebnej liczby regałów, złożono je w stosy, sięgające sufitu. Wobec ogólnych trudności lokalowych Uczelni Biblioteka oddaje dwa ko-

lejne pomieszczenia przy Placu Litewskim 3 na rzecz nowo utworzonego Wydziału Humanistycznego.¹³

Z dnia 1 stycznia 1953 r. stanowisko dyrektora Biblioteki objął mgr Tadeusz Smółka. Od pierwszej chwili pobytu w Bibliotece wszczął energiczne starania o poprawę warunków lokalowych. Szły one zarówno w kierunku uzyskania nowych pomieszczeń, jak również adaptacji już posiadanych. Lokal przy ul. Podgródzie 4 wymagał gruntownego remontu, wymiany okien i drzwi, naprawy schodów i podłóg, przedstawienia pieców. Utrudniało to przez jakiś czas pracę tym oddziałom, które tam zostały umieszczone.

W tym czasie Akademia Medyczna zajęła część pomieszczeń bibliotecznych przy ul. Staszica 4, a w pozostałych warunki stawały się bardzo ciężkie. Brak urządzeń wentylacyjnych powodował, że pokoje wypełnione były siarkowodorem, dochodzącym tu z sąsiedzących zakładów chemii Akademii Medycznej.

Rok 1954 przebiegał w Lublinie pod znakiem obchodów 10-lecia PRL. Podczas renowacji Starego Miasta, Biblioteka musiała opuścić lokal przy ul. Grodzkiej 7, skąd zbiory przewieziono częściowo do starej drewnianej szopy przy Placu Litewskim 3, częściowo zaś do baraku w Dzielnicy Uniwersyteckiej.

Dyrektor Biblioteki opracował wówczas obszerny memoriał o trudnej sytuacji lokalowej. Został on wysłany do władz Uczelni, do Prezydium Wojewódzkiej i Miejskiej Rady Narodowej, Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, Państwowej Rady Czytelnictwa przy Prezydium Rządu i do Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.¹⁴ Wkrótce przyjechała przedstawicielka Państwowej Rady Czytelnictwa, reprezentująca jednocześnie KC PZPR, w celu przeprowadzenia wizji lokalnej. Stwierdziwszy warunki pracy Biblioteki wyraziła swoje pełne zrozumienie i życzliwość oraz obiecała interwencję. W wyniku tej i następnych wizytacji Ministerstwo postanowiło zająć się sprawą budowy gmachu bibliotecznego.¹⁵

Tymczasem Biblioteka znowu traci pozostałe pomieszczenia przy ul. Staszica 4, na rzecz Akademii Medycznej. Mieszczące się tam oddziały, Dyrekcja i Sekretariat zostały w styczniu 1955 r. przeniesione do budynku przy ul. Podgródzie 4. Budynek ten był równie nieefektywny z zewnątrz, jak i wewnątrz. Boczne, mało widoczne wejście od podwórza, mocno odrapany mur, na którym wi-

siała tablica informująca o mieszczącej się tu instytucji, nie podnosiły rangi Biblioteki. Wszystkie możliwe miejsca wypełnione były stosami książek, sięgającymi sufitów. Wykorzystywano w tym celu również korytarze, klatki schodowe, a także schody, zostawiając wąskie przejścia. Pracownicy siedzieli wśród stosów książek i czasopism, w mrocznych i zimnych pomieszczeniach, ponieważ z powodu grubości murów lokal był trudny do ogrzania.

Starania lokalowe Dyrekcji /od r. 1956 już 2-osobowej,¹⁶/ nie ustawały. W miarę przyrostu księgozbioru, powiększającej się liczby personelu, rozbudowy struktury organizacyjnej i wzrostu zadań usługowych - rzeczą konieczną stawało się dalsze powiększenie powierzchni użytkowej Biblioteki. Przyznawane lokale okazywały się niewystarczające, przy czym większość z nich nie nadawała się na przechowywanie zbiorów bibliotecznych.

Na skutek licznych komisej, artykułów prasowych,¹⁷ pism kierowanych do miejscowych władz w grudniu 1956 r. Biblioteka otrzymała przydział na 8 sal przy ul. Narutowicza 4, zwolnionych po Muzeum Lubelskim. Część tego budynku zajmowała Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego. Przeniesiono tu z ul. Podgródzie 4 Dyrekcję i Sekretariat Biblioteki, z Placu Litewskiego 3 - czytelną ogólną i czytelną dla pracowników nauki oraz niektóre oddziały. Pozostałe oddziały mieściły się nadal przy ul. Podgródzie 4, wypożyczalnia i katalogi przy Placu Litewskim 3, Filia Biblioteki przy ul. Nowotki 8. Magazyny znajdowały się również w kilku punktach miasta. W tym roku dokonano kolejnego przemieszczenia magazynów, przenosząc około 100 tys. wol. z baraków do piwnic nowego gmachu Wydziału Mat.-Fizy-Chem. w Dzielnicy Uniwersyteckiej.

Równolegle z urządzeniem się w nowo otrzymanych pomieszczeniach, czyniono starania o budowę gmachu bibliotecznego. Mimo umieszczenia budowy Biblioteki w planie inwestycyjnym Uczelni, na lata 1955-1960, w r. 1957 została skreślona z planu, ponieważ na skutek ograniczeń finansowych Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego mogło zaakceptować budowę jednego tylko większego gmachu dla UMCS, a nie dwóch, jak projektowano. Do planu wszedł gmach Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, a sprawa budowy Biblioteki została przesunięta na dalsze lata, bliżej nie określone. Wobec takiej sytuacji wzmożono starania na wszelkich możliwych szczeb-

lach władz. Sprawę zajął się również Wojewódzki Zespół Poselski.¹⁸

Przewodniczący Senackiej Komisji Bibliotecznej prof. dr Jan Dobrzański na posiedzeniu Senatu UMCS, poświęconemu trudnościom lokalowym Uniwersytetu, w sposób następujący referował sprawę Biblioteki: "Sytuacja Biblioteki Głównej jest rozpacзлиwa. Pomieszczenia wykorzystane są do maksimum, a brak magazynów wstrzymuje proces opracowywania zbiorów. W najbliższych miesiącach zapełnią się zbiorami wszystkie korytarze i klatki schodowe. Przyrost roczny zbiorów w Bibliotece wynosi 20 tys. wol., który wymaga odpowiednich pomieszczeń, a niezależnie od tego do opracowania i ulokowania oczekuje 120 tys. wol. Magazyny, w których znajdują się zbiory są nieodpowiednie i zachodzi konieczność przeniesienia ich do innych pomieszczeń, ponieważ grozi im zniszczenie. Budowa Biblioteki rozwiązałaby te trudności, ale niestety została skreślona z planu inwestycyjnego. Biblioteka ośrodka lubelskiego jest najgorzej sytuowana pod względem lokalowym i wymaga przyścia jej z pomocą."¹⁹

W tym okresie zrodził się pomysł, dzięki któremu łatwiej było umieścić bibliotekę w planie inwestycyjnym. Postanowiono wybudować wspólny gmach dla 4 bibliotek wyższych uczelni Lublina.²⁰ Staraniem przewodniczącego PWRN, sekretariatu KW PZPR i Wojewódzkiego Klubu Poselskiego, na wniosek rektorów lubelskich uczelni: UMCS, AM, WSR, WSInż. budowa biblioteki międzyuczelnianej została objęta uchwałą Rady Ministrów nr 477/58 z dnia 4 grudnia 1958 r. w sprawie poprawy warunków komunalnych, kulturalnych i zdrowia w m. Lublinie i Chełmie oraz w powiecie chełmskim w związku z XV rocznicą PKWN.²¹

Poprzednie założenia projektowe zrobione dla jednej biblioteki zmieniono, odpowiednio powiększono i przesłano do Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, które następnie rozpisało konkurs zamknięty na gmach biblioteczny. W konkursie udział wzięły: Miastoprojekt - Specjalistyczne Warszawa, Miastoprojekt - Łódź i Miastoprojekt - Lublin. Po dwóch etapach eliminacji został przyjęty projekt lubelski. Ministerstwo zleciło Miastoprojektowi Lublin wykonanie pełnej dokumentacji technicznej gmachu. Pracami kierował inż. arch. Tadeusz Witkowski. W styczniu 1961 r. została zakończona dokumentacja techniczna gmachu, lecz do budowy nie przystępowano.

3. Z braku miejsca w magazynach, na pomieszczenie księgozbioru wykorzystywano również korytarze i klatki schodowe (budynek przy ul. Podgrodzie 4, r. 1955)

4, 5. Pokoje do pracy w budynku przy ul. Narutowicza 4, r. 1963 (Oddział Gromadzenia Zbiorów)

Podkreślić tu należy duże zaangażowanie w sprawę budowy Biblioteki prof. dr Franciszka Uhorcza, pełniącego wówczas funkcję przewodniczącego Senackiej Komisji Inwestycyjnej i reprezentującego UMCS w Radzie Głównej Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego.

Podczas gdy decydowały się losy nowego gmachu, w zajmowanych lokalach dokonywano przemieszczeń usprawniających organizację pracy, komasowano oddziały w poszczególnych budynkach tak, by maksymalnie skrócić drogę książki oraz wygospodarowywano rezerwy magazynowe.

Wreszcie 21 lipca 1962 r. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Senatu UMCS, Rektor prof. dr Grzegorz Leopold Seidler przedstawił do dyskusji sprawę budowy biblioteki kosztem zaplanowanej budowy domów studenckich, których wykonanie zostało przesunięte na okres późniejszy. A oto fragmenty z dyskusji:

Prof. dr Franciszek Uhorcza "/.../ opowiadał się jak najbardziej za skreśleniem domów studenckich i za realizacją wprowadzenia do planu budowy biblioteki. Uważam, że zwłoka w tej ważnej sprawie odsuwa budowę biblioteki na długie lata. Na całym świecie nie ma uniwersytetu bez biblioteki. W krajach nierozwiniętych gospodarczo, jak np. Nigeria, Ghana i inne, tworzenie uniwersytetów zaczyna się od budowy biblioteki, a wszystkie inne części buduje się później. Senat podejmując nadzwyczajną uchwałę o budowie biblioteki zakończy niepotrzebnie przeciągające się marnotrawstwo środków finansowych i energii na skutek niezrozumienia znaczenia biblioteki dla normalnego funkcjonowania uniwersytetu." Prof. dr Jan Dobrzański "Uniwersytet bez biblioteki, to młodzież i pracownicy naukowcy bez potrzebnej im książki, gdyż te zwalone w piwnicach i magazynach, bezużytecznie marnują się /.../ ". Prof. dr Adam Malicki "Sytuacja jest jasna. Mogą istnieć uniwersytety bez domów studenckich, ale nie mogą bez biblioteki. Tego sobie wyobrazić nie można /.../ ". Rektor UMCS prof. dr G.L. Seidler poinformował Senat, że "/.../ zarówno KW PZPR, jak i PWRN w Lublinie uznają potrzebę budowy biblioteki przed domami studenckimi i w tej sprawie są złożone pisemne oświadczenia."

W wyniku dyskusji Senat postanowił zwrócić się do Ministra Szkolnictwa Wyższego z prośbą o wyrażenie decyzji na rozpoczęcie

budowy Biblioteki Międzyuczelnianej w Lublinie, podkreślając, że "budowa biblioteki zadecyduje o dalszym rozwoju ośrodka akademickiego".²² Budowę rozpoczęto 24 kwietnia 1963 r., a jej komisarzem Ministerstwo mianowało Rektora UMCS prof. dr Grzegorza L. Seidlera, którego zaangażowanie i wielkie starania doprowadziły do sfinalizowania sprawy budowy Biblioteki.

Dnia 8 czerwca 1963 r. odbyła się uroczystość podpisania aktu erekcyjnego biblioteki²³ przez Przewodniczącego Rady Państwa Aleksandra Zawadzkiego i położenia kamienia węgielnego. W uroczystości tej udział wzięli: I Sekretarz KW PZPR Władysław Kozdra, Przewodniczący PWRN Paweł Dąbek, przedstawiciele władz miejskich, rektorzy uczelni, pracownicy nauki, bibliotekarze i młodzież akademicka.

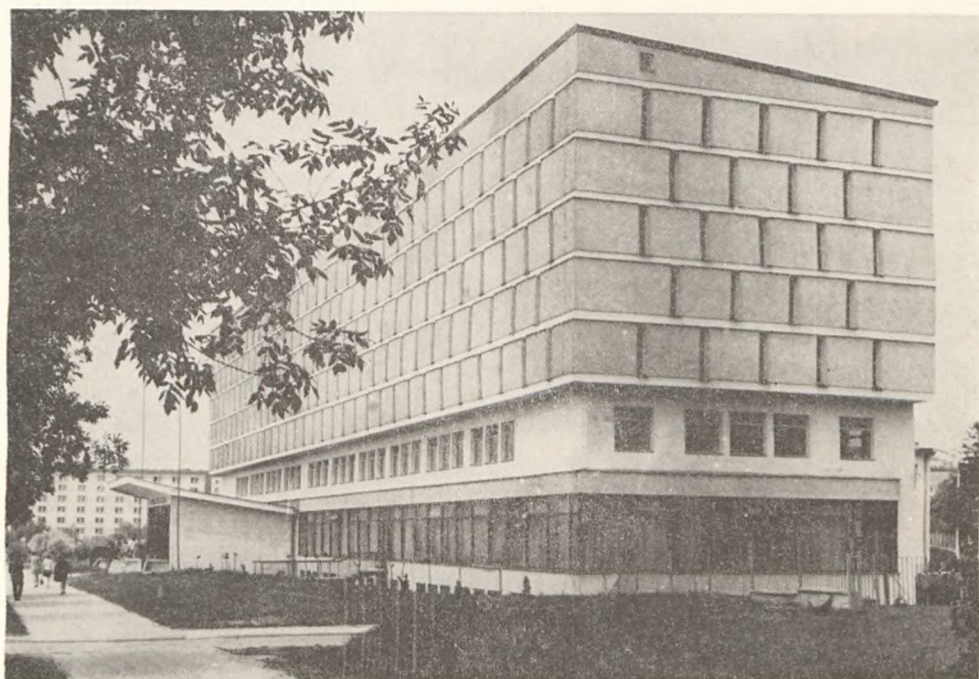
Tymczasem intensywny rozwój Biblioteki spowodował, że skończyły się wszystkie rezerwy magazynowe. Nowe nabytki zaczęto układać w stosy, co uniemożliwiało ich udostępnianie. Brak miejsca zaczęto odczuwać również w pomieszczeniach dla pracowników. Władze Uczelni usiłowały zaradzić tej sytuacji, przyznając lokale zastępcze. W r. 1963 Biblioteka otrzymała trzy pomieszczenia: w nowo wybudowanym gmachu Wydziału BiNoZ w Dzielnicy Uniwersyteckiej, częściowo umieszczono tam Oddział Zbiorów Specjalnych, częściowo magazyn; w gmachu Wydziału Humanistycznego, przeznaczono na magazyn; w starym budynku przy ul. Pstrowskiego 12, po Zakładzie Archeologii, gdzie przeniesiony został Oddział Opracowania Druków Zwartych Nowych.²⁴

Sprawy związane z budową i wyposażeniem nowego gmachu były przedmiotem wielu posiedzeń zarówno bibliotecznych, jak uniwersyteckich i środowiskowych; utrzymywano stały kontakt z Zarządem Inwestycji Szkół Wyższych w Lublinie. Wielu pracowników wyjeżdżało do różnych bibliotek, interesując się tam rozwiązaniami organizacyjnymi i technicznymi, oraz do przedsięwzięciom, realizujących zlecenia na sprzęt biblioteczny, w celu dopilnowania jego należytego i terminowego wykonania. Sprawami związanymi z fachową konsultacją ze strony użytkownika gmachu, w trakcie jego budowy i zagospodarowywania, zajęła się przede wszystkim Biblioteka UMCS.²⁵

Rok 1968 był przełomowy w życiu Biblioteki. Upływał on pod znakiem przygotowań i przeprowadzania się do nowego gmachu. Kilka

6, 7. Z uroczystości podpisania aktu erekcyjnego Biblioteki (Przewodniczący Rady Państwa Aleksander Zawadzki w towarzystwie Rektora UMCS prof. dr. G. L. Seidlera, władz wojewódzkich i miejskich)

8. Nowy gmach Biblioteki

miesiący wcześniej ówczesny kierownik Oddziału Magazynów mgr Stefan Pawelec opracował dokładny plan przetransportowania zbiorów magazynowych. Plan ten, łącznie z projektem przeprowadzenia całej Biblioteki z biału punktów miasta, był konsekwentnie realizowany. Dzięki temu przeprowadzka, która trwała od kwietnia do sierpnia, nie zahamowała podstawowej i usługowej działalności Biblioteki.²⁶ Podkreślić tu należy fakt, że podobnie jak wszystkie poprzednie przeprowadzki, tak i tej dokonali pracownicy Biblioteki własnym wysiłkiem, jedynie sprzętem zajęł się dział techniczny Uniwersytetu.

Mimo ogromnych trudności lokalowych, z jakimi borykano się prawie 25 lat, Biblioteka UMCS starała się spełniać swoje zadania usługowe możliwie najlepiej, jak na to pozwalały warunki. Rozwijała się organizacyjnie, realizowała politykę gromadzenia księgozbioru zgodnie z profilem Uczelni i charakterem biblioteki uniwersalnej, brała udział w pracy naukowo-dydaktycznej Uniwersytetu. Do nowego gmachu wprowadziła się Biblioteka z rozbudowaną strukturą, z 99-osobowym personelem, półmilionowym księgozbiorem, mająca liczne osiągnięcia w różnych dziedzinach swojej działalności.

Nowy gmach niewątpliwie stworzył warunki do jeszcze większych osiągnięć, otworzył dalsze perspektywy rozwoju i pracy, stał się przedmiotem zainteresowania licznych wycieczek krajowych i zagranicznych. Usytuowanie Biblioteki w Dzielnicy Uniwersyteckiej, ponad 300 miejsc we wszystkich czytelniach oraz szybka, częściowo zmechanizowana obsługa - sprzyjają rozwojowi czytelnictwa.

Biblioteka UMCS zajęła około 50 % powierzchni użytkowej,²⁷ ponieważ do gmachu kolejno wprowadziły się również: Biblioteka WSR, Biblioteka WSInż., częściowo magazyn Biblioteki AM, magazyn zaopatrzenia UMCS, magazyn Biura Wydawnictw UMCS, Archiwum UMCS, Drukarnia UMCS, a salę odczytową zajęła Uczelnia na zajęcia dydaktyczne. W tej sytuacji metraż pomieszczeń przeznaczonych na działalność podstawową niewiele powiększył się, zmieniły się tylko proporcje posiadanych pokoi, ich jakość oraz znacznie skróciła się droga książki na skutek skomasowania wszystkich oddziałów. Powiększyła się także powierzchnia agend udostępniania zbiorów oraz 3-krotnie wzrosła pojemność magazynów.

Optymistycznie i dynamicznie zapowiadający się rozwój Biblioteki w nowych warunkach lokalowych już dziś, po 7 latach, budzi pierwsze niepokoje. Kończą się bowiem rezerwy magazynowe, a przyrost roczny zbiorów poważnie wzrasta. W perspektywa powiększenia powierzchni użytkowej /zajmowanej aktualnie przez mieszczące się w gmachu instytucje/ jest bardzo odległa.

Tab. 6. Zajmowana powierzchnia użytkowa /łącznie z magazynami/ na przestrzeni lat 1945-1974

Rok	1945	1949	1954	1959	1964	1969	1974
Zajmowana pow. w m ²	36	185	860	1100	1800	4920	4730

Tab. 7. Zajmowana powierzchnia /w m²/ według przeznaczenia użytkowego na przestrzeni lat 1967-1974

Pomieszczenia	Rok 1967	Rok 1969	Rok 1974
Magazyny	1000	2920	3040
Czytelnie i katalogi	190	1000	1000
Pokoje do pracy	570	600	540
Pracownia Reprograficzna i pomieszcz. techn.	40	400/z druk./	150
Razem	1800	4920	4730

Zmniejszenie się powierzchni użytkowej jest wynikiem zmian, jakie nastąpiły po r. 1969. Od Biblioteki odłączyła się Drukarnia, która - zajmując dotychczasowe pomieszczenie - stanowi samodzielną organizacyjnie jednostkę Uczelni. Z gmachu usunięto magazyn zaopatrzenia UMCS, co umożliwiło niewielkie powiększenie powierzchni magazynowej. Natomiast wprowadziła się drukarnia Zakładu Kartografii UMCS, uszczuplając pomieszczenia techniczne Biblioteki. Kosztem zaś powierzchni przeznaczonej na pokoje do pracy wy-

dzielono pomieszczenia dla Pracowni Organizacji Informacji Naukowej OIN PAN, Rzecznika Patentowego UMCS oraz zwiększono powierzchnię Biblioteki WSiNz.

Przypisy

¹ Wywiad z prof. dr Narcyzem Łubnickim z Instytutu Filozofii i Socjologii UMCS w r. 1972.

² Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki za okres 1 X 1945- 1 VII 1946.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ Mgr Władysław Skoczylas.

⁶ Archiwum UMCS. Pisma Biblioteki do Rektoratu z dnia 12 VII 1946; 1 III 1947 /Lp. 210/47/; 30 IV 1947 /Lp.363/47/; 21 XI 1947 /Lp. 1047/47/.

⁷ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki w r. 1948.

⁸ Plan ten miał wejść do realizacji w r. 1954, ale musiał ustąpić miejsca innym inwestycjom.

⁹ Między innymi: Pismo do Rektoratu z dnia 15 V 1948 /Lp. 610/48/. Pismo do Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 20 VII 1948. Pisma do Rektoratu z dnia 17 VIII 1948 /Lp. 1115/48/; 12 X 1948 /Lp. 1520/48/; 26 II 1949 /Lp. 360/49/; 14 IV 1949 /Lp. 605/49/ - memoriał do władz państwowych, samorządowych i partyjnych. Pismo do Senatu UMCS z dnia 18 VI 1949 /Lp. 784/49/.

¹⁰ Archiwum UMCS. Pismo Biblioteki do Rektoratu z dnia 17 IX 1950.

¹¹ Kierownictwo Biblioteki obejmuje mgr Jerzy Panas.

¹² Archiwum UMCS. Akta Biblioteki. Pismo administratora budynku Collegium Maius do kierownictwa Biblioteki z dnia 3 III 1951.

- 13 Archiwum UMCS. Sprawozdanie Biblioteki za r. 1952.
- 14 Archiwum UMCS. Akta Sekretariatu Biblioteki, 1954.
- 15 Wywiad z emerytowanym dyrektorem Biblioteki, st. kustoszem dypl. Tadeuszem Smółką w r. 1973.
- 16 Z dniem 1 X 1956 r. stanowisko wicedyrektora Biblioteki objęła mgr Maria Jasienowicz.
- 17 Między innymi: M.Knorr: Krzywdzący testament, "Kultura i Życie", 1956, nr 44, s. 2., dod. do "Sztandaru Ludu", 1956; T. Smółka: SOS Biblioteki Uniwersyteckiej, "Sztandar Ludu", 1956, nr 284, s. 3, ilustr.
- 18 Wymienić tu należy posła Józefa Czapaskiego.
- 19 Archiwum UMCS. Protokół z posiedzenia Senatu UMCS, Lublin 11 VI 1958. W posiedzeniu udział wzięli zaproszeni goście: przewodniczący Prezydium WRN mgr Paweł Dąbek, przewodniczący Prezydium MRN ob. Edward Janiuk.
- 20 Autorem pomysłu był przewodniczący Prezydium WRN mgr Paweł Dąbek. Miano na uwadze biblioteki UMCS, WSR, AM, WSInż., z których żadna nie posiadała odpowiednich warunków lokalowych.
- 21 Z. Kowalski: Miasteczko Akademickie w Lublinie. Historia. Architektura. Ekonomia, Lublin 1972, s. 54-55. Fragment uchwały dotyczący biblioteki: § 8.1. Zobowiązuje się Ministra Szkolnictwa Wyższego w porozumieniu z Ministrem Zdrowia do wybudowania w latach 1960-1963 biblioteki międzyuczelnianej w Lublinie kosztem 18 000 000 zł. Opracowanie dokumentacji technicznej powinno nastąpić do końca 1959 roku w ramach przyznanej na ten cel kwoty 0,5 mln zł w planie inwestycyjnym na rok 1959. 2. Przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów uwzględni w projektach narodowych planów gospodarczych na rzecz Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w latach 1960-1963 kwotę 18 mln zł na realizację inwestycji określonej w ust. 1. Archiwum ZISzW w Lublinie.
- 22 Archiwum UMCS. Protokół z nadzwyczajnego posiedzenia Senatu UMCS, poświęconego sprawie budowy biblioteki, Lublin, 21 VII 1962.
- 23 Treść aktu erekcyjnego przytoczona w całości:

"Działo się dnia 8 czerwca 1963 roku w Lublinie kiedy I sekretarzem Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej był Władysław Gomułka, przewodniczącym Rady Państwa Aleksander Zawadzki, prezesem Rady Ministrów Józef Cyrankiewicz, ministrem Szkolnictwa Wyższego Henryk Golański, I sekretarzem Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie Władysław Kozdra, przewodniczącym Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Paweł Dąbek, przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej Mieczysław Martyni, I sekretarzem Komitetu Miejskiego PZPR Piotr Karpiuk, rektorem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Grzegorz Leopold Seidler, rektorem Akademii Medycznej Mieczysław Stelmasiak, rektorem Wyższej Szkoły Rolniczej Stefan Ziemnicki, rektorem Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej Stanisław Podkowa, dyrektorem biblioteki UMCS Tadeusz Smółka, dyrektorem biblioteki WSR Zofia Wiślińska, dyrektorem biblioteki AM Stanisław Kowalczyk, dyrektorem Zarządu Inwestycji Szkolnictwa Wyższego Zdzisław Kowalski.

W obecności przedstawicieli rządu, partii i uczelni lubelskich oraz zaproszonych gości położono pierwszą cegłę Biblioteki Międzyuczelnianej im. Manifestu Lipcowego. Projekt opracował Tadeusz Witkowski. Kubatura gmachu wynosi 34 968 m³, a przewidywany koszt - razem z wyposażeniem 35 000 990 zł. Inwestycję finansuje Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego. Wykonawcą jest Lubelskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Miejskiego. Seniorem budowy mianowano Bohdana Dobrzańskiego. Pierwsze prace rozpoczęto 24 kwietnia 1963 roku.

Niniejszy akt, podpisany przez obecnych na uroczystości wmurowano z kamieniem węgielnym dla upamiętnienia doniosłej decyzji władz rządowych i miejscowych o wzniesieniu nowoczesnej Biblioteki Międzyuczelnianej.

Utinam Bibliotheca urbi nostrae et Rei Publicae Polonae utilis felixque sit!"

/Tekst ułożyła mgr Stefania Fedorko/. Oddział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej. Akt erekcyjny Biblioteki Międzyuczelnianej w Lublinie.

²⁴ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki w r. 1963.

²⁵ Sekretariat Biblioteki. Protokoły z posiedzeń Kolegium Dyrekcyjnego, 1963-1968.

²⁶ Na początku przeprowadzki przeniesiono do nowego gmachu Wypożyczalnię Podręczników, uruchomiono jedną czytelnię, a następnie punkt Wypożyczalni Miejskowej, której zakres rozszerzał się w miarę przeprowadzania zbiorów magazynowych. W ten sposób czytelnicy mieli w okresie sesji egzaminacyjnej czynne dwie czytelnie /przy ul. Narutowicza 4 i ul. Nowotki 11/ oraz dwie wypożyczalnie miejscowe /przy Pl. Litewskim 3 i Nowotki 11/. Przy późniejszych pracach reorganizacyjnych również stale obsługiwano czytelników.

²⁷ Dane dotyczące gmachu Biblioteki Międzyuczelnianej podają: T. Witkowski: Biblioteka Międzyuczelniana w Lublinie, "Architektura" 1965, nr 10, s. 402-405; Z. Kowalski: Miasteczko Akademickie w Lublinie, 1972, s. 151.

ROZDZIAŁ IV

PERSONEL

Pierwszy etat Biblioteka otrzymała 1 X 1945 r. Została wówczas zatrudniona Regina Czajkowska, bibliotekarka z 12-letnią praktyką w Bibliotece Publicznej miasta st. Warszawy oraz stażem w innych, mniejszych bibliotekach. Powierzono jej funkcję kierownika organizującej się Biblioteki UMCS. W maju 1946 r. Regina Czajkowska złożyła rezygnację.¹ Jeszcze w końcu 1945 r. zatrudniono drugą osobę - Łucję Karsznicką, posiadającą 3-letni staż pracy w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Łodzi. Był to okres niezwykle trudny, wymagający ogromnego wysiłku i poświęcenia, zważywszy, że Biblioteka organizowała się od podstaw w okresie niedawno zakończonej wojny.

Z dniem 1 VII 1946 r. Senat UMCS zatwierdził na stanowisku kierownika Biblioteki mgr Władysława Skoczylasa, bibliotekarza z 14-letnim stażem w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie.² Był to fakt pomyślny dla Biblioteki tak ze względu na doświadczenie i przygotowanie zawodowe, jak też ze względu na osobowość mgr Skoczylasa, człowieka z predyspozycją do zawodu bibliotekarza naukowego. Nowy kierownik skierował do władz Uczelni postulaty, mające na celu właściwe zorganizowanie pracy w Bibliotece. Najpilniejszymi sprawami były: przyznanie kredytów na zakup księgozbioru, sprzętu i druków bibliotecznych, uzyskanie większej liczby etatów oraz pomieszczeń na przechowywanie i udostępnianie zbiorów.³

Wzrost liczby personelu następował w tempie bardzo powolnym i dopiero w końcu 1947 r. Biblioteka liczyła 9 pracowników umysłowych, w tym 5 etatowych, a 4 ryczałtowych.⁴ Dodać należy, że 2 pracowników wówczas zatrudnionych, tj. mgr Stefania Fedorko i Jan Grzanka, pracuje w Bibliotece do chwili obecnej.

W r. 1948 Biblioteka posiadała wprawdzie 13 etatów przyznanych przez Ministerstwo, ale wykorzystywała tylko 8, ponieważ 5 etatów bibliotecznych Uniwersytet zatrzymał dla innych komórek.

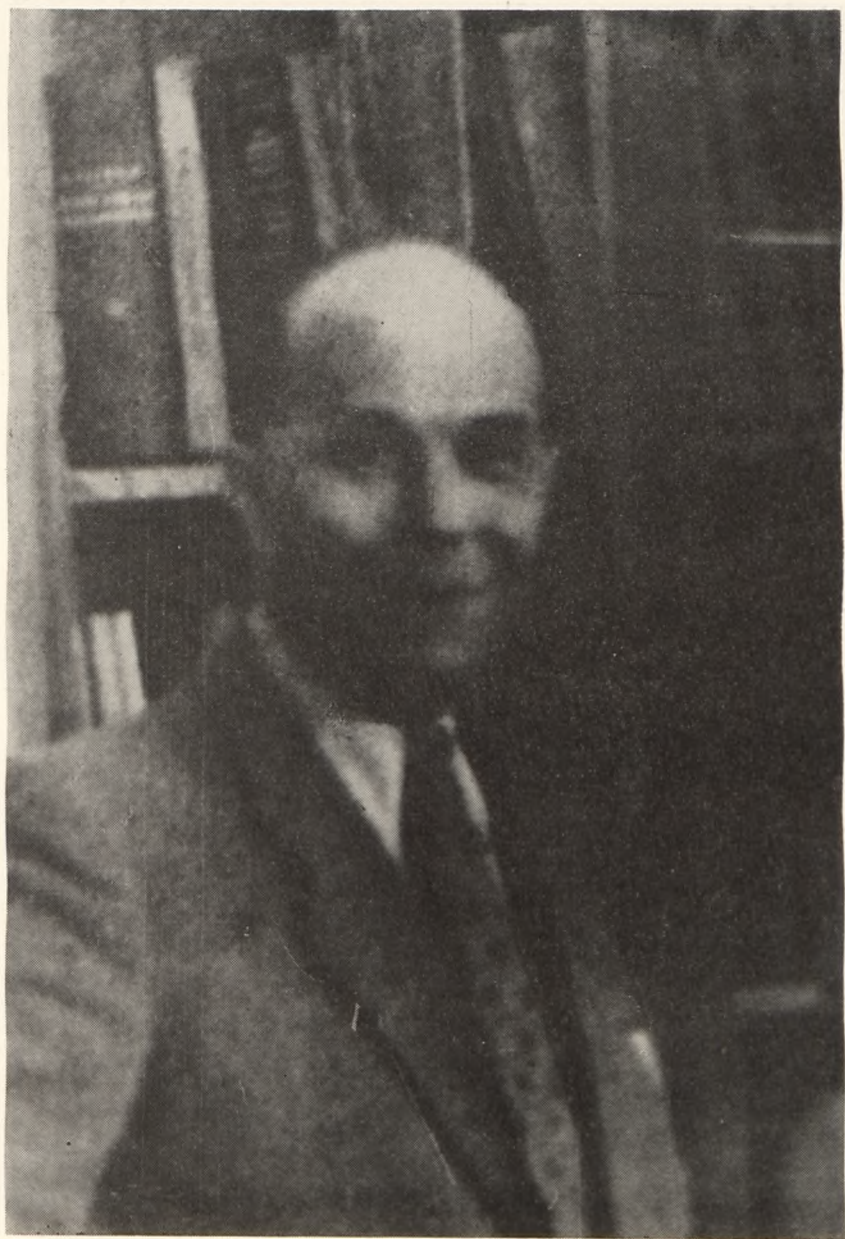
Musiała je dopiero rewindykować, jak to wynika z korespondencji ciągnącej się od maja do października 1948 r.⁵ Potrzeby Biblioteki w tej dziedzinie były znacznie większe, o czym świadczy wniosek o przyznanie 20 etatów. W tych warunkach nie mogło być mowy o stałej obsadzie personalnej utworzonych działów, z konieczności musiała być ona elastyczna. Każdy pracownik, poza stałym przydziałem pracy w obrębie jednego działu, wykonywał pracę również w innych.⁶

Wiedzę fachową pracownicy Biblioteki zdobywali wówczas drogą samokształcenia się, korzystając często z przypadkowej literatury bibliotekoznawczej dostępnej na miejscu, oraz przez wewnętrzną praktykę. W r. 1948 wprowadzono zebrania szkoleniowe, na których referowano problemy bibliotekoznawcze i omawiano czasopisma fachowe. W tym też roku po raz pierwszy wysłano jedną osobę na bibliotekarski kurs dokształcający, prowadzony przez Bibliotekę Jagiellońską. W roku następnym zorganizowano na terenie Biblioteki wspólnie ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich w Lublinie kurs dla magazynierów wszystkich bibliotek lubelskich.⁷

W r. 1949 odbył się w Bibliotece pierwszy sprawdzian z zakresu wiedzy bibliotecznej. W skład komisji wchodził ówczesny wicedyrektor Biblioteki Jagiellońskiej dr Jan Baumgart, wizytujący w tym czasie z ramienia Ministerstwa Bibliotekę UMCS. Efekty sprawdzianu nie były zadowalające; wykazały, że kadra zawodowa nie jest dostatecznie przygotowana.

Brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych i niedostateczna obsada personalna miały swoje odbicie w organizacji pracy. W związku z tym kierownik Biblioteki wystąpił w listopadzie 1950 r. z memoriałem w sprawie znacznego powiększenia etatów w celu zapewnienia Bibliotece minimum sprawności organizacyjnej. Zapotrzebowanie wynosiło 29 etatów służby bibliotecznej i 10 etatów administracyjnych, z wyszczególnieniem obsady personalnej działów.⁸

Dodatkowe trudności stwarzała duża płynność kadr; zatrudniano coraz nowych pracowników, często przypadkowych, nie zorientowanych w pracy bibliotekarskiej, bez praktyki i doświadczenia, nie zawsze z predyspozycją do zawodu bibliotekarza. Oprócz ustawicznych zmian w obrębie stałych etatów, Biblioteka zatrudniała

9. Mgr Władysław Skoczylas — kierownik Biblioteki w latach 1946—1950

10. Mgr Tadeusz Smółka — dyrektor Biblioteki w latach 1953—1970

11. Doc. dr Jan Gurba — dyrektor Biblioteki od r. 1970

rocznie 10-30 pracowników ryczałtowych, którzy na krótko trafiali do pracy w bibliotekarstwie. Często zmieniano się również kierownictwo Biblioteki.

W styczniu 1951 r. mgr Władysław Skoczylas zostaje powołany do pracy w Ministerstwie, a jego miejsce zajmuje mgr Jerzy Panas - młody stypendysta, od niedawna zatrudniony w Bibliotece.⁹ Nie był on w stanie opanować trudności, wskutek tego z dniem 31 XII 1952 r. zrezygnował z kierownictwa i przeszedł do pracy w Bibliotece Narodowej w Warszawie.¹⁰

Dopiero w 1953 r. ustala się na najbliższe 18 lat dyrekcja Biblioteki. W grudniu poprzedniego roku ze stanowiska wicedyrektora Lubelskiego Okręgu Szkolnego przyszedł do pracy w Bibliotece mgr Tadeusz Smółka, który z dniem 1 I 1953 r. otrzymał nominację Ministra Szkolnictwa Wyższego na dyrektora. Miał za sobą wiele lat pracy na kierowniczych stanowiskach w szkolnictwie, był doświadczonym pedagogiem i dobrym organizatorem. Duża wiedza, zamiłowanie do zawodu, umiejętność patrzenia w przyszłość bibliotekarstwa i wyprzedzania niejednokrotnie późniejszych ogólnie przyjętych postulatów, ambicja i troska dyrektora Smółki sprawiły, że rozwój Biblioteki poszedł we właściwym kierunku, jakkolwiek nie zmniejszyły się trudności w pracy bibliotecznej.¹¹

Wyjątkowo dużą wagę przywiązywał do szkolenia personelu. Zaraz po objęciu stanowiska, wysłał 1 osobę na pierwszy kurs bibliograficzny, zorganizowany przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, 5 osób na praktykę do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, nieco później 3 osoby do Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. Pracownicy Biblioteki uczestniczyli również w prowadzonych przez MSZW praktykach międzybibliotecznych I i II stopnia w Bibliotece Jagiellońskiej, w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie i Toruniu w latach 1954-1957; w kursach informacyjno-bibliograficznych, organizowanych przez Bibliotekę Narodową; kursach z zakresu konserwacji zbiorów, urządzanych przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych. Wyjeżdżali też na indywidualne przeszkolenia do większych bibliotek w kraju.¹² Na terenie Biblioteki wprowadzono regularne szkolenie pracowników na comiesięcznych zebraniach oraz przywarsztatowo - drogą rotacji.

Do r. 1957 nie tylko wzrosła liczba personelu /ogółem 41 pracowników etatowych, w tym 31 działalności podstawowej/, ale

podniosły się znacznie jego kwalifikacje. Biblioteka posiadała wówczas 7 osób z ukończonym 2-stopniowym przeszkoleniem bibliotekarskim oraz kilka osób po przeszkoleniu przywarsztatowym w różnych bibliotekach i na kursach specjalistycznych.

Rezultaty tego szeroko zakrojonego, jak na ówczesne możliwości, szkolenia były dla Biblioteki niezwykle pożyteczne. Poznano organizację i warsztat pracy innych bibliotek, przyswojono sobie fachową literaturę krajową i zagraniczną, wykorzystując zdobytą wiedzę przy rozwiązywaniu codziennych problemów własnej Biblioteki. Było to również bodźcem do podejmowania śmiałych inicjatyw organizacyjnych i większych prac bibliograficznych. Na stanowiskach kierowniczych znaleźli się ludzie przygotowani do zawodu, umiejący organizować warsztat naukowej biblioteki, widzący perspektywy jej rozwoju. Już wtedy zaczęły się krystalizować zainteresowania i specjalności poszczególnych osób. Nawiązane kontakty z bibliotekarzami innych środowisk stają się okolicznością sprzyjającą wymianie doświadczeń.

W r. 1956 Biblioteka otrzymuje etat wicedyrektora. Pełniąca funkcję kierownika Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów mgr Maria Jasienowicz otrzymuje z dniem 1 VI 1956 r. nominację na wicedyrektora.¹³

W tym czasie rozwija się ożywiona działalność pracowników w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich, w Podsekcji Bibliotekarskiej Związku Nauczycielstwa Polskiego, w Towarzystwie Wiedzy Powszechnej, w towarzystwach naukowych. Pracownicy Biblioteki uczestniczą w ogólnopolskich zjazdach bibliotekarskich, w konferencjach i naradach specjalistycznych, podejmują prace naukowe, są wyróżniani i nagradzani odznaczeniami państwowymi za pracę zawodową i społeczną. Dyrektor Smółka zostaje mianowany członkiem Komisji do spraw Bibliotek Rady Głównej przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego, dzięki czemu Biblioteka nawiązuje szersze kontakty z bibliotekami uniwersyteckimi w kraju. Coraz częściej są zapraszani znani i doświadczeni bibliotekarze z innych bibliotek naukowych z prelekcjami informującymi o sprawach bibliotekarstwa w kraju i za granicą. Również pracownicy Biblioteki występują z odczytami na zewnątrz. Dzięki wyjazdom do NRD, Anglii, Związku Radzieckiego pracownicy poznają organizację bibliotekarstwa za granicą, a także nawiązują bliskie

kontakty utrzymywane do dzisiaj.¹⁴ Biblioteka coraz częściej urządza wycieczki szkoleniowe dla większej liczby pracowników, przy poparciu finansowym SBP i ZNP, do różnych bibliotek w kraju.

W r. 1962 osoby posiadające zakończone egzaminem praktyki międzybiblioteczne I i II stopnia /1954-1957/ otrzymują etaty bibliotekarzy dyplomowanych.¹⁵ Są to: mgr Tadeusz Smółka, mgr Maria Jasienowicz, mgr Mieczysława Adrianek, mgr Stefania Fedorko, mgr Sabina Flanczewska i mgr Stefan Pawelec. W r. 1964 egzamin przed Państwową Komisją dla Bibliotekarzy Dyplomowanych złożyła mgr Jadwiga Olczak, w r. 1968 - mgr Teresa Batorska i mgr Zdzisław Dobrzański. Etat bibliotekarza dyplomowanego otrzymuje dr Stefan Wojciechowski, zaś w r. 1970 zdały egzamin mgr Teresa Gaworczyk i mgr Zofia Jasińska, w r. 1972 - mgr Kazimiera Piotrowska.

Inni pracownicy podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe na kursach specjalistycznych. W latach 1963-1964 kilka osób uczestniczyło w 2-letnim Korespondencyjnym Kursie Bibliograficznym, zorganizowanym przez Ministerstwo Kultury,¹⁶ w latach 1967-1970 w 2-letnim kursie z zakresu informacji i dokumentacji naukowej, prowadzonym przez ODIN PAN,¹⁷ oraz w 2-letnim kursie z zakresu informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej, zorganizowanym przez CIINTE.¹⁸ Ponadto pracownicy corocznie uczestniczą w wakacyjnych kursach bibliotekarskich, urządzanych przez ZG ZNP.

W r. 1970 zmienia się całkowicie dyrekcja Biblioteki. Dyrektor Tadeusz Smółka przechodzi na emeryturę, a mgr Maria Jasienowicz przestaje pełnić funkcję wicedyrektora Biblioteki, zachowując nadal stanowisko kierownika Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów.

Biblioteka ma najtrudniejszy okres poza sobą. Posiada własny gmach biblioteczny, jakkolwiek nie zniknęły zupełnie kłopoty lokalowe, wytyczoną politykę gromadzenia zbiorów, organizacyjnie ustawioną działalność i część wykwalifikowanej kadry pracowników, w tym kilka osób z dużym doświadczeniem zawodowym i wieloletnim stażem bibliotecznym.

Stanowisko dyrektora objął z dniem 1 X 1970 r. doc. dr Jan Gurba - pracownik naukowo-dydaktyczny Instytutu Historii UMCS, posiadający doświadczenie organizacyjne, reprezentujący ponadto lubelskie środowisko bibliofilskie, wieloletni, aktywny członek Towarzystwa Miłośników Książki i Emslibrysu przy Polskim Towarzys-

twie Archeologicznym i Numizmatycznym w Lublinie. Funkcję wicedyrektora Biblioteki objął z dniem 1 XI 1970 r. mgr Stefan Pawelec, długoletni pracownik Biblioteki, dotychczasowy kierownik Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów. Przed nową dyrekcją stanęło zadanie dalszego rozwijania, doskonalenia i usprawniania działalności Biblioteki w celu osiągnięcia jeszcze lepszych wyników pracy.

W zakresie spraw personalnych nadal aktualny jest problem podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Od r. 1968 nastąpił poważny wzrost liczbowy kadry bibliotekarskiej, zdecydowaną większość stanowią młodzi absolwenci szkół wyższych i średnich, nie posiadający przygotowania bibliotekarskiego. W związku z tym dyrektor doc. dr Jan Gurba w dalszym ciągu dużą wagę przykładą do wewnętrznego szkolenia teoretycznego i praktycznego. Udoskonalony został system szkoleń teoretycznych i znacznie podwyższony ich poziom. W ostatnich latach 3 osoby spośród starszego personelu ukończyły Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa w Poznaniu,¹⁹ kilka osób ukończyło 2-letnie kursy organizowane przez ODIN PAN i CIINTE.²⁰ Pracownicy Biblioteki uczestniczą nadal w kursach bibliotekarskich organizowanych na terenie Lublina przez Bibliotekę im. Łopacińskiego oraz w innych kursach ogólnopolskich o charakterze bardziej ogólnym lub specjalistycznym. W dalszym ciągu stosowana jest praktyka wysyłania pracowników do innych bibliotek uniwersyteckich w kraju w celu poznawania warsztatów pracy i wymiany doświadczeń.

Pracownicy Biblioteki aktywnie uczestniczą w działalności dydaktyczno-propagandowej poza Biblioteką, w środowisku lubelskim i pozalubelskim. Biorą duży udział w pracach organizacyjnych i dydaktycznych na Zaocznym Studium Bibliotekoznawstwa UMCS.²¹ Rozwijają pracę naukowo-badawczą, czego wynikiem są liczne publikacje. Dodać trzeba, że pracownicy Biblioteki - podobnie jak w latach minionych - biorą czynny udział w życiu towarzystw naukowych, organizacji politycznych, społecznych, w których pełnią szereg funkcji.

Na terenie Biblioteki od wielu lat istnieje grupa związkowa ZNP i Oddziałowa Organizacja Partyjna. Egzekutywa OOP aktywnie uczestniczy w rozwiązywaniu problemów organizacyjnych, kształtowaniu postawy ideowo-moralnej pracowników oraz w regulowaniu stosunków międzyludzkich. Przewodniczący

grupy związkowej ZNP i I sekretarz MOOP reprezentują personel Biblioteki w Kolegium Dyrekcyjnym.²² Pracownicy Biblioteki za pracę zawodową i społeczną byli często nagradzani wysokimi odznaczeniami państwowymi.²³

Podsumowując ogólnie problem personelu Biblioteki w minionym 30-leciu należy powiedzieć, że każdy, kto w niej pracował, posiada część swego wkładu w jej obecnym dorobku. Nie sposób wymienić wszystkich pracowników zasłużonych dla Biblioteki, bo było ich wielu, należy jednak wyrazić słowa uznania dla tych, którzy w niezwykle trudnych warunkach potrafili dzielnie pracować. Starsi pracownicy Biblioteki w codziennej pracy szkolili młode kadry, przekazując swoje doświadczenie i wiedzę bibliotekarską. Niejednokrotnie byli oni wzorem bibliotekarza miłującego i ceniącego swój zawód - pracę z książką i czytelnikiem.

Tab.8. Wzrost liczby personelu w latach 1945-1974

Rok	Pracownicy działalności podstawowej	Pracownicy administra- cyjni	Pracownicy obsługi	Ogółem
1945	2	-	-	2
1950	12	1	2	15
1955	23	3	5	31
1960	37	3	7	47
1965	46 ^a	3	8	57
1970	85 ^b	3	21 ^d	106
1974	130 ^c	5	25 ^e	160

^a W tym bibliotekarzy dyplomowanych - 7.

^b W tym bibliotekarzy dyplomowanych - 10 i 1 samodz.prac.nauki.

^c W tym bibliotekarzy dyplomowanych - 9 i 1 samodz.prac.nauki oraz 3 x 1/2 etatu służby bibliotecznej.

^d - ^e Pracownicy obsługi dla całego gmachu i mieszczących się w nim instytucji.

Źródło: Sprawozdanie roczne Biblioteki.

Tab. 9. Pracownicy Biblioteki według stanowisk służbowych
/stan na 31 XII 1974/

Samodzielni pracownicy nauki	1
Bibliotekarze dyplomowani	9
Pracownicy służby bibliotecznej:	
kustosze	16
starsi bibliotekarze	16
bibliotekarze	14
młodszy bibliotekarze	37
starsi magazynierzy	7
magazynierzy	17
stażyści	6
Pracownicy techniczni	7
Pracownicy administracyjni	5
Pracownicy obsługi	25
Razem	160

Źródło: Akta Sekretariatu Biblioteki.

Tab.10. Pracownicy według stażu pracy w Bibliotece UMCS
/stan na 31 XII 1974/

Staż pracy	Pracownicy działalności podstawowej	Pracownicy administra- cyjni	Pracownicy obsługi	Ogółem
Do 1 roku	17	-	5	22
1-5 lat	58	2	11	71
5-10 lat	23	1	7	31
10-15 lat	13	1	1	15
15-20 lat	12	1	-	13
20-25 lat	5	-	1	6
ponad 25 lat	2	-	-	2

Źródło: Dane z akt personalnych.

Przypisy

- ¹ Archiwum UMCS. Akta Biblioteki, 1944-1946.
- ² Archiwum UMCS. Protokół z posiedzenia Senatu UMCS z dnia 28 VI 1946.
- ³ Archiwum UMCS. Akta Biblioteki. Pismo do Rektoratu z dnia 20 IX 1946.
- ⁴ Archiwum UMCS. Sprawozdanie z działalności Biblioteki w r. 1947.
- ⁵ Archiwum UMCS. Akta Biblioteki, 1948.
- ⁶ Na przykład kierownik Biblioteki poza sprawami administracyjnymi robił korektę opracowanych wydawnictw, ich klasyfikację rzeczową, prowadził kupno i udzielał informacji bibliograficznych. Pracownik Działu Udostępniania akcesjonował czasopisma, pracownicy Działu Opracowania Zbiorów pełnili dyżury w czytelni.
- ⁷ Wzięła w nim udział Helena Skoczylas, w kursie dla magazynierów - Jan Grzanka.
- ⁸ "Podana liczba etatów stanowi tylko minimum na tle porównawczym, gdy zważywszy, że ilość pracowników Biblioteki Wrocławskiej wynosi 128 osób, Biblioteki Toruńskiej - 67, a Biblioteki UMCS - 15. Tymczasem aparat administracyjny musi wykonywać dosłownie te same czynności, co administracja największych bibliotek naukowych, gdyż ilość woluminów nie ma wpływu na rodzaj i zakres podstawowych czynności /.../" Archiwum UMCS. Akta kancelarii Biblioteki. Pismo z dnia 30 XI 1950 skierowane do Rektoratu.
- ⁹ Archiwum UMCS. Akta kancelarii Biblioteki, 1951.
- ¹⁰ Archiwum UMCS. Akta kancelarii Biblioteki. Protokół z przekazania kierownictwa Biblioteki z dnia 31 XII 1952 r.
- ¹¹ M. Jasienowicz, M. Wilczyńska: Dyrektor Tadeusz Smółka /w:/ Biuletyn Biblioteki UMCS, 1970, nr 4, s. 14-19.
- ¹² W kursie bibliograficznym uczestniczyła mgr Stefania Fedorko; w praktykach międzybibliotecznych: mgr Tadeusz Smółka, mgr Stefania Fedorko, mgr Maria Jasienowicz, mgr Mieczysław Adrianek, mgr Sabina Flanczewska, mgr Regina Schreiter, mgr Ste-

fan Pawelec, mgr Florian Nazaruk; w kursie informacyjno-bibliograficznym w BN - Józefa Pietruska; w kursie z zakresu konserwacji zbiorów - mgr Sabina Flanczewska. Archiwum UMCS. Sprawozdania z działalności Biblioteki /1953-1957/.

13 Sekretariat UMCS. Akta personalne. Nominacja Rektora UMCS z dnia 1 X 1956 r. z ważnością od 1 VI 1956.

14 Dyrektor Smółka został wysłany przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego na miesiąc do NRD, gdzie miał okazję zwiedzić wiele niemieckich bibliotek, mgr Sabina Flanczewska była delegowana przez Zarząd Główny SDP i MSZW na letni kurs bibliotekarski w Birmingham /Anglia/, wicedyrektor Maria Jasienowicz miała okazję zwiedzić biblioteki w Moskwie i Leningradzie.

15 Podstawa prawna: rozporządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego i innych ministrów z dnia 25 maja 1961, Dz.U., nr 29, poz. 143.

16 Mgr Teresa Batorska, mgr Teresa Gaworczyk, mgr Lidia Kijak, mgr Wanda Małek, mgr Jadwiga Olczak.

17 Mgr Teresa Batorska, mgr Maria Wilczyńska, mgr Elżbieta Zamorowska.

18 Mgr Elżbieta Zamorowska.

19 Mgr Maria Wilczyńska /1972/, mgr Joanna Miketta i mgr Grażyna Więckowska /1974/.

20 Mgr Zofia Milaniuk, mgr Teresa Gaworczyk, mgr Maria Sadurska /kurs ODIN PAN/ oraz mgr Zofia Jasińska /kurs ODIN PAN i CIINTE/.

21 Kierownikiem Studium jest prof. dr Leon Kaczmarek - dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UMCS, funkcję organizatora pełni mgr Mieczysław Adrianek, a zajęcia dydaktyczne z bibliotekoznawstwa prowadzą bibliotekarze dyplomowani Biblioteki.

22 Funkcję przewodniczącego grupy związkowej ZNP kolejno pełnili: Józefa Pietruska /1954-1960/, mgr Teresa Batorska /1961-1963/, mgr Maria Bownik /1964-1965/, Witold Józkwiać /1966/, mgr Krystyna Bileka /1967-1971/, mgr Teresa Gaworczyk /1972/. Z chwilą powołania na terenie Biblioteki OOP, funkcję I sekretarza pełnili: tow. Witold Józkwiać /1967-1972/, tow. Henryk Kijankowski /1972 - /.

23 Odznaczenia państwowe i związkowe nadane pracownikom Biblioteki UMCS. Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski: mgr Tadeusz Smółka, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski: mgr Stefania Fedorko, mgr Maria Jasienowicz, mgr Tadeusz Smółka. Złoty Krzyż Zasługi: mgr Mieczysława Adrianek, mgr Stefania Fedorko, mgr Sabina Flanczewska, doc. dr Jan Grzanka, mgr Maria Jasienowicz, mgr Stefan Pawelec, mgr Tadeusz Smółka, Srebrny Krzyż Zasługi: Jan Grzanka, mgr Władysław Skoczylac, Brązowy Krzyż Zasługi: mgr Wiesława Fajks, mgr Halina Maliszewska, Medal X-lecia PRL: mgr Tadeusz Smółka, Medal XXX-lecia PRL: Jan Grzanka, mgr Tadeusz Smółka, Odznaka Tysiąclecia Państwa Polskiego: mgr Mieczysława Adrianek, mgr Teresa Batorska, mgr Stefania Fedorko, Jan Grzanka, mgr Maria Jasienowicz, mgr Regina Schreiter, mgr Tadeusz Smółka, Złota Odznaka ZNP: mgr Wiesława Fajks, mgr Maria Jasienowicz, mgr Tadeusz Smółka, Medal UMCS "Nauka w Służbie Ludu": mgr Mieczysława Adrianek, mgr Krystyna Bilska, mgr Wiesława Fajks, mgr Stefania Fedorko, mgr Sabina Flanczewska, Jan Grzanka, mgr Maria Jasienowicz, Maria Kusyk, mgr Halina Maliszewska, mgr Stefan Pawelec, mgr Regina Schreiter, mgr Tadeusz Smółka, Zofia Tabin, Wiera Wiśniewska, Zofia Wyszynska i Biblioteka UMCS.

ROZDZIAŁ V

KSIĘGOZBIÓR

1. Gromadzenie

Gromadzenie księgozbioru rozpoczęto na Uczelni równocześnie z pierwszymi pracami organizacyjnymi. Nie mogło bowiem być mowy o rozpoczęciu pracy naukowo-dydaktycznej bez fachowej księżki i czasopisma. Już w październiku 1944 r. "/.../ postanowiono, że każdy z kierowników katedr wraz ze swoim personelem zajmie się wyszukiwaniem potrzebnych księzek dla zakładu i w sprawach zakupu będzie komunikował się z prof. Narcyzem Łubnickim, który rozpoczął kompletowanie Biblioteki Uniwersyteckiej."¹ Polityka gromadzenia została narzucona przez charakter ówczesnej Uczelni i obejmowała w głównej mierze wydawnictwa z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych, medycznych, weterynaryjnych i filozoficznych.

Na podkreślenie zasługują inicjatywa, bezpośredni udział i olbrzymie zaangażowanie pierwszego Rektora UMCS prof. Henryka Raabego w procesie tworzenia podstaw naukowego księgozbioru uczelnianego.

Zważywszy na okoliczności, w jakich przyszło rozpoczynać działalność nowo powstałej Uczelni, stwierdzić należy, że kompletowanie zbiorów bibliotecznych, podobnie jak i innych pomocy naukowych, odbywało się często na zasadzie przypadkowości, a załączek przyszłych księgozbiorów Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych stanowiły dary zarówno od osób prywatnych, jak i instytucji. Napływały one na skutek licznych apelów Rektora UMCS kierowanych do społeczeństwa oraz wielu pism adresowanych do konkretnych władz i instytucji.²

Jedno z pierwszych wezwań odwołujących się do pomocy społeczeństwa zostało zamieszczone w ówczesnej prasie: "Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej zwraca się z prośbą do wszystkich osób mogących ofiarować, wypożyczyć, ewentualnie sprzedać pomoce naukowe, potrzebne dla zakładów uniwersyteckich: fizyki, chemii,

biologii, mikrobiologii, medycyny /.../ oraz podręczniki i książki fachowe we wszystkich językach, o zgłaszanie się w Lublinie do Sekretariatu Uniwersytetu /.../".³ Apale te nie pozostawały bez echa. Każda książka wówczas ofiarowana była przykładem poparcia udzielanego Uczelni przez społeczeństwo polskie.⁴

Z większych darów wymienić należy: 17 skrzyń książek i czasopism z zakresu literatury polskiej, historii, filozofii i prawa, ofiarowanych przez repatriowaną ludność polską Wileńszczyzny, Poniewieża i Wilkomierza oraz dar Rektora UMCS prof. Henryka Raabego w postaci książek z zakresu nauk przyrodniczych i medycznych, a także wielu tytułów najnowszych czasopism naukowych. Wpłynęły również książki od Państwowego Uniwersytetu im. M.W. Łomonosowa w Moskwie, Uniwersytetu w Leningradzie, Komitetu Wszechzwiązkowego do Spraw Nauki i Szkolnictwa Wyższego ZSRR, Ambasady RP w Moskwie, Ambasady RP w Londynie, British Council, polonii polskiej w Stanach Zjednoczonych i wielu innych instytucji oraz osób prywatnych za granicą i w kraju.⁵ Część nadchodzących zbiorów otrzymywała Biblioteka Główna, bardziej specjalistyczne wydawnictwa kierowano do zakładów.

Najbardziej potrzebne pozycje starano się kupować, nawiązując kontakty ze wszystkimi księgarniami i antykwariatami lubelskimi, a także z pozalubelskimi. Usiłowano też kupować od osób prywatnych. Skromny budżet oraz trudności na rynku księgarskim powodowały, że zakup był minimalny w stosunku do potrzeb.

W końcu 1945 r. Biblioteka zaczęła otrzymywać przydziały książek z tzw. "zbiorów zabezpieczonych", pochodzących z bibliotek byłych właścicieli ziemskich oraz bibliotek ponemieckich z terenu Ziemi Odzyskanych. Należy tu dodać, że Uniwersytet czynił w tym kierunku duże starania u ówczesnych władz. Delegował też swoich przedstawicieli na tereny opuszczone przez Niemców w celu przeprowadzenia rozeznania w pozostawionych księgozbiorach i dopilnowania ich transportu do Lublina.⁶

W latach 1945-1947 Biblioteka otrzymała około 150 tys. wol.⁷ ze zbiorów zabezpieczonych z terenu Dolnego Śląska /pow. Jaworów/ oraz z Pomorza Zachodniego /Skoczewo, Wrzosowo- w pow. kołobrzeskim/. W roku następnym otrzymała około 10 tys. wol. z woj. olsztyńskiego i białostockiego. Dla potrzeb Uczelni zbiory te wówczas nie przedstawiały większej wartości, zaś na długie lata przysporzyły dodatkowych kłopotów związanych z przechowywaniem i porządkowaniem.

W r. 1945 Biblioteka zaczęła otrzymywać sporadycznie wydawnictwa z ówczesnych drukarń, w oparciu o przedwojenną ustawę o bezpłatnym egzemplarzu obowiązkowym dla bibliotek uniwersyteckich. Księgo-biór Biblioteki na dzień 31 XII 1947 r. liczył: druków zwartych ponad 160 000 wol. /w tym: 10 549 wol. objętych akcesją/ i wydawnictw ciągłych: tyt. 257, wol. 790 /w tym: 520 wol. objętych akcesją/.⁸ W r. 1948 przystąpiono po raz pierwszy do segregowania zbiorów zabezpieczonych. W wyniku tego wyselekcjonowano kilkanaście tytułów wydawnictw ciągłych oraz około 3200 wol. starych druków. Około 30 000 wol. druków zbędnych przekazano drogą wymiany innym bibliotekom.

W latach pięćdziesiątych, w związku z przeobrażeniami Uczelni, zmienia się zasadniczo profil gromadzenia zbiorów. Odłączenie się od UMCS wydziałów Lekarskiego i Farmaceutycznego, później zaś Weterynaryjnego i Rolnego oraz utworzenie w r. 1949 Wydziału Prawa, a w r. 1952 Wydziału Humanistycznego powodują, że główny nacisk położono na gromadzenie dzieł z zakresu nauk humanistycznych, prawnych i społecznych, których dotychczas Biblioteka posiadała znikomą liczbę. Jednocześnie polityka gromadzenia i uzupełniania zbiorów staje się planowa. Jej wytycznymi są następujące kryteria:

1. Kompletowanie zbioru dzieł treści ogólnej, tj. encyklopedii, bibliografii, słowników językowych i rzeczowych, informatorów itp., w celu odpowiedniego zorganizowania księgozbioru podręcznego czytelnika oraz księgozbiorów podręcznych dla poszczególnych oddziałów Biblioteki.

2. Kompletowanie podręczników dla potrzeb studentów wszystkich reprezentowanych na Uczelni kierunków oraz dzieł naukowych dla pracowników nauki. W tym celu wprowadzono wieloegzemplarzowy zakup podręczników oraz starano się nabywać całą niemal produkcję wydawniczą PAN, PWN, Ossolineum, towarzystw naukowych, a także wydawnictwa takich firm zagranicznych, jak Oxford University Press, Presses Universitaires de France, Akademie-Verlag itp.

3. Przy zakupie antykwarycznym zwraca się uwagę przede wszystkim na dzieła z zakresu nauk humanistycznych.

4. Bierze się pod uwagę również potrzeby kulturalne użytkowników tak w zakresie literatury, jak i czasopism o treści spo-

żecznej i literackiej oraz w zakresie zbiorów specjalnych /sztuka, grafika, muzykalia/.

5. Gromadzi się "lubliniana", tj. druki lubelskie i dotyczące Lublina, a także przedwojenne wydawnictwa polskie z terenów wschodnich historycznej Rzeczypospolitej.

6. Koordynuje się politykę gromadzenia Biblioteki Głównej i zakładów UMCS.

1.1. Kształtowanie się księgozbioru według źródeł pochodzenia

Kupno

Kupno, przede wszystkim antykwaryczne w pierwszych latach istnienia Biblioteki, zwiększające się w miarę uzyskiwania większych funduszy oraz otrzymania puli dewizowej, z każdym rokiem odgrywało większe znaczenie w procesie gromadzenia i uzupełniania księgozbioru Biblioteki i sieci bibliotek zakładowych Uczelni.

K u p n o k r a j o w e obejmuje: wydawnictwa bieżące polskie oraz antykwaryczne.

Zakup wydawnictw bieżących polskich odbywał się zawsze w oparciu o systematyczne przeglądanie dostępnych katalogów nowości wydawniczych, "Zapowiedzi Wydawniczych", "Nowości Tygodnia", a także w oparciu o ścisły kontakt z miejscowymi księgarniami. Przy zakupie uwzględniano postulaty Uczelni i czytelników oraz konsekwentnie przestrzegano ustalonych wytycznych. W ten sposób większość wydawnictw pochodzących z kupna krajowego bieżącego stanowiły dzieła o charakterze ogólnoinformacyjnym, wydawnictwa naukowe oraz podręczniki dla studentów, o ich liczbie decydowało kryterium wykorzystywania.⁹ Wieloegzemplarzowy zakup podręczników umożliwiał wydzielenie specjalnego księgozbioru z oznaczeniem "W", przeznaczonego do udostępniania w tzw. "podręcznikarni".¹⁰

Kupno krajowe bieżące uwzględnia również czasopisma i zbiory specjalne. Dubluje się z egzemplarza obowiązkowego te tytuły czasopism o charakterze naukowym, ogólnym i społecznym, które są przez użytkowników powszechnie wykorzystywane w czytelni. W zakresie zbiorów specjalnych kupuje się przede wszystkim: rękopisy, starodruki, wydawnictwa albumowe, grafikę lubelską oraz płyty językowe i muzyczne.

Zakup antykwaryczny na przestrzeni minionych lat odgrywał dużą rolę w gromadzeniu wydawnictw XIX-wiecznych, okresu międzywojennego oraz wydawnictw powojennych, wyczerpanych i nie osiągalnych w księgarniach Domu Książki. Tą drogą Biblioteka mogła uzupełniać bardzo niekompletny w latach pięćdziesiątych, a niezbędny dla potrzeb dydaktycznych Uczelni, księgozbiór z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Zakupu dokonywano na podstawie otrzymywanych katalogów, ofert osób prywatnych i antykwariatów lubelskich oraz pozalubelskich, czasem przez uczestnictwo w aukcjach. Poszukiwanie brakujących wydawnictw odbywało się również poprzez rozsyłanie wykazu zamówień do antykwariatów na terenie całego kraju. O każdym większym zakupie decydowała specjalnie w tym celu powoływana na terenie Biblioteki komisja do spraw zakupu.

Z ciekawszych i większych zakupów antykwarycznych wymienić należy:

1955 - księgozbiór Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu, wydawnictwa zwarte i ciągłe z XIX w., w tym dotyczące ziemi lubelskiej i terenów wschodnich z nią sąsiadujących /9966 wol./;

1956 - dr Władysław Chodaczka, lektora języka greckiego ze Lwowa, księgozbiór z zakresu filologii klasycznej /632 wol./;

1956 - prof. Fossa, księgozbiór z filologii niemieckiej /208 wol./;

1959 - inż. Kłopotowskiego z Piotrkowa, księgozbiór z zakresu historii Polski, historii literatury polskiej i historii sztuki /600 wol./;

1959 - dr Zygmunta Klukowskiego ze Szczepieszyna, bibliofila i zbieracza pamiątek, część księgozbioru z zakresu historii, historii literatury oraz wydawnictwa bibliofilskie;

1962 - Stefana Wołoszyna, bibliofila ze Lwowa, zbiór wydawnictw i archiwaliów o charakterze społeczno-historycznym z przełomu XIX/XX w. - do r. 1939;

1963 - ks. Ludwika Zalewskiego, bibliofila lubelskiego, część księgozbioru o charakterze historycznym /ok. 1000 wol./;

1966 - część dworskiego księgozbioru Czartoryskich; kolejny egzemplarz Bibliografii Estreichera; zbiór plakatów lubelskiego plastyka Henryka Zwołakiewicza /1757 sztuk/;

1967 - Konstantego Strawińskiego, profesora UMCS, wydawnictwa z dziedziny biologii, a zwłaszcza entomologii i ochrony

roślin, w tym dużo prac unikalnych, zagranicznych /4837 wol./;

1970/1971 - część księgozbioru profesora UMCS, Franciszka Uherczaka, wartościowe wydawnictwa geograficzne, w tym druki z okresu międzywojennego oraz dotyczące ziem historycznej Rzeczypospolitej.¹¹

Drogą kupna antykwarycznego Biblioteka stara się w dalszym ciągu uzupełniać księgozbiór, kompletując głównie wydawnictwa ciągłe.

Kupno zagraniczne obejmuje zarówno wydawnictwa dewizowe, jak też wydawnictwa zagraniczne, dostępne na rynku krajowym.

Biblioteka Główna prowadzi import wydawnictw zwartych i ciągłych retrospektywnych oraz prenumeratę bieżących czasopism zagranicznych dla całej Uczelni,¹² w ramach przyznawanych rocznych limitów dewizowych.

Biblioteka UMCS była jedną z pierwszych bibliotek krajowych, lokujących za pośrednictwem CHZ "Ars Polona" fiszki za granicą. Dobra koniunktura importowa w latach 1956-1962 została właściwie wykorzystana przez Bibliotekę Główną i wiele zakładów Uczelni, które oprócz wydawnictw monograficznych sprowadzały całe komplety czasopism retrospektywnych o dużej wartości naukowej. Roczny przybytek wydawnictw importowanych dla całej Uczelni, w ramach przyznawanego przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego limitu dewiz, sięgał 4000 wol., w tym 500-700 wol. otrzymywała Biblioteka Główna.

Swój limit Biblioteka przeznaczała na zakup dzieł o charakterze ogólnoinformacyjnym, jak: encyklopedie, bibliografie, słowniki specjalne, różnego typu informatory oraz monografie naukowe z poszczególnych dziedzin wiedzy.

Tą drogą sprowadziła wiele zagranicznych encyklopedii typu: "Encyclopedia Britannica" /wol. 24/, "Britannica Book of the Year" /wol. 10/, "Encyclopedia Americana" /wol. 30/, "Enciclopedia Italiana" /wol. 38/, "Der Grosse Brockhaus" /wol. 12/, "Der Neue Brockhaus" /wol. 5/, "Grand Larousse encyclopédique" /wol. 10/ i szereg innych wydawnictw encyklopedycznych Larousse'a, "Dictionnaire encyclopédique Quillet" /wol. 6/, "Chamber's Encyclopedia" /wol. 15/, "Funk & Wagnalls Encyclopedia" /wol. 25/; bibliografii i monografii, jak: "Besterman: A World Bibliography of Bibliographies" /wol. 3/, "Chamber's Biographical Dic-

tionary" /wol. 5/, "Index translationum", "Bibliographie des auteurs modernes de langue /wol. 13/, "Dictionnaire biographie française" /wol.10/, "Österreichisches biographisches Lexikon", "Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur", "Catalogue of Books printed in the XV century in British Museum" /wol. 10/, "International Bibliography of Economics" /wol. 6/, "Geographie Universelle" /wol. 15/, "Histoire universelle", "Sarton: Histoire de science" /wol. 8/, "Crouzet: Histoire generale de civilisations" /wol. 7/, "Peuples et civilisations" /wol. 8/ itp.¹³

Ponadto, poza limitem dewizowym, mogła nabywać wydawnictwa zagraniczne na Międzynarodowych Targach Książki oraz w stałej ekspozycji książkowej - Wzorcowni ORWN PAN.

Od stycznia 1961 r. dystrybucję wydawnictw importowanych przejął Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych Polskiej Akademii Nauk, kontakty z firmami zagranicznymi pozostały nadal w gestii CHZ "Ars Polona".

Od r. 1963 nastąpiły zmiany, które poważnie wpłynęły na obniżenie przepływu książek zagranicznych: inne przeliczenie wartości fiszki na złote dewizowe, zmniejszenie puli dewizowej oraz powzięta w r. 1964 decyzja, że niektóre zakupy dokonywane na MTK oraz z Biuletynu informacyjnego ORWN PAN obciążają pulę dewizową. Przy tym uwzględnić należy dający się od lat zauważyć wzrost cen wydawnictw zagranicznych.

Wskutek tego w latach 1964-1970 Biblioteka odnotowała spadek w przepływie wydawnictw dewizowych do księgozbioru Biblioteki Głównej w granicach 50-70 % w porównaniu z okresem 1956-1963. Od r. 1971 zaznacza się wzrost importu do księgozbioru Biblioteki. Coraz szerzej wykorzystuje się możliwości nabywania wydawnictw zagranicznych w Księgarniach Wydawnictw Importowanych, w Klubach Międzynarodowej Prasy i Książki, Ośrodku Informacji NRD.

Informacje dotyczące rynku zagranicznego zbierane są na podstawie stałego przeglądu katalogów firm wydawniczych, "Biuletynu Informacyjnego ORWN PAN", bibliografii narodowych, a także uwzględnia się dezyderaty Uczelni. Ponadto wykorzystuje się Międzynarodowe Targi Książki, które pozwalają na szeroką orientację w międzynarodowym ruchu wydawniczym.

Tab. 11. Import wydawnictw zwartych oraz wydawnictw ciągłych retrospektywnych
w latach 1970-1974

Do księgozbiorów zakładowych	1970		1971		1972		1973		1974	
	tyt.	wol.	tyt.	wol.	tyt.	wol.	tyt.	wol.	tyt.	wol.
Kraje kapitalistyczne	286	394	243	387	366	695	1257	1966	728	919
Kraje demokracji lud.	93	118	156	172	92	142	122	168	324	412
ZSRR	102	110	177	192	132	140	87	104	37	69
Razem	483	622	483	646	590	977	1466	2238	1089	1400
Do księgozbioru Biblioteki Głównej										
Kraje kapitalistyczne	60	240	179	412	295	509	220	460	171	314
Kraje demokracji lud.	5	5	57	68	293	345	103	134	26	117
ZSRR	25	26	177	192	189	211	29	36	40	55
Razem	90	271	413	672	777	1065	352	630	237	486
Ogółem dla całej Uczelni	573	893	896	1318	1067	2042	1818	2868	1326	1886

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia Zbiorów /1970-1974/.

Tab. 12. Import czasopism bieżących w latach 1970-1974 /tytuły/

	1970		1971		1972		1973		1974	
	Ogółem	Bibl. Główna	Ogółem	Bibl. Główna	Ogółem	Bibl. Główna	Ogółem	Bibl. Główna	Ogółem	Bibl. Główna
Kraje kapitalis.	387	27	382	33	400	27	700	39	772	39
Kraje demokr.lud.	141	38	141	37	140	38	141	41	150	41
Razem	528	65	523	70	540	65	841	80	922	80
ZSRR		296		306		317		328		340

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia Zbiorów /1970-1974/.

Prenumeratę bieżących czasopism zagranicznych dla całej Uczelni Biblioteka prowadzi za pośrednictwem Biura Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych RSW "Książka - Prasa - Ruch". Większość czasopism importowanych /z krajów kapitalistycznych i z krajów demokracji ludowej/ przekazywana jest w depozyt zakładom. Dąży się do kontynuowania tytułów prenumerowanych od szeregu lat /celem zachowania ich pełnej wartości naukowej/ i tylko w przypadkach uzasadnionych rezygnuje się z nich na korzyść nowego tytułu. Jeżeli chodzi o czasopiisma radzieckie, Biblioteka Główna zatrzymuje całą prenumeratę u siebie, ponieważ zakłady sprawują ją indywidualnie.

Na podstawie umowy z Klubem MPiK w Lublinie, Biblioteka od wielu lat odkupuje dzienniki i tygodniki zagraniczne /18 tyt./ o charakterze społeczno-politycznym i kulturalnym, wykorzystywane uprzednio w czytelni Klubu. Rozdział wydawnictw dewizowych na terenie Uczelni odbywa się w oparciu o decyzję Rektorskiej Komisji Bibliotecznej.

Egzemplarz obowiązkowy

Biblioteka zaczęła otrzymywać egzemplarz obowiązkowy w r. 1945, wraz z innymi bibliotekami, na podstawie przedwojennej ustawy. Najwięcej druków uzyskała od wydawnictwa "Czytelnik", które zarówno w okresie działalności na terenie Lublina, jak i po przeniesieniu się do Łodzi i Warszawy wspierało organizującą się Bibliotekę książkami i czasopismami.

Biblioteka UMCS, nie figurująca w przedwojennym wykazie bibliotek posiadających prawo do bezpłatnego otrzymywania druków, straciła wkrótce egzemplarz obowiązkowy na korzyść Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy i od czerwca 1947 r. za pośrednictwem tejże Biblioteki otrzymywała wyłącznie wydawnictwa z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych, rolnych i lekarskich.¹⁴ Na skutek długich starań dyrekcji Biblioteki i Senackiej Komisji Bibliotecznej z dniem 1 marca 1954 r. został przyznany Bibliotece UMCS pełny egzemplarz obowiązkowy.¹⁵ W pierwszych latach duże zastrzeżenia budziła tak sprawa kompletności, jak i terminowość dostarczanych druków, co zostało unormowane dopiero w końcu 1955 r. W oparciu o Przewodnik Bibliograficzny

Biblioteka kontrolowała otrzymywane wydawnictwa, a o zauważonych brakach natychmiast sygnalizowała.

Otrzymanie egzemplarza obowiązkowego miało dla Biblioteki duże znaczenie. Stanowił on jedno z najpoważniejszych źródeł nabytków, zapewniał kompletność bieżących wydawnictw krajowych oraz wydatnie wpłynął na zmianę charakteru księgozbioru, który z matematyczno-przyrodniczego stopniowo przekształcał się w uniwersalny. W ramach egzemplarza obowiązkowego Biblioteka zaczęła otrzymywać również dokumenty życia społecznego, opisy patentowe, normy oraz niektóre wydawnictwa specjalne, takie jak: kartografia, muzykalia, plakaty itp. Stały się one podstawą do wyodrębnienia i kompletowania zbiorów specjalnych, a ostatnio do utworzenia Sekcji Informacji Patentowej.

Biblioteką UMCS jako jedyną na terenie Lubelszczyzny i sąsiednich woj.: kieleckiego i rzeszowskiego posiada pełny egzemplarz obowiązkowy, dlatego też traktuje go jako egzemplarz prezencyjny i udostępnia na miejscu.

Dary

Biorąc pod uwagę specyficzne warunki, w jakich organizowała się Biblioteka i powstawał jej księgozbiór, podkreślić należy, że to źródło nabytków miało swoją uzasadnioną wartość. W pierwszych latach dary stanowiły podstawę organizującego się księgozbioru, w następnych latach były źródłem poważnie zasilającym księgozbiór tak pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Do dziś stanowią nie tylko dowód społecznej postawy ofiarodawców, ale umożliwiają w pewnym stopniu uzupełnianie braków w księgozbiórze Biblioteki. Część z nich, bez względu na wartość naukową, powiększa zbiory dubletów bibliotecznych i jest wykorzystywana przy wymianie.

Przypomnieć tu należy o darach /pochodzących zarówno od osób prywatnych, jak i instytucji, tak w kraju, jak i za granicą/, które wpłynęły do Biblioteki w latach 1944-1948 i były użyteczne w pracy dydaktycznej Uczelni.

Z późniejszych, ofiarowanych Bibliotece zbiorów na uwagę zasługują:

1955 - z Państwowego Instytutu Sztuki /64 wol./;

1956 - z Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie /575 wol./ oraz coroczne dofinansowanie /ok. 10 tys.ż/ na zakup podręczników; z Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, księgozbiór o treści humanistycznej /2234 wol./; z Biblioteki Miejskiej w Łodzi /2495 wol. czasopism z zakresu nauk humanistycznych i społecznych/; z Biblioteki Jagiellońskiej /2130 wol. czasopism o treści humanistycznej i społecznej/;

1957 - księgozbiór byłego Ministerstwa Opieki Społecznej, z zakresu nauk społecznych /ok. 30 000 wol./;

1967 - dar polonii australijskiej, szeroka rozpiętość tematyczna, księgozbiór zawierający całą wiedzę o Australii /£2 wol. w tym 10-tomowa Encyklopedia australijska, wyd. 1966/;

1968 - z Zarządu Okręgu ZNP w Lublinie, przede wszystkim podręczniki z zakresu pedagogiki i psychologii /1025 wol./;

1969 - dar organizatorów wystawy wydawnictw NRD w tym VEB Verlag Enzyklopedie i VEB Verlag Bibliographische Institut, przede wszystkim słowniki i podręczniki w języku niemieckim /250 wol./;

1970 - z Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, polskie i zagraniczne wydawnictwa z zakresu pedagogiki i socjologii /661 wol./;

1973 - z Instytutu Geografii PAN, w tym księgozbiór prywatny prof. Mieczysława Fleczara /ponad 600 wol./;

1974 - część księgozbioru Kazimierza Andrzeja Jaworskiego, założyciela i wieloletniego redaktora "Kameny", przekazana przez rodzinę na podstawie testamentu, głównie poezja i literatura rosyjska - wydawnictwa z okresu międzywojennego i powojennego /678 wol. i 23 rękopisy autora/.

Wymienić tu również należy księgozbiory prywatne, które Biblioteka otrzymała po zmarłych pracownikach nauki UMCS, m.in. dr Jerzym Begdonie /z zakresu biologii/, prof. Piotrze Wiśniewskim /z zakresu botaniki/, mgr Stanisławie Bakaju /z zakresu anglistyki/.

Na uwagę zasługują też dary otrzymane od szkół lubelskich i Lubelszczyzny, które przekazały dużo wartościowych książek i czasopism z okresu międzywojennego. Są to m.in. Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica i Liceum Ogólnokształcące im. Unii Lubelskiej w Lublinie, Zespół Szkół Zawodowych w Nałęczowie.

Wielokrotnie otrzymywała Biblioteka większe dary książek zagranicznych z Klubu MPiK w Lublinie oraz wydawnictwa polskie z Domu Książki w Lublinie. Od lat na bieżąco wpływają do Biblioteki publikacje krajowe i zagraniczne pracowników nauki UMCS, ofiarowywane przez autorów. W każdym roku Biblioteka Główna przejmuje też wydawnictwa naukowe, wycofywane z księgozbiorów zakładowych.

Ponadto od wielu lat Biblioteka otrzymuje sporadycznie dary z zagranicy od osób prywatnych, instytucji, towarzystw polonijnych i wydawnictw. Tą drogą do księgozbioru Biblioteki trafiło wiele poloników oraz cennych wydawnictw zagranicznych.

Wśród ofiarodawców na uwagę zasługują: The Kościuszko Foundation - New York, John Wiley - Sons Inc. Publishers - New York, Polish Institute of Arts and Science in America, International PEN Club - New York, Polish Research Institute in Canada - Toronto, Accademia Polacca delle Scienze Biblioteca - Roma, Institutum Historicum Polonicum Romae, Food Agriculture Organization of the United Nation - Romae, Biblioteca Central Universidad Central de Venezuela, Verlag Wissenschaftliche Archiv - Bonn.

Trudno wymienić wszystkich ofiarodawców - zarówno osoby prywatne, jak i instytucje w kraju i za granicą - których udział w powiększaniu się księgozbioru Biblioteki jest wyraźny i sięga od kilkuset do kilku tysięcy woluminów rocznie.

Wymiana

Tą drogą wpłynęła do Biblioteki duża liczba wydawnictw krajowych i zagranicznych. Należy tu rozgraniczyć wpływ z wymiany prowadzonej przez Biuro Wydawnictw UMCS od wymiany prowadzonej przez Bibliotekę we własnym zakresie.

Wymiana wydawnictw prowadzona przez Uczelnię ma swoją wieletoletnią tradycję.¹⁶ Już w r. 1946 powstało na UMCS wydawnictwo ciągłe, ukazujące się w sekcjach - "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska". Było to podyktowane zarówno potrzebą publikowania własnych osiągnięć naukowych, jak też zdobycia drogiej wymiany zagranicznej literatury naukowej. W rok później zostało zorganizowane Biuro Wydawnictw UMCS, które do chwili

obecnej prowadzi wymianę. Annales UMCS w swoim założeniu jako wydawnictwo jednej Uczelni po wyodrębnieniu się Akademii Medycznej i Wyższej Szkoły Rolniczej stało się wydawnictwem międzyuczelnianym.

Biuro Wydawnictw, z każdym rokiem rozszerzając swoje kontakty, prowadzi obecnie wymianę z 412 instytucjami w kraju i 1932 za granicą. Otrzymuje regularnie 3620 tyt. wydawnictw ciągłych, sporadycznie też wydawnictwa zwarte, wydawane przez akademie nauk, instytuty naukowo-badawcze, towarzystwa naukowe, uniwersytety i inne wyższe uczelnie całego świata.¹⁷ Są to cenne wydawnictwa tak pod względem wartości naukowej, jak i materialnej, o dużej rozpiętości tematycznej. Kierowane są one do trzech lubelskich Uczelni, przy czym UMCS otrzymuje zdecydowaną większość. Pochodzące z wymiany wydawnictwa w poważnym stopniu zasilają księgozbiory zakładowe Uczelni, częściowo też księgozbiór Biblioteki Głównej.

W ostatnich latach wpływ do Biblioteki wydawnictw ciągłych z wymiany prowadzonej przez Biuro Wydawnictw UMCS kształtował się następująco: w roku 1970 - 460 tyt.; w 1971 - 463 tyt.; w 1972 - 479 tyt.; w 1973 - 515 tyt.; w 1974 - 533 tyt.¹⁸ Ponadto od r. 1972 Biblioteka otrzymuje wydawnictwa zagraniczne, pochodzące z wymiany prowadzonej przez Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych Polskiej Akademii Nauk.

We własnym zakresie Biblioteka rozpoczęła wymianę z bibliotekami krajowymi w r. 1948. W miarę porządkowania i segregowania zbiorów zabezpieczonych wydobywano druki zbędne, które przekazywano innym bibliotekom w zamian za wydawnictwa przydatne dla potrzeb Uczelni. Były to jednak wypadki sporadyczne.

Dopiero od r. 1957 Biblioteka UMCS rozpoczęła wymianę na szerszą skalę poprzez Bibliotekę Narodową. Podstawowy materiał wymienny stanowiły dublety wydawnictw naukowych i druki zbędne. Bilans wymiany krajowej na ogół zawsze wypadał bardzo korzystnie dla Biblioteki UMCS. Tą drogą uzyskiwała cenne wydawnictwa XIX-wieczne i z okresu międzywojennego, kompletowała ciągi czasopism krajowych i zagranicznych, powiększała księgozbiór z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Najwięcej cennych wydawnictw uzyskiwała drogą wymiany od następujących bibliotek: Jagiellońskiej, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Łódz-

kiego, Uniwersytetu Poznańskiego, Uniwersytetu Toruńskiego, Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego w Łodzi, Biblioteki Publicznej w Warszawie, Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku, Centralnej Biblioteki Wojskowej i Biblioteki Sejmowej. Łącznie przez Bibliotekę Narodową utrzymywano kontakt z 35 bibliotekami krajowymi.

Od r. 1973 zmieniła się zasada prowadzenia wymiany krajowej;¹⁹ biblioteki rozpoczęły bezpośrednią wymianę między sobą. Aktualnie Biblioteka prowadzi wymianę z 45 bibliotekami krajowymi, w oparciu o powiększający się księgozbiór dubletów wydawnictw naukowych i druków blednych. Nadal jednak utrzymuje się dysproporcja między liczbą otrzymywanych i przekazywanych wydawnictw.

Wymiana zagraniczna datuje się od r. 1957. Biblioteka UMCS zaczęła wówczas nawiązywać kontakty z bibliotekami w Związku Radzieckim i w krajach demokracji ludowej. W parę lat później również z bibliotekami państw zachodnich. Czynnikiem hamującym rozwój wymiany zagranicznej jest brak własnego wydawnictwa. Podstawowym materiałem wymiennym są bieżące wydawnictwa krajowe /kupowane z przeznaczeniem na wymianę/, rzadziej posiadane dublety.

Aktualnie Biblioteka prowadzi wymianę z 23 bibliotekami zagranicznymi, wśród nich na uwagę zasługują:

W ZSRR: Institut Naučnoj Informacii i Fundamentalnaja Biblioteka Obščestvennych Nauk v Moskve; Naučnaja Biblioteka im. Gorkogo Moskovskogo gosudarstvennogo Universiteta im. M. Lomonosova v Moskve oraz biblioteki naukowe w Leningradzie, Erewaniu, Mińsku, Odessie, Ałma-Acie, Tomsku, Saratowie;

W krajach demokracji ludowej: Universitätsbibliothek - Jena; Universitni Knihovna - Brno; Biblioteca Centrala Universitara "M. Eminescu" - Jasi; Makedonska Akademija na Naukite i Umetnoste - Skopije; Kossuth Lajos Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár - Debrecen;

W krajach zachodnich: The Library of Congress; Bibliothèque Nationale Paris; Die Österreichische Nationalbibliothek, Wien; Alliance College Library Cambridge Springs, Pennsylvania.

Tab. 13. Wymiana prowadzona przez Bibliotekę we własnym zakresie
/1970-1974/

Rok	Otrzymano						Wysłano					
	z bibliotek krajowych			z bibliotek zagranicz.			do bibliotek kraj.			do bibliotek zagranicz.		
	zwarte ciągle zb.spec.			zwarte ciągle zb.spec.			zwarte ciągle zb.spec.			zwarte ciągle zb.spec.		
	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.
1970	2062	403	-	-	-	-	144	430	-	37	2	-
1971	1063	10 747	52	251	21	-	188	-	-	35	6	2
1972	1023	3 048	4	333	159	-	284	2628	-	123	35	15
1973	954	1 402	604	687	57	-	235	-	-	24	9	-
1974	1088	1 940	3	568	85	24	9	3	-	38	19	-

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów.

Analizując roczny budżet Biblioteki Głównej za okres 20-lecia stwierdzić należy poważny wzrost /8-krotny, jeżeli weźmie się pod uwagę r. 1955 i 1974/. Biblioteka Główna prowadzi prenumeratę czasopism z krajów demokracji ludowej i z krajów kapitalistycznych dla całej Uczelni, od r. 1965 zdecydowaną większość posiadanego funduszu pochłania prenumerata bieżących czasopism, w tym przede wszystkim dewizowych. Biblioteka przekazuje zakładom w depozyt około 90 % czasopism importowanych. W ten sposób odciąża zakłady od dużych wydatków na ten cel, dzięki czemu mogą one 3/4 swego rocznego budżetu przeznaczyć na kupno /w tym również dewizowe/ książek i czasopism retrospektywnych, a prenumeratę czasopism bieżących ograniczyć do czasopism polskich, radzieckich i tylko niektórych z krajów demokracji ludowej.

Proporcjonalnie kształtują się pozostałe wydatki Biblioteki Głównej: kupno książek i czasopism od r. 1960 utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie, wzrastają koszty konserwacji zbiorów, najmniejszy procent budżetu przeznaczają się na zakup zbiorów specjalnych.

W celu ilustracji proporcji wydatków kształtujących się w Bibliotece Głównej i w bibliotekach zakładowych przytoczono dane dotyczące całej sieci bibliotecznej Uczelni.

Biblioteczną politykę gromadzenia zbiorów realizuje głównie Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów,²⁰ który prowadzi również akcesję i inne formy ewidencji wszystkich zbiorów wpływających do Biblioteki. W minionym okresie wielokrotnie wprowadzano usprawnienia organizacyjne, podyktowane lepszą funkcjonalnością i efektywnością pracy.

Do r. 1960 Oddział prowadził rejestr przybytków według źródła pochodzenia zbiorów, kartotekę akcesyjną wszystkich wydawnictw wpływających do Biblioteki i księgę akcesyjną czasopism według tytułów. W r. 1961 Oddział Gromadzenia przejął wszelkie rozliczenia z kwesturą Uczelni. Wprowadzono trzy rejestry: książek, czasopism i zbiorów specjalnych. Rejestr czasopism prowadzono tytułowo, pozostałe dwa sumarycznie. Wszystkie rejestry, oprócz woluminów i źródła pochodzenia, podają także wartość i ceny.

Tab.14. Roczny budżet Biblioteki w latach 1955-1974

Wydatki	1955	1960	1965	1970	1974
Zakup książek i czasopism	193 000	324 950	329 926	375 373	401 246
Prenumerata czasopism bieżących	108 000	235 423	536 734	866 370	2 061 153
Zakup zbiorów specjalnych	2 710	6 115	8 573	42 030	3 033
Konserwacja zbiorów	-	47 211	68 373	69 047	159 211
Razem	303 710	613 699	943 806	1 555 320	2 624 633

Źródło: Sprawozdania roczne dla GUS.

Tab. 15. Roczny budżet bibliotek zakładowych UMCS w latach 1960-1974^x

Wydatki	1960	1965	1970	1974
Zakup książek i czasopism	730 514	942 036	690 781	1 317 154
Prenumerata czasopism bieżących	78 106	125 514	163 469	253 286
Zakup zbiorów specjalnych	26 726	71 166	53 435	65 487
Konserwacja zbiorów	47 094	97 084	57 106	135 459
Razem	882 440	1 235 800	964 791	1 771 386

^x Brak danych za r. 1955.

Źródło: Sprawozdania roczne dla GUS.

W r. 1971 wprowadzono pewne uproszczenie w rejestracji, stosując jeden rejestr dla wszystkich druków. Wycenę wydawnictw pochodzących ze źródeł nieodpłatnych przesunięto na oddziały opracowania. W tym też roku Oddział Gromadzenia przejął z Oddziału Bibliotek Zakładowych wszelkie sprawy związane z importem wydawnictw zwartych i ciągłych retrospektywnych dla całej Uczelni. W dalszym ciągu prowadzi się kartotekę akcesyjną wydawnictw pochodzących z kupna i egzemplarza obowiązkowego, dokonuje się też sprawdzania ofert oraz kontynuuje katalog wydawnictw importowanych, przejęty z Oddziału Bibliotek Zakładowych.

Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów nie ma wyodrębnionych sekcji ani referatów. Podział zakresu czynności oparty jest na wydzieleniu następujących stanowisk pracy:

- 1/ kupno krajowe,
- 2/ import druków zwartych i ciągłych retrospektywnych,
- 3/ egzemplarz obowiązkowy /druki zwarte/ oraz dary,
- 4/ wymiana oraz gospodarka dubletami i drukami zbędnymi,
- 5/ akcesja czasopism zagranicznych /prenumerata, dary, wymiana/
- 6/ akcesja czasopism krajowych /prenumerata, egzemplarz obowiązkowy/ oraz magazyn czasopism bieżących.

1.2. Struktura zbiorów bibliotecznych

Wydawnictwa zwarte

Zgromadzony księgozbiór druków zwartych ma charakter uniwersalny, przeważa w nim piśmiennictwo z dziedzin reprezentowanych na Uniwersytecie.

Na uwagę zasługuje duży zbiór dzieł podstawowych o treści ogólnoinformacyjnej, tj. encyklopedie, poczynawszy od XIX-wiecznych do współczesnych, tak polskich, jak i obcych, których Biblioteka posiada wiele wydań w 15 językach, słowniki językowe w ponad 30 językach, słowniki rzeczowe, różnojęzyczne informatory, retrospektywne: bibliografie bibliografii, bibliografie międzynarodowe i narodowe wielu krajów oraz w kilkunastu języ-

Tab. 16. Przybytek druków zwartych według
źródeł pochodzenia /1955-1974/

Rok	Kupno wol.	Egz.obow. wol.	Dary wol.	Wymiana wol.	Ogółem wol.
1955	4 655	5 930	2 308	3 280	16 173
1956	4 810	7 890	2 767	6 058	21 525
1957	5 096	6 794	3 407	2 856	18 153
1958	5 247	6 538	3 310	2 589	17 684
1959	4 986	6 496	5 062	2 276	18 820
1960	4 723	6 887	7 094	442	19 146
1961	8 550	6 385	2 043	915	17 893
1962	8 640	6 832	1 882	241	17 595
1963	6 146	6 197	1 472	47	13 862
1964	4 548	6 923	1 987	334	13 792
1965	3 084	7 490	2 801	135	13 510
1966	4 866	7 640	3 207	928	16 641
1967	5 201	8 719	6 303	1 000	21 223
1968	10 570	8 927	2 341	1 500	23 338
1969	5 623	7 933	4 029	1 425	19 010
1970	6 305	8 622	7 898	2 368	25 193
1971	6 408	8 451	18 826	1 314	34 999
1972	5 953	9 967	7 240	1 356	24 516
1973	3 597	9 751	8 703	1 641	23 692
1974	5 536	10 421	7 437	1 656	25 050

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów /1955-1974/.

kach bibliografii poszczególnych dziedzin wiedzy itp. Zbiór ten jest zlokalizowany przede wszystkim w czytelniach, w Oddziale Informacji Naukowej oraz częściowo również w księgozbiorach podręcznych poszczególnych oddziałów.

Biblioteka zgromadziła też podstawowe wydawnictwa naukowe o charakterze monograficznym z wielu dziedzin wiedzy, zarówno w języku polskim, jak i w językach obcych, uziela klasyków literatury polskiej i światowej, szereg pierwodruków i unikalnych wydawnictw XIX-wiecznych. Posiada również duży zbiór piśmiennictwa dotyczącego regionu lubelskiego oraz pogranicza wschodniego /m.in. druki lwowskie i wileńskie/, szereg współczesnych polonistów, a także pokaźny księgozbiór wieloegzemplarzowych podręczników uniwersyteckich. Na mocy ustawy o egzemplarzu obowiązkowym Biblioteka od r. 1955 posiada całość krajowej produkcji wydawniczej. Księgozbiór druków zwartych sięga 400 000 wol.

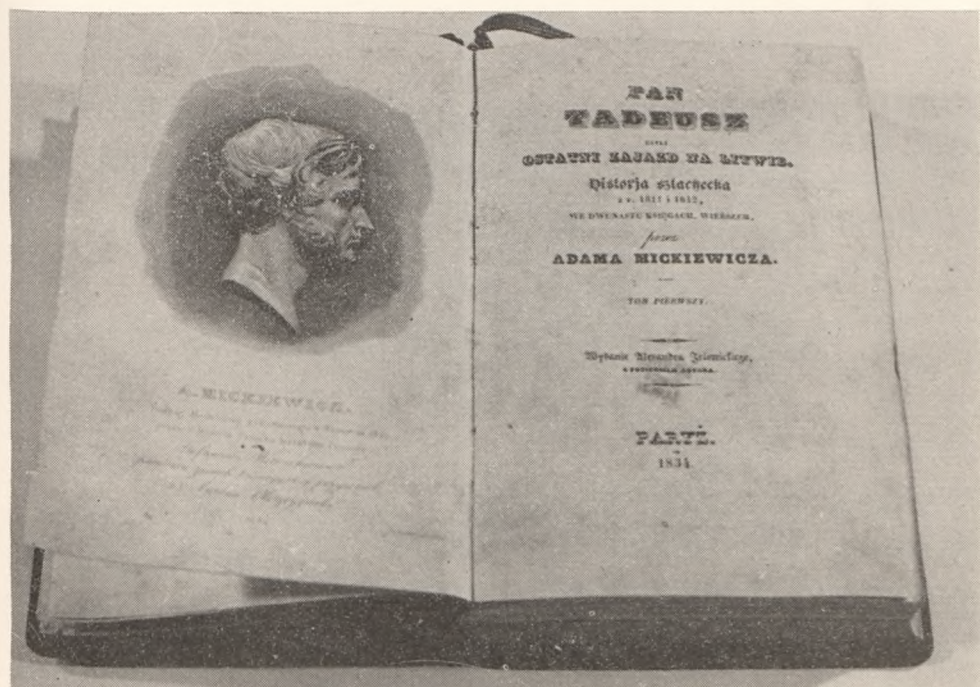
Wydawnictwa ciągłe

Biblioteka posiada duży zbiór wydawnictw ciągłych, zróżnicowany pod względem językowym i tematycznym. Zgromadziła czasopisma we wszystkich językach europejskich i w wielu pozaeuropejskich, łącznie w kilkudziesięciu językach świata. Pod względem zawartości treściowej wydawnictwa ciągłe reprezentują wszystkie dziedziny wiedzy, z przewagą nauk matematyczno-przyrodniczych i społecznych.

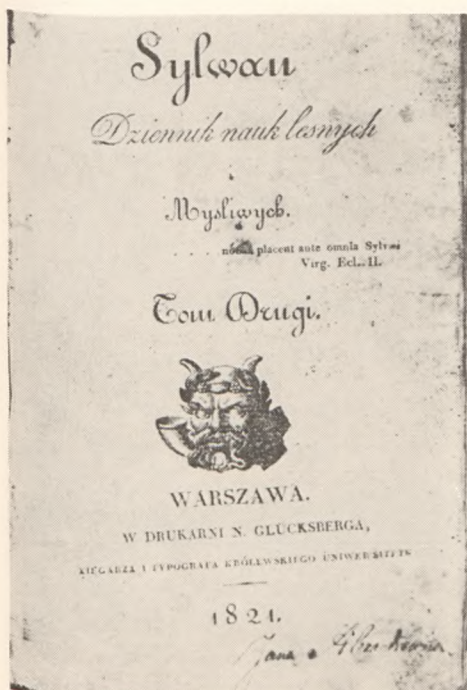
Na uwagę zasługują komplety czasopism polskich i obcych z XIX i pierwszej połowy XX w., czasopisma wydawane na ziemiach byłych zaborów: pruskiego, austriackiego i rosyjskiego, w tym także duży zasób kalendarzy. Wspomnieć tu również należy o czasopismach wydawanych w okresie okupacji.

Dużą wartość naukową posiadają zgromadzone prace, zeszyty naukowe i sprawozdania wielu towarzystw i instytucji naukowych polskich i zagranicznych, wydawnictwa abstraktowe, bieżące bibliografie narodowe i międzynarodowe oraz katalogi drukowane wielkich bibliotek krajowych i zagranicznych.

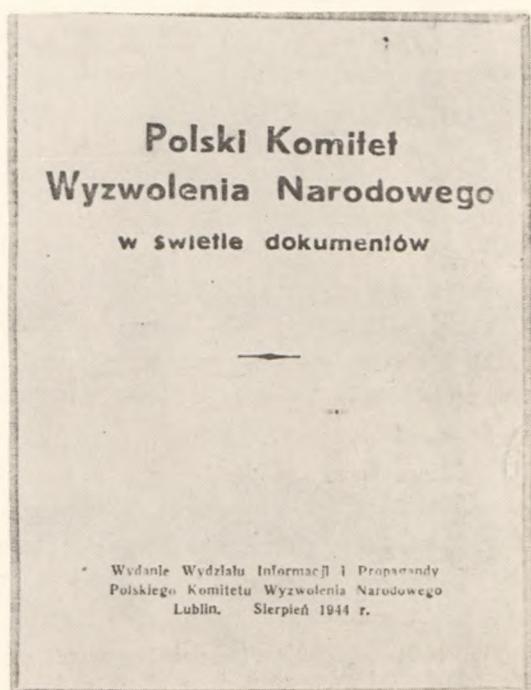
Aktualnie Biblioteka posiada około 14 000 tytułów wydawnictw ciągłych polskich i obcych, opracowanych i udostępnianych.

12. A. Mickiewicz: *Fan Tadeusz*, Paryż 1834

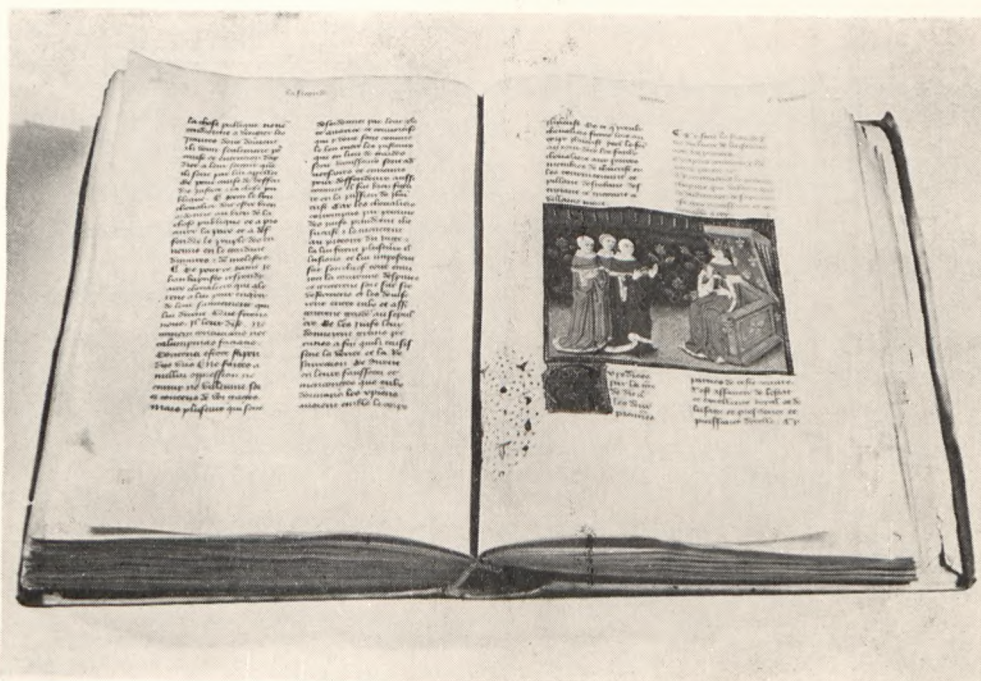
13. Czasopismo „Sylwan” 1821 r.

14. Dokumenty PKWN, wyd. Lublin 1944

15. A. Kobergera „Biblia” (Norymberga) 1485

16. Francuski rękopis pergaminowy z r. 1408

Tab. 17. Przybytek wydawnictw ciągłych z uwzględnieniem wszystkich źródeł pochodzenia /prenumerata krajowa i zagraniczna, egzemplarz obowiązkowy, kupno antykwaryczne, dary, wymiana/ w latach 1955-1974

Rok	Polskie tyt.	Obce tyt.	Ogółem	
			tyt.	wol.
1955	917	870	1787	2 140
1956	1334	639	2073	3 523
1957	1118	751	1869	2 359
1958	1200	582	1782	2 376
1959	1254	1080	2334	3 018
1960	1288	1160	2448	3 270
1961	1594	1196	2790	3 720
1962	1864	1190	3054	4 070
1963	1614	1323	2937	5 874
1964	1327	1368	2695	5 370
1965	1662	1598	3260	11 508
1966	1900	1794	3694	14 776
1967	2268	1435	3703	14 812
1968	2405	1621	4026	16 104
1969	2660	2137	4797	17 188
1970	3771	1645	5416	22 464
1971	2044	1524	3568	11 871
1972	2302	1560	3862	13 325
1973	2536	1855	4391	12 007
1974	2445	2000	4445	10 240

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów /1955-1974/.

Tab. 18. Wpływ czasopism bieżących w okresie 30-lecia

Rok	Polskie tyt.	Radzieckie tyt.	Z innych krajów tyt.	Ogółem tyt.
1945	8	-	-	8
1950	196			348 [*]
1955	349	282	489	1120
1960	1244	315	790	2349
1965	1562	324	993	2879
1970	2261	295	1350	3906
1974	2099	408	1592	4099

* Z tego 152 tytuły radzieckie i z innych krajów.

Źródło: Sprawozdania roczne Biblioteki

Zbiory specjalne

Zainteresowanie zbiorami specjalnymi datuje się dopiero od r. 1954. Biblioteka posiadała wówczas kilkanaście tysięcy starodruków, pochodzących ze "zbiorów zabezpieczonych", a na bieżąco zaczęła otrzymywać zbiory specjalne w ramach egzemplarza obowiązkowego. Ponadto drogą darów, wymiany i kupna, w tym przede wszystkim antykwarycznego, zbiór ten został znacznie powiększony, co umożliwiło wyodrębnienie kilku działów.

S t a r e d r u k i

Biblioteka posiada ponad 17 000 wol. starych druków, w tym tylko 4 inkunabuły. Na uwagę zasługuje rzadki druk /jeden z pięciu dotychczas stwierdzonych na świecie egzemplarzy/ Hugona de Prato Florido "Sermones dominicales ..." /Strassburg 1472/. Równie ciekawy jest druk A. Kobergera "Biblia, cum Postillis Nicolai de Lyra ..." /Norymberga 1485/.

Księgozbiór starych druków składa się w głównej mierze z dzieł matematyczno-przyrodniczych i geograficznych, posiadających dużą wartość dla historyka nauki. Warto zaznaczyć, że wśród nich znajduje się wiele pozycji rewelacyjnych: z dzieł matematycznych - wczesne wydania /XVI w./ prac N. Tartaglii, G. Cardana, J. Nepera, F. Maurolicusa, F. Viète; z dzieł astro-nomicznych - dzieła Erazma Rheinholda /XVI w./, J. Keplera /XVII w./, G. Galileusza /XVI-XVII w./, zbiorowe wydanie "Dzieł ..." członków Królewskiej Akademii Nauk w Paryżu /1679-1693/, trzecie wydanie "De revolutionibus ..." M. Kopernika pt. "Astronomia instaurata" /1617/, dzieła gdańskiego astronoma z XVII w. J. Heweliusza, praca astronoma-kobiety Marii Cun-
nitii "Urania propitia" /1650/; z dzieł medycznych /zwłaszcza z XVIII w./ - prace H. Boerhaave'a, G.B. Morgagniego, J. Offray de La Mettrie, A. Hallera; z dzieł biologicznych /XVIII w./ - K. Linneusza, G.L. Buffona.

Starodruków z zakresu humanistyki jest mniej. Są wśród nich dzieła takich humanistów, filozofów i pisarzy od czasów Odrodzenia do końca XVIII w., jak: Erazm z Rotterdamu, J. Kalwin, G.J. Scaliger, T. Campanella, J. Locke, F. Bacon, R. Des-
cartes, F. Voltaire, Ch. Montesquieu, J. Rousseau, I. Kant, G. Leibniz, W. Shakespeare, N. Boileau, J. Molière, J.W. Goethe i inni. Z autorów polskich wymienić należy: Stanisława Orzechow-
skiego, Mikołaja Kochanowskiego, Łukasza Górnickiego, Jana Januszowskiego, Stanisława Sarnickiego, Ignacego Krasickiego i wielu innych.

Warto wspomnieć, że wśród starodruków obcych znajduje się ciekawy zbiór książek kucharskich z XVI - XVIII w.

Pod względem językowym najliczniejsze są druki niemieckie, łacińskie. Dalsze miejsca zajmują języki: polski, francuski, holenderski, włoski i angielski.

Poloniców Biblioteka posiada około 3000 wol. Są to przede wszystkim druki śląskie i pomorskie, w mniejszej ilości krakow-
skie i warszawskie, wśród innych - około 50 druków lubelskich. Dodać tu należy, że Biblioteka posiada ciekawy księgozbiór
Gottfrieda Erdmanna Petriego z Żarów, zawierający wiele poloni-
ców, pomeraniców i silesiacy, a także druki łżyckie.

Posiadane starodruki pochodzą między innymi z takich ofi-
cyn, jak: Antona Kobergera /Norymberga/, Endterów /Norymberga/.

Breitkoffów /Lipsk/, Gleditschów /Lipsk/, Oporinusa /Bazylea/, Estiennów /Paryż/, Didotów /Paryż/, Krzysztofa Plantina /Antwerpia/, Elzewirów /Amsterdam, Lejda/, Oxoniae e Theatro Sheldoniano /Oxford/ oraz z takich słynnych oficyn polskich, jak: Hallera, Unglera, Wietora, Łazarzowej, Szarffenbergów, Wirzbięty, Piotrkowszczyka, Groella, Dufoura i innych.²¹

R ę k o p i s y

Rękopiśmienne zbiory Biblioteki są niewielkie /ok. 1300/. Wśród nich znajduje się około 1000 kart pergaminowych, w tym kilka z XIII-XIV w. Inne materiały to polskie, niemieckie i łacińskie rękopisy z XVII-XVIII w. z zakresu szkolnictwa, gospodarki, filozofii i historii, w tym również drukarstwa lubelskiego. Najliczniejszą grupę stanowią rękopisy XIX-wieczne; są to pamiętniki, dzienniki podróży, poezja, teksty sztuk teatralnych, rozprawy i artykuły naukowe, np. "Zdanie o ziemi spalistej ... przez Józefa Mniszcha" /1818-1829/, jedna z pierwszych rozpraw na temat torfu - przekład z języka francuskiego. Wśród XIX- i XX-wiecznych rękopisów znajdują się listy i autografy wybitnych polskich pisarzy i poetów, m.in. Józefa Ignacego Kraszewskiego, Marii Konopnickiej, Henryka Sienkiewicza, Władysława Orkana, Wincentego Pola, Zofii Nałkowskiej, Franciszki Arnsztajnowej, Józefa Czechowicza.

Z cenniejszych pozycji na uwagę zasługuje: francuski kodeks pergaminowy "Ceremoniał dworski dla panującego" z r. 1408, bogato zdobiony, zawierający 4 miniatury; przekład na język polski "Trzeciego Statutu Wielkiego Księstwa Litewskiego" z końca XVI w.

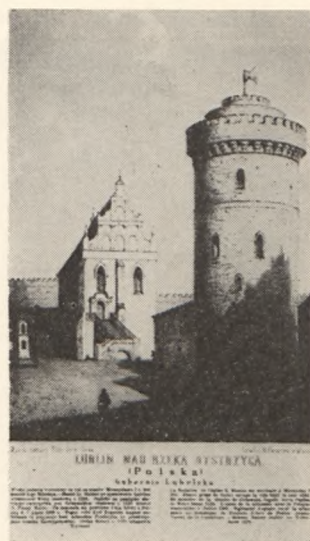
Z rękopiśmiennych materiałów powojennych wymienić należy dokumenty z okresu PKWN.

G r a f i k a

W zakresie zbiorów graficznych Biblioteka gromadzi przede wszystkim grafikę użytkową, tj. reprodukcje dzieł sztuki, plakaty, ekslibrysy, pocztówki, druki artystyczne, portrety i fotografie oraz w dużym zakresie tzw. wydawnictwa bogato ilustrowane o różnej tematyce; w mniejszym stopniu - grafikę artystyczną, głównie dotyczącą Lublina, tj. drzeworyty, miedzioryty i litografie.

17. A. Hogenberg — Lublin 1617 r. (miedzioryt)

18, 19. Napoleon Orda: Album widoków historycznych Polski. 1873—1883 (litografia)

20. Joseph Haydn: *Simphonie*. Druk ok. 1800 r.

21. Atlas Polski „Carte de la Pologne” (Paryż) 1772 r.

Z ciekawszych pozycji na uwagę zasługują: kolorowany miedzioryt A. Hogenberga - Lublin w r. 1617; widoki Lublina z końca XIX i pierwszej połowy XX w.; album - Jan Gumowski: Lublin. Motywy architektury polskiej /Kraków 1918/; Napoleon Orda: Album widoków Polski. Warszawa 1873-1883 /5 tek - litografie/; 55 drzeworytów i około 500 sztuk ekslibrysów Kazimierza Wiszniewskiego; zbiór ekslibrysów z XVIII i XIX w.; plakaty: Józefa Mehoffera z r. 1899 /debiut/, Zofii Stryjeńskiej, Wojciecha Weissa, Henryka Uziębły z r. 1900, Kietlicz-Rajskiego, plakat z "wystawy higienicznej" z r. 1908 w Lublinie.

Zbiory graficzne Biblioteki liczą ponad 30 000 jednostek, w tym około 20 000 jednostek stanowią pocztówki.

K a r t o g r a f i a

Z zakresu kartografii Biblioteka gromadzi: atlasy i mapy geograficzne, historyczne, polityczne, topograficzne i turystyczne, plany miast oraz przewodniki turystyczne, od najdawniejszych do współczesnych, zarówno polskie, jak i obce. Od r. 1955 Biblioteka posiada wszystkie polskie wydawnictwa kartograficzne.

Do ciekawszych i unikalnych pozycji należą: "Atlas général méthodique et élémentaire, pour l'étude de la géographie et de l'histoire ...", Paris 1770; "Atlas mapparum geographicarum generalium et specialium", Norimbergae 1762; "Carte de la Pologne", Paris 1772; Joachim Lelewel "Géographie du Moyen Age. Atlas", Bruxelles 1850.

Dodać należy, że Biblioteka posiada wiele map i planów miast polskich i obcych z XVIII-XIX w. oraz z pierwszej połowy XX w., m.in.: Gdańska /1734, 1739, 1757/, Berlina /1833/, Paryża /1856/, Warszawy /1882/, Krakowa /1891/, Piotrogradu /1917/, Lublina /1919/,²² łącznie zbiory kartograficzne liczą ponad 4600 jednostek.

M u z y k a l i a

Zbiory muzyczne Biblioteki stanowią druki muzyczne i nagrania dźwiękowe. Liczą one aktualnie około 8000 wol. i jedn. nut, wśród których uwagę zwracają takie unikalne egzemplarze, jak: - Josef Haydn: Simphonie. Pour le clavecin ou le fortépiano avec accomp. de deux violon, alto et basse. Offenbach sur le Main. ok. 1800;

- Gioacchino Rossini, Walzer Rossini: Für das Orchester. Wien około 1800;
- Philipp Georg Teleman: Fortsetzung des harmonischen Gottes-Dienstes oder geistliche Cantaten über die gewöhnlichen Sonn- und Fest-täglichen Evangelien durchs ganze Jahr. Hamburg 1731;
- Wacław z Oleska: Muzyka do pieśni polskich i ruskich ludu galicyjskiego. Ułożył Karol Lipiński. Lwów 1833;
- Pastorałki i kolędy z melodyjami czyli piosenki wesołe ludu w czasie świąt Bożego Narodzenia ... Kraków 1843.

Jeżeli chodzi o nagrania dźwiękowe, to Biblioteka zgromadziła ponad 1700 płyt i około 120 taśm magnetofonowych. Płyty i taśmy zawierają głównie muzykę poważną /około 80 %/, resztę stanowi folklor polski, obcy i egzotyczny, niewiele jazzu, muzyki rozrywkowej i młodzieżowej, poezja, fragmenty przemówień wybitnych polityków oraz nagrania lingwistyczne do nauki 14 języków, a w obrębie języka po kilka kursów.

Celem odpowiedniego wykorzystania zbiorów muzycznych Gabinet Muzyczny został wyposażony w następujący sprzęt: piano, radio, 4 adaptory, 7 magnetofonów 2-ścieżkowych oraz 4 magnetofony 4-ścieżkowe.

M i k r o f i l m y

Posiadane mikrofilmy są w zasadzie wykonane w Pracowni Reprograficznej Biblioteki. Są to unikalne pozycje z zakresu druków zwartych starych i nowych, rękopisów i archiwaliów, a także pewne uzupełnienia wydawnictw ciągłych i zwartych. Łącznie zbiór ten liczy ponad 1000 jedn./wol./. Ponadto Biblioteka posiada kilkaset pozycji będących dokumentacją z życia Biblioteki, częściowo też Uczelni.

O p i s y p a t e n t o w e . N o r m y

Od r. 1948 drogą egzemplarza obowiązkowego Biblioteka otrzymuje opisy patentowe polskie i inne wydawnictwa Urzędu Patentowego PRL. Jednocześnie Urząd Patentowy przysyłał Bibliotece w formie daru radzieckie opisy patentowe.

W r. 1973 staraniem władz Uczelni i przy poparciu Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki zostały zawarte umowy między Urzędem Patentowym a UMCS, na podstawie których Urząd Patentowy zobowiązał się do przekazania Uniwersyte-

towi w bezpłatne użytkowanie na czas nieokreślony opisów patentowych i czasopism związanych z informacją patentową krajów RWPG oraz opisów patentowych Kanady i Belgii z ostatnich lat. Urząd Patentowy spowodował ponadto, że do Biblioteki zaczęły napływać karty dokumentacyjne opisów patentowych krajów wysoko uprzemysłowionych, sporządzane przez Resortowe Ośrodki Informacji w Polsce.²³

Tab. 19. Liczba opisów patentowych /według stanu na 31 XII 1974 r./

Opisy patentowe	
Polskie	54 000
Radzieckie	223 348
NRD	109 200
Kanadyjskie	97 699
Belgijskie	30 100

Razem	514 347
Karty dokumentacyjne opisów patentowych	130 000

Źródło: Ewidencja Sekcji Informacji Patentowej.

Normy pochodzące również z egzemplarza obowiązkowego Biblioteka w większości przekazuje Bibliotece WSInż. /wszystkie normy techniczne/, zatrzymuje bardzo nieliczne /bibliograficzne i inne przydatne w pracy bibliotecznej/, pozostałe traktuje jako druki zbędne.

Dokumenty życia społecznego

Rocznie Biblioteka otrzymuje z egzemplarza obowiązkowego kilkanaście tysięcy jednostek dokumentów życia społecznego. Dopiero po r. 1968 przystąpiono do ich porządkowania i selekcji.

Tab. 20. Przybytek zbiorów specjalnych według źródeł pochodzenia /1955-1974/*

Rok	Kupno jedn. oblicz.	Egz.obow. jedn. oblicz.	Dary jedn. oblicz.	Wymiana jedn. oblicz.	Ogółem jedn. oblicz.
1955	167	403	-	2	572
1956	230	690	88	-	908
1957	113	600	-	-	713
1958	967	581	-	-	1548
1959	105	700	90	-	895
1960	570	1242	-	-	1812
1961	340	930	12	38	1320
1962	2812	1284	65	-	4161
1963	707	815	108	-	1631
1964	1132	855	2423	-	4410
1965	821	2732	-	-	3553
1966	2008	905	1107	100	4248
1967	1406	3651	1371	103	6531
1968	644	3420	192	65	4321
1969	406	3625	351	158	4540
1970	964	4738	267	158	6127
1971	2002	4114	1195	95	7366
1972	4203	3432	1030	22	8687
1973	385	3442	1026	608	5461
1974	182	2812	737	27	3758

* Bez mikrofilmów, opisów patentowych, norm i dokumentów życia społecznego.

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia Zbiorów.

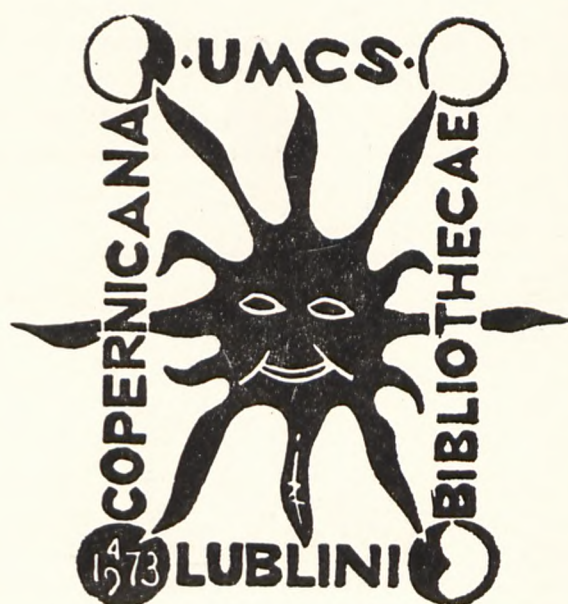
EKSLIBRISY BIBLIOTEKI UMCS

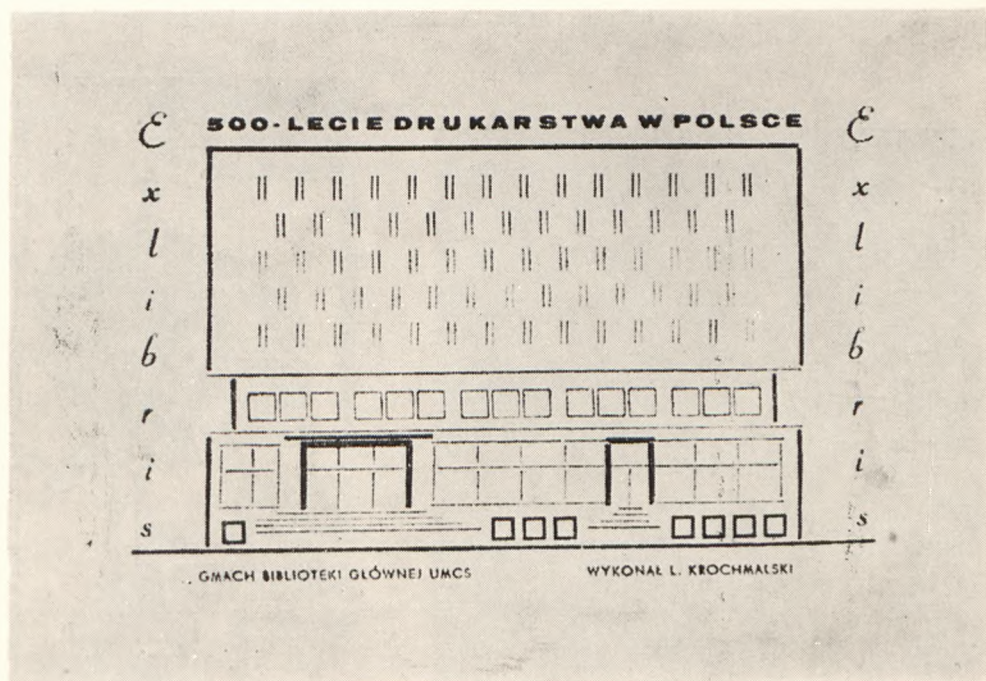
22. Wojciech Jakubowski, miedzioryt 1958 23. Michał Ziółkowski, cynkografia 1970

24, 25. Zbigniew Jóźwik, linoryt 1970, 1971

26, 27. Zbigniew Józwick, linoryt 1973

28. Leszek Krochmański, typografia 1974

Do opracowania grupowego przygotowywane są wszystkie dokumenty dotyczące Lubelszczyzny i Rzeszowszczyzny, a także ogólnopolskie materiały, takie jak katalogi wystaw, dokumenty z zakresu nauki, spisy telefoniczne. W celu kompletności zbioru dotyczącego Lubelszczyzny i Rzeszowszczyzny planuje się nawiązanie kontaktów ze wszystkimi instytucjami społeczno-politycznymi, kulturalnymi, sportowymi i innymi w o u województwach.

Dokumenty dotyczące technik przekazywane są Bibliotece WSiNz. Pozostałe materiały rozdzielone są według ogólnego schematu rzeczowo-formalnego.

2. Opracowanie

W latach 1945-1947 zbiory biblioteczne były tylko akcesjonowane i to w niewielkim stopniu. Złożyły się na to następujące przyczyny: brak odpowiedniej liczby pracowników, niedostateczne kwalifikacje zawodowe ówczesnego personelu, brak niezbędnych druków bibliotecznych i wyposażenia, trudne warunki lokalowe oraz duża ilość prac o charakterze organizacyjnym. Dopiero w r. 1947 Biblioteka otrzymuje podstawowe druki biblioteczne: księgę przybytków, inwentarz, rewersy, karty katalogowe dla książek i akcesyjne dla czasopism. Są już dostępne "Skrócone przepisy katalogowania" - J.Grycz, W.Borkowska; w oparciu o nie pracownicy mogli przystąpić do prawidłowego opracowywania zbiorów.

W pierwszych latach księgozbiór opracowywano systemem skróconym dla bibliotek powszechnych, mimo to nie zawsze poprawnie. Katalogowanie objęło przede wszystkim księgozbiór podręczny i podręczniki.

W r. 1948 według rejestru księgozbiór akcesjonowany wynosił 12 517 wol., z tego opracowano około 4000 wol. książek i założono 421 kart akcesyjnych czasopism. Wzmoczone zapotrzebowanie czytelnicze zadecydowało, że w następnych latach liczba opracowanych zbiorów wzrosła wielokrotnie²⁴, co zwiększyło możliwości popełniania zasadniczych błędów.²⁵ Te pierwsze lata w dużym stopniu zaważyły na ogólnej ocenie katalogów.

W latach 1953-1955 poziom opracowania poprawił się, ponieważ kilku pracowników przeszło fachowe przeszkolenie i odbyło praktyki w innych dobrze prowadzonych bibliotekach uniwer-

syteckich. Ilość opracowywanych rocznie zbiorów wahała się w granicach 13-18 tys. wol. /książek i czasopism/. W r. 1955 zostało rozdzielone katalogowanie druków zwartych nowych, czasopism oraz zbiorów specjalnych, które stopniowo zaczęto opracowywać.²⁶ Opracowywano przede wszystkim nabytki bieżące, zaś "zbiory zabezpieczone" w bardzo niewielkim stopniu.

Katalogowanie zbiorów przez wiele lat przebiegało dwoma torami: 1/ w ramach obowiązków pracowników Oddziału Opracowania /głównie nabytki bieżące z egzemplarza obowiązkowego i kupna/, 2/ w miarę uzyskiwania funduszy na pracach zleconych /przede wszystkim "zbiory zabezpieczone", częściowo kupno antykwaryczne i dary/. Proces opracowania został znacznie ułatwiony dzięki otrzymywaniu drukowanych przez Bibliotekę Narodową kart katalogowych do większości wydawnictw z egzemplarza obowiązkowego. Umożliwiło to również całkowite objęcie katalogowaniem "zbiorów zabezpieczonych" oraz nabytków z darów, wymiany i kupna antykwarycznego.

W latach sześćdziesiątych - w miarę jak wzrastały zadania Biblioteki, następował ilościowy i jakościowy przyrost księgozbioru, znacznie podwyższyły się kwalifikacje personelu - wykształcały się naukowe metody opracowania i bardziej ekonomiczna organizacja pracy. Rok 1968 przyniósł radykalne zmiany organizacyjne, które jeszcze się nie zakończyły. Problem opracowania zbiorów pozostaje nadal otwarty, tak w zakresie merytorycznym, jak i ekonomiczno-organizacyjnym.

Opracowanie wydawnictw zwartych

Zajmuje się tym Oddział Opracowania Druków Zwartych Nowych,²⁷ który od wielu lat ma następujący zakres czynności: katalogowanie, inwentaryzowanie, opracowanie techniczne książki, powielanie kart katalogowych, prowadzenie katalogu alfabetycznego wewnętrznego i katalogu seryjnego, łącznie z ich męlioracją.

Do r. 1972 prowadzono trzy inwentarze według formatów "A", "B", "C"²⁸ i inwentarz "W" - rejestrujący oddzielnie podręczniki wieloegzemplarzowe; obecnie prowadzi się jeden inwentarz dla wszystkich formatów i kontynuuje inwentarz "W". Od r. 1970 powielanie kart katalogowych odbywa się na automacie powielają-

cym "Optima 528", co wydatnie wpłynęło na przyspieszenie procesu opracowania książki. Na osobę katalogującą wypada średnio 17 wol. dziennie, przy czym zauważyć należy, że systematycznie w Oddziale przebywa 2-3 pracowników /w ramach szkolenia przywarsztatowego/, których wydajność jest niższa niż pracowników stałych.

Tab. 21. Przepływ wydawnictw zwartych i stan opracowania w latach 1965-1974

Rok	Liczba pracowników	Bieżący wpływ z Oddz.Gromadz. wol.	Opracowano wol.
1965	7	13 000	16 645
1966	8	12 998	16 014
1967	8	15 129	16 173
1968	8	15 100	14 482
1969	8	18 742	17 421 ^x
1970	9	19 743	16 787
1971	10	24 408	23 612
1972	10	19 799	20 017
1973	11	18 014	18 767
1974	14	19 974	20 600

^x W latach 1969-1971 był udział prac zleconych.

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Opracowania Druków Zwartych Nowych.

Opracowanie wydawnictw ciągłych

Katalogowaniem różnych typów i rodzajów wydawnictw periodycznych /w tym również ukazujących się nieregularnie/ zajmuje się Oddział Opracowania Wydawnictw Ciągłych.²⁹ Formalnie należą tu oprócz gazet i czasopism również: almanachy i kalendarze, bibliografie ciągłe, niektóre katalogi /księgarskie, wydawnicze, wydawnictw ciągłych/, biuletyny, dzienniki urzędowe, ekspres-informacje i przeglądy dokumentacyjne, informatory wydawane okresowo, księgi adresowe /przedwojenne/, komunikaty, prace ciągłe zbiorowe /prace i zeszyty naukowe różnych instytucji naukowych/, sprawozdania okresowe o różnej tematyce, spisy wykładów i składy osobowe uczelni krajowych i niektórych zagranicznych, wykazy nabytków wydawane przez biblioteki, preliminarze budżetowe, schematyzmy kościelne oraz tylko te jednodniówki, które zapoczątkowują czasopismo.

Opracowuje się wydawnictwa ukazujące się w zasadzie we wszystkich językach europejskich. Z radzieckich tylko z alfabetem cyrylicznym, z azjatyckich - posiadające równorzędny tytuł w języku rosyjskim lub w języku opartym na alfabecie łacińskim. Natomiast czasopisma /np. chińskie, japońskie, koreańskie, arabskie/ nie posiadające przynajmniej tytułu w języku europejskim nie są katalogowane ze względu na brak odpowiednich tablic transliteracyjnych.

Ponadto Oddział zajmuje się katalogowaniem alfabetycznym wybranych prac autorskich i zbiorowych z wydawnictw ciągłych, inwentaryzacją, częściowo opracowaniem technicznym, ma pod swoją opieką katalog ogólny i wewnętrzny wydawnictw ciągłych, doraźnie dokonuje ich melioracji oraz prowadzi nadzór nad katalogowaniem wydawnictw ciągłych w bibliotekach zakładowych. Dużym osiągnięciem w ostatnich latach było - poza opracowywaniem bieżących wpływów - uporządkowanie i skatalogowanie kilkunastu tysięcy woluminów wydawnictw ciągłych pochodzących ze "zbiorów zabezpieczonych" i dotychczas w niewielkim stopniu opracowywanych. Poza tym Oddział opracowuje alfabetycznie około 1000 pozycji rocznie, pisząc do nich karty cząstkowe do klasyfikacji systematycznej.

Tab. 22. Opracowanie wydawnictw ciągłych
w latach 1965-1974

Rok	Liczba pracowników	Nowe tytuły /poz./	Dokata- logowane /poz./	Ogółem	
				poz.	wol.
1965	3	530	4210	4740	6 250
1966	3	526	4370	4896	6 168
1967	3	700	4690	5390	6 549
1968	4	613	4120	4733	6 406
1969	4	304	4663	4967	7 262
1970	4	738	5120	5858	8 677
1971	5	750	4462	5212	11 685
1972	5	553	4800	5353	10 716
1973	6	1153	6298	7451	18 019 [*]
1974	6	618	5603	6221	12 278

* Znaczny wpływ opracowanych w bibliotekach zakładowych depozytów Biblioteki Głównej.

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Opracowania Wydawnictw Ciągłych.

Wydawnictwa przypadkowe, najmniej przydatne i poszukiwane oraz niekompletne stanowią zewidencjonowany i ujęty w kartotece zbiór tzw. "druków zbędnych", który wynosi około 4000 tytułów. Co pewien czas przeprowadza się przegląd kartoteki i wycofuje do opracowania te tytuły, które udało się skompletować drogą kupna antykwarycznego, wymiany lub darów.

Opracowanie zbiorów specjalnych

Opracowanie zbiorów specjalnych przebiegało w Bibliotece sukcesywnie, począwszy od r. 1955. W roku poprzednim skoncentrowano się nad segregowaniem i porządkowaniem posiadanych

Tab. 23. Opracowanie zbiorów specjalnych w latach 1965-1974^x

Rok	Starodruki	Rękopisy	Kartografia	Grafika	Nuty	Dokum.fonogr.	Mikrofilmy	Ogółem
	wol.	wol.i jedn.	jedn.obl.	jedn.i wol.	jedn.	jedn.obl.	jedn.obl.	wol.i jedn.
1965	1150	95	38	395	191	11	28	1908
1966	1502	41	14	472	277	12	42	2360
1967	1503	119	48	406	279	189	27	2571
1968	640	49	265	369	495	91	98	1367
1969	1105	71	415	318	329	110	55	2403
1970	817	36	261	497	312	139	268	2330
1971	875	109	667	774	315	220	103	3963
1972	680	161	777	1210	230	391	72	3521
1973	720	123	790	1202	428	77	38	3378
1974	501	157	414	1242	450	50	31	2845

^x W latach 1972-1974 Sekcja Informacji Patentowej /przy udziale prac zleconych/ zewidencjonowała 236 500 opisów patentowych.

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Zbiorów Specjalnych oraz sprawozdania roczne Biblioteki Głównej dla GUS.

Tab. 24. Stan księgozbioru opracowanego Biblioteki Głównej
w latach 1945-1974 /wol. i jedn.oblicz./

Zbiory	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1974
Druki ogółem	-	17 092	73 813	174 296	279 605	407 885	791 109
Druki zwarte	-	14 151	54 200	123 540	188 631	269 479	351 615
Wydawnictwa ciągłe	-	2 941	18 311	42 350	73 606	108 668	161 237
Zbiory specjalne	-	-	2 110	8 406	17 368	29 773	278 257
w tym: stare druki	-	-	1 302	3 186	8 118	13 685	16 461
rękopisy	-	-	-	147	422	738	1 292
kartografia	-	-	353	710	1 000	2 003	4 651
grafika	-	-	421	1 351	2 258	4 320	8 750
nuty	-	-	-	2 880	4 677	6 369	7 792
dokumenty fonograf.	-	-	-	65	543	1 072	1 810
mikrofilmy	-	-	34	67	350	842	1 001
opisy patentowe	-	-	-	-	-	-	236 500
inne	-	-	-	-	-	709	-

Źródło: Sprawozdania roczne Biblioteki Głównej dla GUS/stan na 31 XII/.

Tab. 25. Stan księgozbioru opracowanego bibliotek zakładowych UMCS
w latach 1955-1974 / wol. i jedn. oblicz./^{*}

Zbiory	1955 ^{**}	1960	1965	1970	1974
Druki ogółem	76 378	157 658	276 779	356 071	485 990
Druki zwarte	66 216	114 941	202 159	252 891	352 417
Wydawnictwa ciągłe	10 081	27 402	46 640	68 820	98 512
Zbiory specjalne	7 959	15 315	27 980	34 360	35 061
w tym:					
stare druki	81	113	384	741	133
rękopisy	-	-	4	-	-
kartografia	7 837	11 960	17 317	18 636	20 672
grafika	-	-	5	18	2
muzykalia	-	60	797	1 612	549
mikrofilmy i fotokopie	41	273	1 431	3 437	4 513
inne	-	2 909	8 004	10 024	-

* Ze względu na brak danych za lata 1945 i 1950, wzięto pod uwagę okres 1955-1974.

** W r. 1955 - 28 759 wol. i jedn. wraz z odłączeniem się wydziałów przeszło do WSR.

Źródło: Sprawozdania roczne dla GUS /stan na 31 XII/.

zbiorów. W pierwszych latach istnienia Biblioteki zbiory specjalne opracowywano w niewielkim stopniu, były to głównie starodruki, wydawnictwa albumowe i kartografia. Wynikało to stąd, że specyfika opracowania zbiorów specjalnych jest zasadniczo inna niż konwencjonalnych zbiorów bibliotecznych, a ponadto obsada personalna przez wiele lat była niewystarczająca /do r. 1960 2-3 osoby/.

Poza dokumentami życia społecznego, które aktualnie są przygotowywane do opracowania grupowego, wszystkie rodzaje posiadanych przez Bibliotekę zbiorów specjalnych podlegają opracowaniu. Oddział Zbiorów Specjalnych³⁰ opracowuje: starodruki, rękopisy, grafikę, kartografię i muzykalia, Pracownia Reprograficzna - mikrofilmy, a Sekcja Informacji Patentowej - opisy patentowe / od r. 1972/.

3. Katalogi

Do r. 1948 Biblioteka posiadała jedynie katalog alfabetyczny akcesyjny bieżących nabytków. Na początku 1948 r. powstaje katalog alfabetyczny ogólny i wewnętrzny oraz katalog działowy, oparty na podziale przyjętym przez Przewodnik Bibliograficzny. Czytelnia posiada katalog księgozbioru podręcznego. W r. 1950 zostaje założony katalog wydawnictw seryjnych, a w rok później - alfabetyczny katalog czasopism /dotąd posiadane czasopisma wykazywane były w kartotece akcesyjnej/ i szczegółowy katalog zawartości Annales UMCS. Jednocześnie zostaje przepracowany schemat katalogu działowego, który przekształcono w katalog systematyczny. W r. 1954 wraz z utworzeniem Referatu Zbiorów Specjalnych i Referatu Starodruków powstają katalogi zbiorów specjalnych. W r. 1956 zostaje założony katalog przedmiotowy, a Referat Bibliotek Zakładowych rozpoczyna prace nad katalogiem centralnym bibliotek zakładowych.³¹

Aktualnie Biblioteka Główna prowadzi następujące katalogi.

I. Katalog alfabetyczny ogólny /publiczny/. Wykazuje opisy druków zwartych, wydanych od r. 1301, udostępnianych czytelnikom. Skrócone opisy tytułów wydawnictw ciągłych; opisy cząstkowe wybranych prac z wydawnictw ciągłych.

II. Katalog alfabetyczny wewnętrzny /główny/. Wykazuje całość posiadanych druków zwartych nowych, w tym również "rezerwata" i druki poufne. Skrócone opisy tytułów wydawnictw ciągłych, w tym też "rezerwata" i druki poufne; opisy częściowe wybranych prac z wydawnictw ciągłych.

III. Katalog systematyczny/. W ogólnym zarysie schemat oparty na Przewodniku Bibliograficznym, indywidualnie przepracowany. Zawiera 26 działów, a w obrębie działu stosuje podział 3-stopniowy. W układzie systematycznym wykazuje druki zwarte nowe, udostępniane czytelnikom oraz wybrane prace klasyfikowane z wydawnictw ciągłych.

IV. Katalog przedmiotowy. Oparty jest na klasyfikacji przedmiotowej Biblioteki Narodowej. Obejmuje wydawnictwa zwarte, polskie, wydane po r. 1955, pochodzące z egzemplarza obowiązkowego, kupna, darów i wymiany. Od r. 1966 przyjęto zasadę wykazywania druków pochodzących tylko z egzemplarza obowiązkowego.

V. Katalog alfabetyczny wydawnictw ciągłych /publiczny/. Wykazuje: gazety, czasopisma, biuletyny, kalendarze, bibliografie bieżące ciągle, informatory, prace ciągle zbiorowe, sprawozdania okresowe, spisy wykładów i składy osobowe uczelni, wykazy nabytków, komunikaty - udostępniane czytelnikom. Prowadzony jest na kartach zaprojektowanych przez Bibliotekę.

VI. Katalog wewnętrzny wydawnictw ciągłych - alfabetyczny. Zawiera również "rezerwata" i druki poufne.

VII. Katalog wydawnictw seryjnych - wewnętrzny.

VIII. Katalog alfabetyczny wydawnictw importowanych /Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych/.

IX. Centralny katalog bibliotek zakładowych: a/ alfabetyczny wydawnictw zwartych, b/ alfabetyczny wydawnictw ciągłych.

X. Katalogi zbiorów specjalnych.

1. Katalog starodruków: a/alfabetyczny: polonica, pomeranica i silesiaca, układ według wieków, a w obrębie wieku, układ alfabetyczny; starodruki obce, w tym samym układzie; b/ rzeczowy: polonica, pomeranica i silesiaca, podział według wieków, a w obrębie wieku układ według dziedzin wiedzy, następnie alfabetyczny; starodruki obce, w tym samym układzie; c/ indeks producentów książki; wykazuje drukarzy, nakładców i księgarzy według miejsca wydania druku.

29. Wypożyczalnia Miejskowa Biblioteki z katalogami przy Pl. Litewskim 3
(1953—1967)

30. Część hallu z katalogami w nowym budynku Biblioteki

31. Fragment przepełnionego magazynu (1961)

32. Fragment magazynu w nowym gmachu (1968)

2. Katalog rękopiśm według sygnatur i skorowidze: rzeczowy, nazwisk i miejscowości.

3. Katalog prac doktorskich wykonanych na UMCS: a/ alfabetyczny, b/ rzeczowy,

4. Katalog ekslibrysów: a/ alfabetyczny według właścicieli, b/ tematyczny /w obrębie tematu według autorów/.

5. Katalog plakatów: a/ alfabetyczny według nazwisk autorów, b/ tematyczny.

6. Katalog zbiorów kartograficznych: a/ alfabetyczny, b/ rzeczowy według rodzajów zbiorów.

7. Katalog nut: a/ alfabetyczny, b/ rzeczowy.

8. Katalog płyt: a/ alfabetyczny ogólny, b/ alfabetyczny kompozytorów, c/ rzeczowy.

9. Katalog alfabetyczny taśm.

10. Katalog alfabetyczny mikrofilmów.

11. Katalog opisów patentowych radzieckich, układ według klas międzynarodowej klasyfikacji patentowej.

Ponadto wszystkie czytelnie oraz Oddział Informacji Naukowej posiadają katalogi księgozbiorów podręcznych: alfabetyczne i rzeczowe. Dodać należy, że od r. 1962 Biblioteka przesyła opisy wydawnictw ciągłych do katalogu centralnego Biblioteki Narodowej.

Katalog alfabetyczny wewnętrzny i katalog wydawnictw seryjnych prowadzone są przez Oddział Opracowania Druków Zwartych Nowych; katalogi wydawnictw ciągłych - przez Oddział Opracowania Wydawnictw Ciągłych; katalog centralny bibliotek zakładowych - przez Oddział Bibliotek Zakładowych; katalog wydawnictw importowanych - przez Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów /do r. 1971 przez Oddział Bibliotek Zakładowych, który prowadził import/; katalogi zbiorów specjalnych - przez Oddział Zbiorów Specjalnych /z wyjątkiem katalogu mikrofilmów - Pracownia Reprograficzna i katalogu opisów patentowych - Sekcja Informacji Patentowej/; katalogi podręczne czyteln ogólnych - przez Oddział Udostępniania Zbiorów.

Natomiast katalog alfabetyczny ogólny /od r. 1970/, katalog systematyczny i katalog przedmiotowy prowadzone są przez Oddział Katalogów³², który ponadto zajmuje się klasyfikacją rzeczową druków zwartych oraz wybranych prac z wydawnictw ciąg-

łych. Rocznie włącza 60-80 tys. kart katalogowych.

Prowadzenie trzech podstawowych katalogów ogólnych związane jest z ich stałą melioracją. Katalog systematyczny wymaga okresowego uaktualniania i przepracowywania schematu. W związku z tym dąży się, żeby personel Oddziału Katalogów reprezentował różne kierunki wykształcenia. W wielu wypadkach konieczna jest konsultacja ze specjalistami danej dziedziny wiedzy; w tym celu wykorzystuje się zarówno specjalistów własnej Uczelni, jak i spoza.

4. Magazyny i konserwacja zbiorów

Do r. 1965 magazyny podlegały Oddziałowi Udostępniania Zbiorów. Z chwilą wyodrębnienia się Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów³³, przejęły one również sprawę konserwacji zbiorów. Przed wprowadzeniem się Biblioteki do nowego gmachu /1968/, księgozbiór magazynowy zlokalizowany był w czterech odległych punktach miasta. Były to w większości pomieszczenia nie nadające się na przechowywanie zbiorów bibliotecznych /wilgotne piwnice, stare baraki/. Z braku innych możliwości były one wykorzystywane do maksimum. Niejednokrotnie z braku miejsca na półkach nowe nabytki układano w stosy, co znacznie utrudniało realizację zamówień, a często wręcz uniemożliwiało. Obsada personalna także przez wiele lat była niewielka / w r. 1967 - 4 magazynierów/³⁴. W tej sytuacji zarówno realizacja zamówień trwała długo, jak też odnotowywano duży procent rewersów nie zrealizowanych.

W r. 1968 warunki pracy Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów znacznie się poprawiły.³⁵ Z uwagi na to, że pomieszczenia magazynowe³⁶ należały do wszystkich użytkowników gmachu, Biblioteka UMCS ulokowała swoje zbiory w sposób następujący: druki zwarte - I i II piętra magazynowe, czasopisma skupiono w pionowym ciągu komunikacyjnym na I, II i IV piętrze, druki nie opracowane na V piętrze. W r. 1974 Biblioteka zwolniła zajmowaną część V piętra magazynowego na korzyść Biblioteki WSInż., przenosząc swoje zbiory na IV piętro magazynowe po Bibliotece WSInż. Aktualnie rezerwy magazynowe są już niewielkie.

Księgozbiór magazynowy do r. 1973 był formatowany według formatów bibliograficznych 16°, 8° i 4°, odpowiadających oznaczeniom "A", "B" i "C", a w obrębie formatów ustawiany kolejnością sygnatur. Następnie zrezygrowano z tego podziału, przyjmując numerus currens w ramach dawnego formatu "E". Formatowanie odbywa się w Oddziale Opracowania w obrębie półki, przed wpisaniem do inwentarza. Stan na 31 XII 1974 r. przedstawiał się następująco: format "A" - 70 500 sygnatur; "B" - 163 000 /z kontynuacją - 222 070 sygnatur/; "C" - 19 500. W ramach dawnego formatu "C" jest aktualnie opracowywany całościowo księgozbiór pochodzący z kupna antykwarycznego i w związku z tym sygnaturą ostatnią jest 21 415. Kontynuuje się wydzielony księgozbiór wieloegzemplarzowy podręczników z oznaczeniem "W", osiągnął on sygnaturę 5417. Czasopisma ustawiane są również kolejnością sygnatur z oznaczeniem "czas". Łiczba sygnatur czasopism wynosi 14 600.

W nowych warunkach lokalowych uległ zmianie system wypożyczania z magazynów. Założono kartotekę magazynową z wąskich odcinków rewersów, przysyłanych z wypożyczalni, co ma duże znaczenie zarówno dla procesu realizacji zamówień, jak i przy pracach porządkowych. Oddział prowadzi również kartotekę topograficzną księgozbiorów podręcznych. Wzrost czytelnictwa w ostatnich latach przysparza ciągle pracy w magazynach, co powoduje konieczność wprowadzania usprawnień organizacyjnych.

Dużym osiągnięciem Oddziału Magazynów jest bardzo szybka realizacja zamówień. Od r. 1971 wszystkie wpływające rewersy są natychmiast realizowane z zachowaniem priorytetu dla rewersów czytelnianych, pracowników nauki i pracowników własnej Biblioteki. Magazyny pełnią całodzienny dyżur w dni powszednie /w godz. 8⁰⁰-20⁰⁰/ oraz w niedziele w godzinach otwarcia czyteln /w godz. 8⁰⁰-14⁰⁰ w magazynie druków zwartych, w godz. 14⁰⁰-20⁰⁰ w magazynie czasopism/. Na uwagę zasługuje fakt, że w ostatnim okresie przeprowadzono szkondrum druków zwartych bez zahamowania pracy bieżącej.

Tab. 26. Praca Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów na odcinku realizacji zamówień /1965-1974/

Rok	Druki zwarte		Wydawnictwa ciągłe		Druki zwarte i ciągłe ogółem	
	rewersy	zrealizowane wol.	rewersy	zrealizowane wol.	rewersy	zrealizowane wol.
1965*						12 742
1966						13 917
1967						20 828
1968						26 659
1969	70 516	41 446	8 189	13 546	78 705	54 992
1970	86 964	54 277	13 750	23 028	100 714	77 305
1971	80 604	55 655	13 946	24 955	94 550	80 610
1972	76 215	58 014	14 259	25 176	90 407	83 190
1973	75 052	57 092	12 843	23 900	87 895	80 992
1974	86 770	64 795	14 305	25 033	101 075	89 828

* W latach 1965-1968 Oddział nie prowadził tego typu statystyki.

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów.

Tab. 27. Konserwacja zbiorów /oprawa intrologatorska i okładziny tekturowe/ w latach 1965-1974

Rok	Oprawa intrologatorska druki zwarte i ciągłe wol.	Okładziny tekturowe druki zwarte i ciągłe wol.	Wydatki w zł
1965	700		33 973
1966	670		28 555
1967	735		35 290
1968	752		36 943
1969	387		26 554
1970	1083	2 008	69 047
1971	1633	3 066	87 204
1972	5552	14 397	196 133
1973	3360	5 737	147 979
1974	3053	4 602	159 211

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów.

W nowym gmachu było przewidziane pomieszczenie z urządzeniem do odkazania zbiorów, jednak do chwili obecnej nie zostało ono uruchomione, mimo monitów kierowanych do służby technicznej UMCS. Przeprowadzka była okazją do "przewietrzenia" i odkurzenia zbiorów, po wielu latach magazynowania ich w różnych warunkach. W aktualnych pomieszczeniach są bardziej sprzyjające warunki do okresowego odkurzania zbiorów.

Zabezpieczanie wydawnictw odbywa się drogą oprawiania intrologatorskiego i wykonywania we własnym zakresie okładek tekturowych na druki broszurowe i niektóre czasopisma. Jakkolwiek w ostatnich latach wzrosła liczba opraw intrologatorskich, to jednak potrzeby w tym zakresie nie są w pełni zaspokojone, a szczupłe fundusze i brak własnej pracowni intrologatorskiej /o którą stara się Oddział/ uniemożliwiają należyłą konserwację zbiorów.

Oceniając ogólnie stan księgozbioru można powiedzieć, że Biblioteka UMCS - mimo "młodego wieku" oraz niezwykle trudnych warunków, w jakich się rozwijała - zgromadziła wartościowy księgozbiór o charakterze uniwersalnym, co jest niewątpliwie dużym osiągnięciem. Posiada w swoich zbiorach wiele cennych, nawet unikalnych druków tak polskich, jak i obcych z okresu XV-XX w. Opracowanie zbiorów przebiega na ogół proporcjonalnie do rocznych nabytków, i w pierwszej kolejności obejmuje pozycje uzyskane z egzemplarza obowiązkowego i kupna bieżącego. Nie opracowane są w dużej mierze druki zbędne i dublety, traktowane jako księgozbiór wymienny, oraz dokumenty dotyczące życia społecznego. Poprzez stałą meliorację katalogów Biblioteka stara się wyeliminować błędy popełnione w pierwszych latach, postawić je na wysokim poziomie, by stały się narzędziem szybkiej i rzetelnej informacji o zbiorach bibliotecznych. Oddział Magazynów w ostatnich latach wprowadził wiele usprawnień organizacyjnych, czego wyrikiem jest szybka realizacja zamówień.

Przypisy

¹ Archiwum UMCS, Protokół z drugiego posiedzenia Rady Wydziału Rolniczego UMCS, Lublin, 28 X 1944.

² Pismo rektora UMCS do Resortu Kultury i Sztuki PKWN, Lublin, 4 XI 1944; pismo rektora do ob. dra Stefana Jędrychowskiego, kierownika Resortu Informacji i Propagandy PKWN w Lublinie, Lublin, 24 XI 1944; pismo rektora UMCS do Komisji Repatriacyjnej w Łucku, Lublin, 29 XI 1944; pismo rektora UMCS do Intendentury Rządu Tymczasowego w Lublinie, do rąk ob. inż. Wichrzyckiego, Lublin, 22 I 1945; patrz J. Malarczyk: Powstanie i organizacja Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w świetle źródeł, Lublin, 1968, dok. nr 22, 36, 49, 67.

³ "Robotnik" nr 12 z dn. 24 XI 1944, s. 3. Apel podobnej treści ukazał się również w gazecie "Rzeczpospolita", nr 15, z dn. 28 XI 1944, s. 4.

⁴ J.Malarczyk, op.cit., dok. nr 92, 100.

⁵ Pismo głównego pełnomocnika rządu Rzeczypospolitej Polskiej do spraw ewakuacji w Lit. SSR do Rektoratu UMCS w Lublinie, Wilno, 27 IV 1946, dok. nr 156; list rektora UMCS H.Raabego, przebywającego jako ambasador polski w Moskwie, do prorektora UMCS K.Strawińskiego, Moskwa, 12 II 1946, dok. nr 150, również dok. nr 128; pismo rektora UMCS prof. Henryka Raabego do prof. J.S. Gałkina, rektora Państwowego Uniwersytetu Moskiewskiego im. M.W. Łomonosowa, Lublin, 30 I 1945, dok. nr 70; pismo rektora UMCS do prof. S.W. Kaftanowa, przewodniczącego Komitetu Wszechzwiązkowego do Spraw Szkolnictwa Wyższego ZSRR, Lublin, 30 I 1945, dok. nr 71; oraz dokumenty: nr 125, 136, 154, 200, 222; patrz /w:/ J.Malarczyk, op.cit.

⁶ Pismo rektora UMCS do generalnego pełnomocnika dla Ziem Zachodnich, ministra płk. Edwarda Ochaba w Warszawie, Lublin, 19 V 1945, dok. nr 112; pismo rektora UMCS do Urzędu Propagandy w Hrubieszowie, Lublin, 17 IV 1945, dok. nr 97; pismo prorektora UMCS do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Lublin, 23 V 1945, dok. nr 113; krótkie sprawozdanie z podróży służbowej dra Mariana Godlewicza trwającej od 11 sierpnia do 15 września 1945, Lublin, 17 IX 1945, dok. nr 135; z protokołu posiedzenia Senatu UMCS, Lublin, 2 VII 1946, dok. 161; pismo rektora UMCS do Ministerstwa Oświaty, Wydział Bibliotek w Warszawie, Lublin, 12 VIII 1946, dok. nr 167; patrz /w:/ J. Malarczyk, op.cit.

⁷ Sprawozdanie z działalności Biblioteki UMCS, /w:/ Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. 3 lata pracy. 1944/45-1946/47. Lublin, 1947, s. 122-124. Jest to liczba przybliżona, ponieważ nie było protokołu przyjęcia. Zbiory te po zwieźieniu zostały ulokowane w piwnicach i dopiero później sukcesywnie segregowane i ewidencjonowane.

⁸ Źródło: Formularz statystyczny za r. 1947.

⁹ Kierownik Oddziału Udostępniania Zbiorów systematycznie przegląda wpływające do Biblioteki wydawnictwa, wybiera odpowiednie do księgozbiorów podręcznych czytelników oraz przekazuje swoje dezyderaty w sprawie zakupu i liczby podręczników.

10 Od r. 1950 z przerwami do r. 1968 istniały oddzielne wypożyczalnie podręczników.

11 Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia Zbiorów /1955-1972/.

12 Poza czasopismami z ZSRR.

13 Wykaz ważniejszych nabytków, /w:/ Biuletyn Biblioteki UMCS /kwart./, R. 1 /1953/ - 22 /1974/.

14 Na mocy rozporządzenia Ministra Oświaty z dnia 20 czerwca 1947 r. w sprawie bezpłatnego dostarczania druków dla celów bibliotecznych i urzędowej rejestracji. Dz.U. nr 64, poz. 374.

15 Na podstawie ustawy z dnia 18 marca 1932 r. oraz decyzji Prezesa CUW, z dnia 1 marca 1954 r.

16 J. Strawińska: Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, /w:/ "Życie Szkoły Wyższej", 1964, nr 7/8, s.130-134.

17 Aktualne dane uzyskano z Biura Wydawnictw UMCS.

18 Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Gromadzenia Zbiorów.

19 Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 15 lutego 1973 r. w sprawie wymiany, nieodpłatnego przekazywania i sprzedaży materiałów bibliotecznych. Monitor Polski, 1973, nr 9, poz. 54.

20 Funkcję kierownika Oddziału kolejno pełnili: Lucja Karasznicka /1948-1953/, dr Paweł Gdula /1954-1955/, mgr Maria Jasienowicz /1 I 1956-/.

21 S. Flanczewska: Samodzielna Sekcja Starodruków i jej księgozbiór, /w:/ Biuletyn Biblioteki UMCS, 1970, nr 1, s.I-IV; Kopernikana w zbiorach Biblioteki UMCS, /w:/ "Kamena", 1973, nr 8, s.4; Drukarstwo polskie XV-XVIII w. Katalog wystawy, Lublin, 1974.

22 A. Iskrzycki: Zbiory specjalne Biblioteki UMCS, /w:/ "Kamena", 1970, nr 13, s.8, 10.

23 T. Gaworczyk: Z działalności Biblioteki Głównej UMCS. Sekcja Informacji Patentowej, /w:/ Informator UMCS, 1974, nr 4, s. 28-32.

24 Sprawozdanie roczne za r. 1951 podaje 18 930 wol. opracowanych, w tym 2277 wol. czasopism.

25 Należy przypomnieć, że w tym czasie Biblioteka zatrudniała 10-30 pracowników ryczałtowych rocznie, którzy przypadkowo trafiali do Biblioteki, zaś wśród personelu etatowego obserwowało się dużą płynność.

26 Funkcję kierownika Oddziału Opracowania pełniła mgr Maria Jasienowicz, selekcję i katalogowaniem wydawnictw ciągłych zajmowała się Zofia Wyszynska, opracowywaniem starodruków mgr Sabina Horyszewska-Flandzewska, pozostałych zbiorów specjalnych - dr Stefan Wojciechowski.

27 Funkcję kierownika Oddziału Opracowania Druków Zwartych Nowych kolejno pełnili: mgr Maria Jasienowicz /1952-1955/, inż. Stanisław Makowiecki /1956-1957/, mgr Sabina Horyszewska-Flandzewska /1958-31 VII 1962/, mgr Stefan Pawelec /1 VIII 1962-31 I 1965/, mgr Jadwiga Olczak /od 1 II 1965/.

28 Format "A" - 16°, "B" - 8°, "C" - 4°.

29 Funkcję kierownika Oddziału Opracowania Wydawnictw Ciągłych pełnili: Zofia Wyszynska /1 VIII 1964 - 30 IX 1971/, mgr Zdzisław Dobrzański /1 X 1971 -/.

30 Funkcję kierownika Oddziału Zbiorów Specjalnych kolejno pełnili: dr Stefan Wojciechowski /1955 - 30 X 1959/, Józefa Pietruska /1 XI 1959 - 30 XII 1960/, mgr Artur Iskrzycki /1 IV 1962 - 31 I 1971/, mgr Sabina Flandzewska /1 II 1971-/, która w okresie 1 VIII 1962 - 31 I 1971 była kierownikiem Samodzielnej Sekcji Starodruków.

31 Dane ustalone na podstawie rocznych sprawozdań opisowych Biblioteki oraz sprawozdań oddziałów.

32 Po wydzieleniu się Oddziału funkcję kierownika kolejno pełnili: mgr Stefan Pawelec /1 I 1959 - 31 VII 1962/, dr Stefan Wojciechowski /1 VIII 1962 - 30 IX 1968/, mgr Maria Bownik od 1 X 1968 do chwili obecnej.

33 Funkcję kierownika Oddziału kolejno pełnili: mgr Stefan Pawelec /1 II 1965-30 XI 1970/, mgr Witold Józkowski od 1 I 1971 do chwili obecnej.

34 Patrz rozdz. III /Sprawy lokalowe/ i VI /Udostępnianie zbiorów - czytelnictwo/.

³⁵ Należy tu przypomnieć, że całą przeprowadzkę księgozbioru /około 400 000 wol. / wraz z ustawieniem go w nowym gmachu dokonali głównie magazynierzy i częściowo bibliotekarze.

³⁶ Gmach posiada 5 pięter magazynowych. Pojemność jednego piętra obliczona jest na około 250 000 wol.

ROZDZIAŁ VI

UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW — CZYTELNICTWO

Udostępnianie zbiorów i czytelnictwo należało zawsze do podstawowych funkcji działalności Biblioteki UMCS i traktowane było jako zagadnienie największej wagi, które określało politykę gromadzenia zbiorów, sposób ich opracowywania, decydowało o ilości i rodzajach katalogów, wpływało na organizację pracy magazynów oraz wyznaczało kierunek rozwoju, organizacji i zasad udostępniania.

Przez pierwszych kilka lat działalność Biblioteki w zakresie udostępniania zbiorów sprowadzała się ze względu na trudne warunki lokalowe, personalne i finansowe do roli podręcznikar- ni. Lecz i w tym zakresie efekty czytelnictwa były niewielkie. Pamiętać należy, że Biblioteka bazowała wówczas przede wszystkim na przypadkowych darach, kupowała zaś bardzo niewiele. Decydował o tym zarówno mały budżet, jak i trudności na rynku księgarskim. Brak odpowiedniej ilości potrzebnych podręczników, tylko 8 tytułów czasopism bieżących, kilka miejsc w prowizorycznej czytelni - to wszystko miało wpływ na frekwencję czytelników, których w r. 1945 notowano dziennie w czytelni 10-15, zaś w wypożyczalni zarejestrowano w ciągu roku 50 odwiedzin i około 200 wol. udostępnionych.¹ Jednak z roku na rok czytelnictwo wzrastało, w miarę jak powiększał się księgozbiór i poprawiały warunki lokalowe, umożliwiające stworzenie czytelni o większej ilości miejsc.

W styczniu 1948 r. Biblioteka przeniosła się do pomieszczenia w centrum miasta przy ul. Staszica 4. Większy metraż powierzchni użytkowej pozwolił na zorganizowanie Czytelni Ogólnej /liczącej 40 miejsc/, a także na uruchomienie obok istniejącej Wypożyczalni Miejskowej również Wypożyczalni Międzybibliotec. nej.

W tej sytuacji - kiedy pracownicy naukow i studenci pozbawieni byli niezbędnej ilości książek i czasopism - Biblioteka cały swój wysiłek skierowała na kompletowanie odpowiedniego księgozbioru podręcznego, składającego się z dzieł encyklopedycznych, słowników oraz dzieł monograficznych i podręczników dotyczących dyscyplin reprezentowanych na Uczelni, co dawało możliwość wi ksze go wykorzystywania posiadanego zbioru. Na początku 1948 r. księgozbiór podręczny liczył około 1500 wol. książek i około 200 tytułów czasopism krajowych i zagranicznych i ciągle wzrastał. Jego zawartość ujęta była w katalogu alfabetycznym i działowym oraz w powielonym katalogu czasopism.

Czytelnia od początku swojego istnienia była czynna również w godzinach popołudniowych, a od r. 1950 wprowadzono dyżury niedzielne. W lutym 1950 r. Oddział Udostępniania Zbiorów został przeniesiony na Plac Litewski 3. Uzyskanie większej przestrzeni pozwoliło na rozbudowę punktów usługowych oddziału. Zorganizowano więc Czytelnię dla Pracowników Nauki, oddzielną Wypożyczalnię Podręczników oraz Gabinet Marksistowski², a Czytelnia Ogólna powiększyła liczbę miejsc. Łącznie obie czytelnie dysponowały 60 miejscami. Wskutek uszczuplenia powierzchni lokalowej Biblioteki /na korzyść Wydziału Prawa/ została zlikwidowana Wypożyczalnia Podręczników. Na pewien czas wprowadzono nową formę udostępniania podręczników, przekazując je do dyspozycji grupom studenckim.

W r. 1954 otworzono czytelnię przy Zakładzie Chemii na Wydziale Mat.-Fiz.-Chem. w Dzielnicy Uniwersyteckiej, z czasem przekształciła się ona w Filię Biblioteki³. Kierowano tam część książek i czasopism specjalistycznych, ułatwiając w ten sposób korzystanie z nich na miejscu.

Ówczesni czytelnicy to przede wszystkim studenci, pracownicy naukow i, a także osoby spoza środowiska akademickiego. W pierwszych latach Biblioteka nie prowadziła kartoteki stałych czytelników, tylko statystykę osób korzystających z wypożyczalni, na podstawie zamówień i rewersów. Ewidencja stałych czytelników została wprowadzona dopiero z dniem 1 XII 1950 r. Zasady udostępniania zbiorów ujmował wewnętrzny regulamin Biblioteki,⁴ a formy pracy z czytelnikami - wydawane od r. 1954 informatory dla czytelników.⁵

Tab. 28. Udostępnianie zbiorów i rozwój czytelnictwa w pierwszych latach istnienia Biblioteki

Rok	Czytelnia		Wypożyczalnia		Ogółem	
	odwiedz.	udostępn.	odwiedz.	udostępn.	odwiedz.	udostępn.
	/wol./		/wol./		/wol./	
1945	brak danych		50	200	brak danych	
1946	1 092	1 322	111	954	2 203	2 276
1947	2 366	2 418	1003	1966	3 369	4 384
1948	3 434	3 703	1545	2046	4 979	5 749
1949	7 789	8 215	4605	5411	12 394	13 626
1950	10 092	11 556	6455	7960	16 547	19 516

Źródło: Sprawozdania roczne Biblioteki.

Przez wiele lat pracę Oddziału Udostępniania Zbiorów hamowały takie czynniki, jak nieodpowiednie warunki lokalowe i duże braki w księgozbiorze, szczególnie z dziedziny nauk humanistycznych i społecznych. Niewielkie sale czytelniane z małym zapleczem magazynowym mogły pomieścić nieliczny księgozbiór podręczny. Na realizację zamówień z księgozbioru magazynowego czytelnicy musieli czekać kilka godzin, często nawet jeden dzień, ponieważ magazyny znajdowały się w kilku odległych punktach miasta, a sprawa transportu nie zawsze była technicznie właściwie rozwiązana. Początkowo magazynierzy ręcznie przenosili zbiory, następnie przewozili je trójkołowym rowerem ze skrzynią /zwanym "rikszą"/; dopiero w r. 1963 Biblioteka otrzymała trójkołowóz typu "Junak".

Od r. 1957 nieco zmniejszyły się trudności na odcinku udostępniania zbiorów w czytelniach, kiedy to Czytelnia Ogólna i Czytelnia Pracowników Nauki przeniesiono do gmachu przy ul. Narutowicza 4. W nowym pomieszczeniu można było znacznie powiększyć księgozbiór podręczny i umieścić w nim, oprócz dużego wyboru dzieł treści ogólnej, możliwie najwięcej dzieł podstawowych, wykorzystywanych przez studentów wszystkich wydziałów.

łów Uniwersytetu. W r. 1960 księgozbiór ten liczył około 6000 wol. druków zwartych. Ponadto na zapleczu Czytelni zlokalizowano podręczny magazyn z dużym wyborem czasopism bieżących. Czasopisma retrospektywne i zamówienia z magazynów były nadal donoszone, później dowożone. Dodać przy tym należy, że magazyny obsługiwane były przez nieliczny personel,⁶ co również rzutowało na przebieg realizacji zamówień. Podobnie sprawa wyglądała w Wypożyczalni. Długie nieraz oczekiwanie na zamówioną książkę oraz braki w księgozbiorze niejednokrotnie zniechęcały czytelników, którzy częściej korzystali z innych bibliotek lubelskich.⁷

Wiele zapału i niezwykle dużo wysiłku musieli włożyć pracownicy Biblioteki, żeby nadać odpowiednią rangę Bibliotece UMCS, zapewnić czytelnikom poszukiwane wydawnictwa i stworzyć dobre warunki korzystania ze zbiorów.

Dopiero r. 1968 przyniósł wiele radykalnych zmian. Usytuowanie gmachu Biblioteki w Dzielnicy Uniwersyteckiej stworzyło sprzyjające warunki do rozwoju czytelnictwa. Cały wysiłek został skierowany na zadania usługowe. W związku z tym całkowitej reorganizacji uległy oddziały: Udostępniania Zbiorów i Magazynów. Musiały one przestawić się na bardziej sprawny sposób obsługi czytelników oraz skoordynować swoją pracę z pracą Biblioteki WSR i WSiNz. Na polu czytelnictwa nastąpiła integracja Bibliotek zgodnie z projektem kierowniczką Oddziału Udostępniania Zbiorów mgr Stefani Fedorko.⁸ Dawny, jeden księgozbiór podręczny liczący około 6000 wol. rozdzielono według dziedzin wiedzy do zróżnicowanych czytelń i rozbudowano do łącznej liczby około 8800 wol. i ponad 500 tyt. czasopism bieżących. W zakresie obsługi czytelników nastąpił podział zadań między bibliotekami: UMCS, WSR, WSiNz.

Biblioteka UMCS całkowicie rozporządza: Czytelnią Humanistyczną /134 miejsca/, z księgozbiorem podręcznym liczącym obecnie ponad 9000 wol.; Czytelnią dla Pracowników Nauki /8 miejsc/⁹ Czytelnią Zbiorów Specjalnych /8 miejsc/¹⁰, z księgozbiorem podręcznym 6030 wol. i jedn. oblicz.; Czytelnią Bibliologiczną /6 miejsc/¹¹ - 1820 wol.; Czytelnią Sekcji Informacji Patentowej /4 miejsca/ - około 200 wol.; Gabinetem Muzycznym /10 miejsc/¹² oraz około 800 wol. i jedn.oblicz.księgozbioru pod-

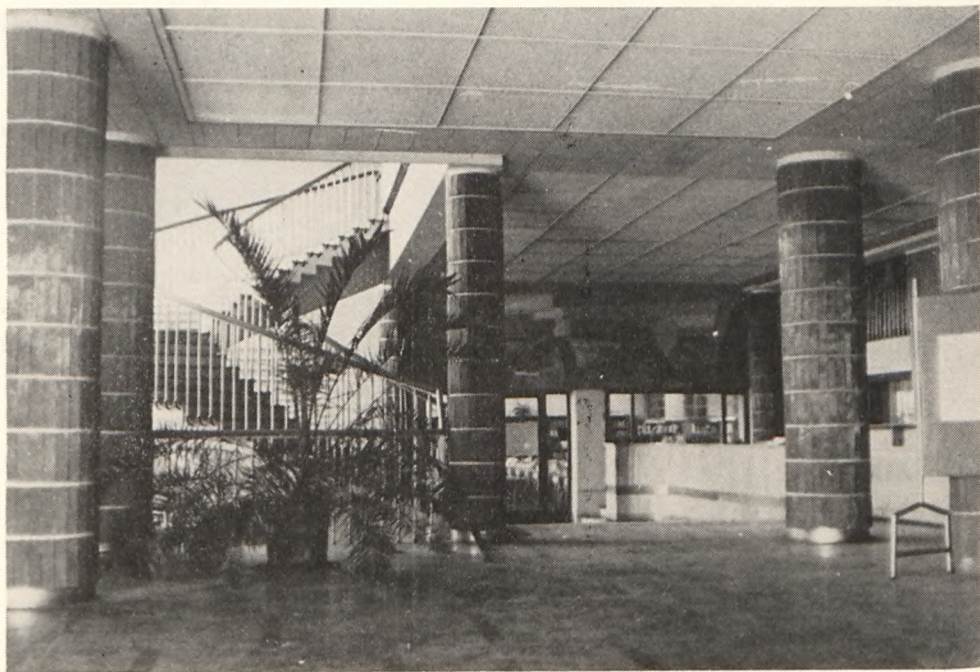
33. Fragment czytelní przy ul. Staszica 4 (1948)

34. Fragment Czytelni Ogólnej przy ul. Narutowicza 4 (1963)

35. Czytelnia Humanistyczna w nowym gmachu Biblioteki (1968)

36. Wypożyczalnia Miejskowa (przy ladzie z prawej strony) — 1968

ręcznego. Pozostałe czytelnie: Matematyczno-Przyrodnicza i Czasopis, obsługiwane są wspólnie przez trzy biblioteki, które zorganizowały tu swoje zbiory, dostosowane do specyfiki Uczelni. W Czytelni Matematyczno-Przyrodniczej Biblioteka UMCS włączyła do księgozbioru podręcznego około 1850 wol. wydawnictw z zakresu nauk ścisłych, a w Czytelni Czasopism około 1000 wol. wydawnictw informacyjnych i 550 tyt. czasopism bieżących polskich i zagranicznych oraz niektóre czasopisma retrospektywne, najczęściej wykorzystywane. Czasopisma udostępniane są w Czytelni Czasopism, sporadycznie w Czytelni dla Pracowników Nauki.

Obecnie łączny księgozbiór podręczny Biblioteki UMCS, zlokalizowany w czytelniach, liczy około 20 700 wol. i jedn. oblicz. i 550 tyt. czasopism. Jest on stale aktualizowany. W czytelniach ogólnych¹³ odbywa się to na podstawie wykazów obowiązujących podręczników, nadsyłanych przez zakłady Uczelni, dezyderatów czytelników oraz adnotacji na kartach książek, ilustrujących stopień wykorzystywania każdego tytułu. W ten sposób wydania przestarzałe oraz niechodliwe usuwa się do magazynu, wprowadzając na to miejsce druki najnowsze i pozycje zalecane na Uczelni.

W czytelniach zastosowano rozbudowany układ działowy książek i czasopism; w wyodrębnionych poddziałach przyjęto układ alfabetyczny. Potrzebne i najbardziej wartościowe wydawnictwa informacyjne zgrupowano na początku działów i poddziałów. Po raz pierwszy użytkownicy uzyskali całkowicie wolny dostęp do półek. Dotychczas dopuszczani byli jedynie do encyklopedii, słowników i niektórych informatorów. O zastosowanym systemie¹⁴ układu informują katalogi czytelniane alfabetyczne i rzeczowe.

Wypożyczalnie wszystkich Bibliotek zachowały swoją całkowitą odrębność. Zauważyć należy, że zarówno zlokalizowanie w gmachu Wypożyczalni Miejscowej przy głównym pionie windowym, jej bezpośrednie połączenie windą towarową i osobową z magazynem, jak też usprawnienia organizacyjne - wpłynęły bardzo korzystnie na proces udostępniania zbiorów poza Bibliotekę.

W nowym gmachu o wiele lepsze warunki otrzymała też Wypożyczalnia Międzybiblioteczna.¹⁵ Począwszy od r. 1952 nawiązywała ona coraz szersze kontakty krajowe i zagraniczne, nie tylko, sprawdzając zamawiane przez czytelników wydawnictwa, ale też wysyłając druki ze swych zbiorów do bibliotek na tere-

nie całego kraju i do niektórych zagranicznych. Od kilku lat utrzymuje bezpośredni kontakt z około 200 bibliotekami w kraju i około 80 bibliotekami za granicą.¹⁶ Z bibliotekami w takich krajach, jak Anglia, Francja, Stany Zjednoczone i Związek Radziecki wypożyczanie międzybiblioteczne prowadzi się przez Bibliotekę Narodową.

Tab. 29. Kontakty Wypożyczalni Międzybibliotecznej z bibliotekami za granicą

Kraje socjalistyczne	Liczba bibliotek	Kraje kapitalistyczne	Liczba bibliotek
NRD	10	NRF	30
Czechosłowacja	5	Szwajcaria	7
Bułgaria	1	Austria	5
Rumunia	1	Szwecja	5
Węgry	1	Holandia	4
		Dania	2
		Norwegia	1
		Belgia	1
		Włochy	1

Dzięki dobrej organizacji i sprawnej obsłudze Wypożyczalnia Międzybiblioteczna z każdym rokiem znacznie rozszerza swoją działalność, sprowadzając dla naukowców i studentów materiały potrzebne do prac habilitacyjnych, doktorskich i magisterskich, a przez udostępnianie ich na miejscu oszczędza swoim użytkownikom czas i pieniądze.

Na uwagę zasługuje udostępnianie zbiorów muzycznych. Gromadzone przez szereg lat znalazły one odpowiednie warunki do szerszego udostępniania dopiero w nowym gmachu. W ramach Oddziału Zbiorów Specjalnych został w r. 1968 utworzony Gabinet Muzyczny¹⁷ i wyposażony w niezbędną aparaturę, umożliwiającą właściwe wykorzystywanie zbiorów. Udostępnia on książki, nuty, płyty

Tab. 30. Statystyczny rozwój Wypożyczalni Międzybibliotecznej
w latach 1965-1974

Rok	Sprowadzone woluminy		Wypożyczone woluminy		Razem
	z bibliotek		do bibliotek		
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicz.	
1965	899	111	316	2	1328
1966	787	67	304	1	1158
1967	885	124	347	3	1359
1968	906	140	264	9	1319
1969	1059	116	747	2	1924
1970	1296	211	655	1	2163
1971	1557	184	525	11	2277
1972	1640	158	738	11	2547
1973	2142	219	1359	5	3725
1974	2444	161	1215	10	3830

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Udostępniania Zbiorów.

Tab. 31. Udostępnianie zbiorów w Gabinecie Muzycznym /1969-1974/

Rok	Liczba odwiedzin				Udostępniono				Wypożyczono
					/wol. i jedn. /				
	Ogółem	Prac. nauk.	Studen- ci	Inni	Ogółem	z księg. podr.	z księg. magaz.	wol. i jedn./	
1969	2642	159	1555	928	3726	2257	1469	539	
1970	3197	601	1631	965	4566	1591	2975	653	
1971	2297	239	1521	537	4009	1314	2695	520	
1972	2186	292	1556	338	3933	1544	2389	454	
1973	2347	366	1701	280	4732	1782	2950	392	
1974	1893	383	1267	239	4171	1513	2658	326	

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Zbiorów Specjalnych.

Tab. 32. Czytelnictwo w latach 1965-1974

Rok	Liczba stałych czyteln.	Wizyta odwiedzin	Udostęp. w czyteln. /wol./	Wypożycz. /wol./	Wypożycz. Międzybib. /wol./	Ogółem udostęp. /wol./
1965	3041	34 100	57 004	12 742	1328	71 074
1966	3196	36 663	61 037	13 917	1458	76 112
1967	3210	37 930	64 006	20 828	1359	86 192
1968	4317	35 787	66 005	23 906	1319	92 230
1969	4462	78 163	171 875	35 883	1924	209 682
1970	4715	93 328	171 916	33 955	2163	208 034
1971	4755	99 838	183 890	26 033	2277	212 200
1972	5221	100 145	206 843	25 095	2547	234 485
1973	6197	99 789	215 070	27 301	3725	246 096
1974	6355	101 505	206 523	28 683	3830	239 036

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Udostępniania Zbiorów.

muzyczne i językowe oraz taśmy muzyczne i językowe. Istnieją także możliwości /zarówno dotyczące osób indywidualnych, jak również instytucji, szkół, teatrów/ nagrywania podkładu muzycznego i tekstów na wieczory poezji, okolicznościowe akademie itp.¹⁸

Z danych statystycznych wynika, że po r. 1968 czytelnictwo wzrosło 3-krotnie. Jest to niewątpliwie dowodem, że w nowych warunkach i po wprowadzeniu nowoczesnych rozwiązań Biblioteka znacznie zwiększyła i zmeliorowała swoją działalność usługową w zakresie udostępniania nagromadzonych zbiorów.

Wśród stałych czytelników 3/4 stanowią studenci miejscowych Uczelni, zarówno stacjonarni, jak i zaoczeni. Pozostali, to pracownicy nauki i ludzie spoza Uczelni reprezentujący różne instytucje. Młodzież szkolna od kilku lat może korzystać z Biblioteki tylko na miejscu. A zatem Biblioteka UMCS jest nie tyl-

ko biblioteką uniwersytecką, ale posiada również charakter biblioteki publicznej, upowszechniającej swoje zbiory zarówno we własnym środowisku, jak i poza nim. Na podstawie zestawienia wydaje się, że ustalił się pewien stały poziom czytelnictwa /z niewielkimi odchyleniami/, zdeterminowany obecnymi warunkami i możliwościami Biblioteki, chociaż są widoczne na niektórych odcinkach tendencje wzrostowe.

Tab. 33. Udostępnianie zbiorów
w okresie 30-lecia / 1945-1974 /

Rok	Liczba miejsc w czyteln.	Liczba odwiedzin /rocznie/	Liczba stałych czytelnik.	Liczba wol. udostęp. /ogółem/	Wypożyczal. Międzybibl. ogółem/wol./
1945	6	brak danych	nie rejestrowano	ok.200/wypoż./br.danych/czyt./	-
1950	60	16 547	334 ^M	19 516	149
1955	65	20 243	1909	46 173	871
1960	76	25 418	2019	50 017	893
1965	88	31 809	3198	61 027	1159
1970	/z Filii/ 306	93 328	4715	208 034	2163
1974	310 ^{MM}	101 505	6355	239 036	3830

^M Ewidencję stałych czytelników wprowadzono od 1 XII 1950 r.

^{MM} Od r. 1968 Biblioteka podaje do GUS liczbę miejsc statystyczną - 185, ponieważ dwie czytelnie obsługiwane są przez trzy biblioteki.

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Udostępniania Zbiorów.

Tab. 34. Zestawienie danych czytelnictwa w r. 1974

Czytelnie	Liczba miejsc	Liczba odwiedzin	Liczba udostępnionych woluminów		
			ogółem	z księgozb. podręcznego	z księgozb. magazynowego
Humanistyczna	134	54 783	98 443	59 424	39 019
Matematyczno-Przyrodnicza	90	16 665	31 681	28 843	2 838
Czasopism	50	26 697	66 904	38 246	28 658
Pracowników Nauki	8	280	583	494	89
Zbiorów Specjalnych	8	660	1 536	949	587
Gabinet Muzyczny	10	1 893	4 171	1 513	2 658
Informacji Patentowej	4	392	2 805	2 805	-
Bibliologiczna	6	135	400	400	-
----- Wypożyczalnie -----					
Miejscowa	-	-	28 683	-	-
Międybiblioteczna	-	-	3 830	-	-

Razem	310	101 505	239 036	132 674	74 849

Źródło: Sprawozdanie Oddziału Udostępniania Zbiorów za r. 1974.

Tab. 35. Udostępnianie zbiorów w bibliotekach zakładowych w r. 1974

Wydział	Biblio- teki	Czy- telnie	Miejsca w czy- telniach	Czytelnie		Wypożyczalnie		Wypo- życza- nie między- bibliot. /wol./
				Liczba odwiedzin	Udostę- wol.	Liczba czytelni	Wypożycz. wol.	
Prawa i Administracji	13	1	100	2 061	4 363	1410	2 568	13
Humanistyczny	10	6	168	32 441	49 270	2787	15 385	41
Mat.-Fiz.-Chem.	10	3	141	31 727	75 023	515	2 134	114
Biologii i Nauk o Ziemi	13	3	77	18 625	34 969	3243	14 169	560
Ekonomiczny	5	1	36	3 024	4 694	198	3 242	-
Pedagogiki i Psychologii	1	1	29	7 303	13 878	1590	10 620	-
Studium Nauk Politycznych	1	1	8	1 300	3 880	1100	2 200	-
Razem	53	16	559	96 481	186 977	10 343	50 318	728

Źródło: Sprawozdanie Oddziału Bibliotek Zakładowych za r. 1974

Przypisy

- ¹ Archiwum UMCS. Akta Biblioteki z r. 1945.
- ² Istniał krótko /4 VI-31 XII 1951/. Księgozbiór został włączony częściowo do magazynowego, częściowo przekazany do zakładów Uczelni.
- ³ Funkcję kierownika Filii Biblioteki na Wydziale Mat.-Fiz.-Chem. pełniła mgr Regina Schreiter /1964 - 1 II 1971/.
- ⁴ Od r. 1953 został wprowadzony regulamin, który z wielkimi zmianami obowiązuje do chwili obecnej. Zarządzenie nr 63 Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 sierpnia 1953 r.
- ⁵ S. Fedorko: Informator dla czytelników, wyd. 1, 2, 3, 4, Lublin, 1954, 1955, 1963, 1969.
- ⁶ 2-3 magazynierów. Stałą obsadę magazynów przez wiele lat stanowili: Jan Grzanka i Jerzy Konecki.
- ⁷ Z Biblioteki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, która posiada duży księgozbiór humanistyczny oraz z Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego.
- ⁸ Mgr Stefania Fedorko jest kierownikiem Oddziału Udoskonalania Zbiorów od 1 VII 1950 r.
- ⁹ Od r. 1968 podlega Oddziałowi Informacji Naukowej, a od r. 1974 jest wspólna z Biblioteką WSR.
- ¹⁰ Podlega Oddziałowi Zbiorów Specjalnych.
- ¹¹ Podlega Oddziałowi Prac Naukowych, Organizacyjno-Naukowych i Dydaktycznych.
- ¹² Podlega Oddziałowi Zbiorów Specjalnych.
- ¹³ To jest Humanistycznej, Matematyczno-Przyrodniczej i Głosopism.
- ¹⁴ S. Fedorko: Informator dla czytelników, Lublin, 1969, s. 11-17.
- ¹⁵ Wypożyczalnię Międzybiblioteczną prowadzili kolejno: mgr Helena Popiel /1948-1949/, mgr Zofia Paszewska /1949-31 VII 1951/, mgr Stefan Pawelec /1 VIII 1951 - 15 XII 1952/.

mgr Stefania Fedorko /15 XII 1952 - 30 IV 1969/, Izolda Kęsik
/1 V 1969 - /.

16 Dokumentacja Wypożyczalni Międzybibliotecznej
z lat 1972-1974.

17 Gabinet Muzyczny prowadzi mgr Stanisława Dąbek, po-
siadająca w tym zakresie fachowe przygotowanie, - ukończoną
Wyższą Szkołę Muzyczną /1968 - /.

18 S. Dąbek: Zbiory muzyczne Biblioteki Głównej UMCS
w Lublinie, /w:/ "Bibliotekarz Lubelski" 1974, nr 3/4, s.3-9,
ilustr.

ROZDZIAŁ VII

INNE FORMY DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI

1. Działalność informacyjna

W myśl postulatów konferencji krynickiej,¹ jeszcze w końcu 1951 r. zostało utworzone w Bibliotece Biuro Informacji Bibliograficznej przy Dziale Udostępniania Zbiorów.

W r. 1953 zaczął funkcjonować Dział Informacji Bibliograficznej jako odrębna jednostka organizacyjna. W pierwszych latach jego działalność ograniczała się głównie do udzielania informacji ustnych i pisemnych, urządzania wystaw nabytków, okolicznościowych i tematycznych, oraz tworzenia księgozbioru podręcznego o charakterze ogólnoinformacyjnym. Zapoczątkowano wówczas kartotekę bibliografii i zestawień bibliograficznych oraz opracowano dla czytelników instrukcję korzystania z katalogu rzeczowego. W r. 1953 Dział Informacji Bibliograficznej rozpoczął wydawanie "Wykazu Ważniejszych Nabytków Biblioteki UMCS", do dziś ukazującego się jako "Biuletyn Biblioteki UMCS".

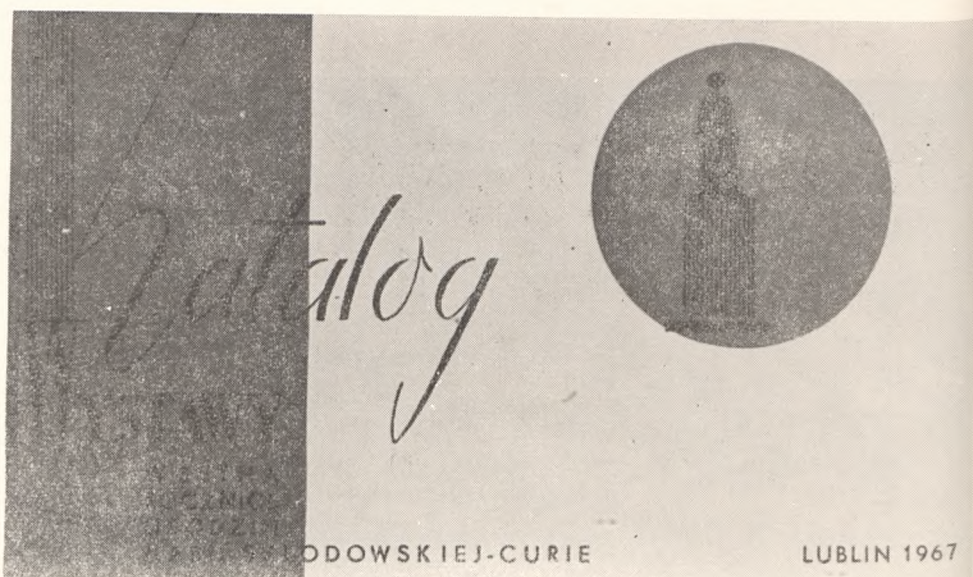
W r. 1964, zgodnie z zatwierdzoną strukturą organizacyjną Biblioteki, Dział został przekształcony na Oddział Informacji Naukowej i otrzymał 4-osobową obsadę personalną.² Pracownicy zostali przeszkoleni na specjalistycznych kursach z zakresu bibliografii i informacji naukowej³ oraz indywidualnie zapoznali się z organizacją pracy w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Narodowej, Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, Warszawskiego, Polskiej Akademii Nauk i innych.

Oddział Informacji Naukowej prowadzi działalność informacyjną /w tym także z zakresu informacji patentowej/, dokumentacyjną oraz częściowo dydaktyczną.

Działalność informacyjna obejmuje: udzielanie informacji ustnych /bibliotecznych, bibliograficznych, rzeczowych i innych/, opracowywanie kwerend, zestawień bibliograficznych i ankiet, prowadzenie informacji zbiorowej, w tym również propagandę

37, 38. Wystawa „164 dni Polski Lubelskiej” (1964)

39, 40. Wystawa „Maria Skłodowska-Curie w setną rocznicę urodzin” (1967)

własnej Biblioteki oraz przygotowywanie "Biuletynu Biblioteki", w którym można znaleźć wykaz ważniejszych nabytków, stałą rubrykę "Z kroniki Biblioteki UMCS" oraz część artykułową. Dodać należy, że od wielu lat zestawienia bibliograficzne ogłaszane są w "Wykazie tematycznym ważniejszych zestawień bibliograficznych" wydawanym przez Bibliotekę Narodową.

Tab. 36. Informacje ustne i pisemne

Rok	Ogółem	W tym zagraniczne	Rok	Ogółem	W tym zagraniczne
1965	214	4	1970	1595	22
1966	296	10	1971	4136	19
1967	315	9	1972	2338	3
1968	375	13	1973	2398	3
1969	846	3	1974	2156	1

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Informacji Naukowej.

Działalność informacyjna wzrosła znacznie w nowym gmachu Biblioteki w związku ze wzmożonym ruchem czytelnictwa. Prowadzę ją również /na mniejszą skalę/ inne oddziały: Udostępniania Zbiorów, Katalogów, Zbiorów Specjalnych, Prac Naukowych i Pracownia Reprograficzna. Ogółem udziela się w Bibliotece ponad 5000 informacji rocznie.

Nowy gmach Biblioteki stał się obiektem zainteresowania nie tylko bibliotekarzy, ale również pracowników naukowych, studentów, pracowników instytucji kulturalno-oświatowych i młodzieży szkolnej. W związku z tym Oddział Informacji Naukowej zajął się oprowadzaniem wycieczek, co często połączone jest z dłuższą prelekcją na temat historii i organizacji Biblioteki oraz z informacją o zasadach korzystania z katalogów i zbiorów bibliotecznych.

Tab. 37. Wycieczki w gmachu Biblioteki

Rok	Liczba wycieczek	W tym zagraniczne	Liczba osób
1968	22	-	250
1969	72	12	1820
1970	91	15	1753
1971	62	11	1482
1972	68	8	1717
1973	167	8	1460
1974	78	15	1588

Źródło: Sprawozdania roczne Oddziału Informacji Naukowej.

Inną formą działalności Biblioteki o charakterze propagandowym są wystawy. Mają one długoletnią tradycję. Oprócz stałych ekspozycji nabytków polskich i obcych urządza się wiele dużych i mniejszych wystaw okolicznościowych i tematycznych, tak o charakterze wewnętrznym, jak i ogólnouniwersyteckim oraz środowiskowym. Często też Biblioteka występuje w roli współorganizatora wystaw Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Lublinie, Towarzystwa Miłośników Książki i Ekslibrysu przy PTAiN w Lublinie, Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, PWN Ossolineum i innych. Jakkolwiek urządzenie wystaw należy do obowiązków Oddziału Informacji, to jednak czasem organizuje je osoby spoza Oddziału, a Oddział Zbiorów Specjalnych systematycznie urządza ekspozycje prezentujące zbiory specjalne Biblioteki.

Z większych wystaw, zorganizowanych w ostatnich latach, na uwagę zasługują:

"Powstanie styczniowe w Lubelskim i na Podlasiu", 22 I-17. III 1963. Urządzona wspólnie z CBWA w Lublinie. Scenariusz i organizacja wystawy - mgr Artur Iskrzycki /Oddział Zbiorów Specjalnych/.

"164 dni Polski Lubelskiej"; 20-lecie PKWN, 5-28 VI 1964. Scenariusz i organizacja wystawy mgr Artur Iskrzycki /Oddz. Zbiorów Specjalnych/. Wystawa prezentowana również w Chełmie.

UNIERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

Katalog Wystawy

Mikołaj Kopernik

1473 — 1973

LUTY — MARZEC 1973

BIBLIOTEKA GŁÓWNA UMCS • LUBLIN • NOWOTKI 11

NICOLAI COPERNICI Tomensis. ASTRONOMIA INSTAVRATA.

*Libri sex comprehensa quæ de Revolutionibus
orbium coelestium tractantur.*

*Nunc demum patet quid sit celestium orbium dispositio sua
vera, hactenus obliuiscens, quæ de fide*

D NICOLAI MYLERII

Medicini ac Mathematicæ Professoris ce-

lebrum in nova Academia quæ est

GEORINGÆ.

AMSTELÆDAMI.

Excudebat VVilhelmus Ianssonius, sub Soloni astra.

poz. 52

41, 42. Z wystawy „Mikołaj Kopernik 1473—1973”

Tab.38. Wystawy zorganizowane w Bibliotece w ostatnim 10-leciu

Rok	Liczba wystaw	Rok	Liczba wystaw
1965	28	1970	46
1966	33	1971	48
1967	37	1972	26
1968	22	1973	18
1969	27	1974	33

Źródło: Sprawozdania roczne Biblioteki.

"Z warsztatu pracy Lubelskiego Ośrodka Naukowego".

3-11 VI 1966. Scenariusz i organizacja wystawy - mgr Maria Wilczyńska /Oddz. Informacji Naukowej/.

"Maria Skłodowska-Curie w setną rocznicę urodzin". 12 IX-7 XI 1967. Scenariusz - dr Tomasz Goworek /Instytut Fizyki UMCS/, organizacja wystawy - mgr Maria Wilczyńska /Oddz. Informacji Naukowej/, katalog - dr Stefan Wojciechowski /Oddz. Katalogów/. Wystawa była eksponowana również w Rzeszowie, Kielcach, Pionkach, Puławach/.

"Uniwersytec Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, powstanie i rozwój". Wystawa stanowiła dar UMCS dla Uniwersytetu im. Iwana Franko we Lwowie /1968/. Scenariusz i organizacja - mgr Maria Wilczyńska /Oddz. Informacji Naukowej/.

"Wydział Humanistyczny - społeczeństwu"; w 20-lecie Wydziału Humanistycznego UMCS. 28 X-8 XI 1972. Scenariusz - zespół pod kier. doc. dr Stanisława Tworka /Wydz. Humanistyczny/, organizacja wystawy - mgr Maria Wilczyńska /Oddz. Informacji Naukowej/.

"Mikołaj Kopernik 1473-1973". 12 II-12 III 1973. Scenariusz i organizacja wystawy - mgr Zofia Jasińska /Oddz. Informacji Naukowej/, katalog - doc. dr Jan Gurba i mgr Zofia Jasińska. Wystawa była eksponowana również w Puławach, Rzeszowie, Kielcach, Częstochowie, Przemyślu, Białymstoku oraz za granicą - na Uniwersytecie im. I. Franko we Lwowie i na Uniwersytecie im. Pałackiego w Ołomuńcu.

"Komisja Edukacji Narodowej 1773-1973". 12 XI-9 XII 1973. Scenariusz, organizacja wystawy i katalog - mgr Mieczysław Adrianek /Oddz. Prac Naukowych/. Wystawa eksponowana była również w Puławach.

"Drukarstwo polskie XV-XVIII w." 24 V-1 VIII 1974. Scenariusz, organizacja wystawy i katalog - mgr Sabina Flanczewska /Oddz. Zbiorów Specjalnych/. Wystawa eksponowana była też w Chełmie, Białymstoku i Przemyśle.

"Państwowe wyższe uczelnie Lublina w XXX-leciu PRL". 2 X-21 XI 1974. Scenariusz i organizacja wystawy - doc. dr Jan Gurba. Wystawa prezentowana była również za granicą - na Uniwersytecie w Iași.

Biblioteka brała także udział w realizacji imprez /w tym również wystawy/ w ramach Panoramy XXX-lecia PRL: "Lublin - Warszawie". Dyrektor Biblioteki doc. dr Jan Gurba wchodził w skład Wojewódzkiego Komitetu Organizacyjnego.

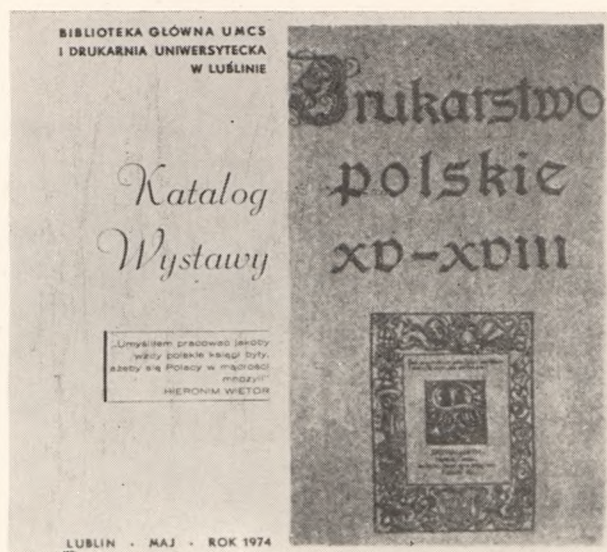
Działalność dokumentacyjna Oddziału Informacji Naukowej koncentruje się na dokumentowaniu prac naukowo-badawczych Uczelni, wyjazdów zagranicznych pracowników nauki, prowadzeniu kartotek tematycznych i zagadnieniowych, m.in. prace naukowo-badawcze UMCS /od r. 1965/; dokumentacja i informacja naukowa; akty prawne dotyczące szkolnictwa wyższego; lubliniana; UMCS - kartoteka podmiotowa; informatory o informatorach i inne.

Oddział Informacji Naukowej prowadzi również działalność dydaktyczną, współpracując z Oddziałem Prac Naukowych, Organizacyjno-Naukowych i Dydaktycznych.

Dla pełnego obrazu należy dodać, że działalność informacyjna prowadzona jest też w bibliotekach zakładowych Uczelni przez pracowników bibliotek.

2. Działalność naukowo-dydaktyczna

W pierwszych latach istnienia Biblioteki trudno mówić o zainteresowaniach pracowników działalnością naukową. Pierwsze publikacje, pochodzące z lat 1947-1953, to krótkie informacje biblioteczne oraz wykazy czasopism znajdujących się w zbiorach Biblioteki, rzadko artykuły w czasopiśmie fachowych.⁴

45, 46. Fragment z otwarcia wystawy „Drukarstwo polskie XV—XVIII w.” — 1974
(od prawej: Rektor UMCS prof. dr Wiesław Skrzydło, Dyrektor Biblioteki UMCS
doc. dr Jan Gurba, Wicedyrektor administracyjny UMCS Lucjan Fidor, Prorektor
UMCS doc. dr Albin Koprucki)

47. Fragment z uroczystości otwarcia wystawy „Państwowe wyższe uczelnie Lubli-
na w XXX-leciu PRL” — 1974 (od prawej: Rektor UMCS prof. dr Wiesław Skrzydło,
Przewodniczący Rady Państwa Henryk Jabłoński, Minister Nauki, Szkolnictwa Wyż-
szego i Techniki prof. dr Jan Kaczmarek)

W r. 1953 zaczyna ukazywać się kwartalnie "Wykaz Ważniejszych Nabytków Biblioteki UMCS", kontynuowany następnie jako "Biuletyn Biblioteki UMCS", zawierający oprócz wykazu ważniejszych nabytków zagranicznych również kronikę Biblioteki, artykuły z zakresu historii książki i bibliotek, prace bibliograficzne i wykazy czasopism.⁵ Większą pracę zespołową o charakterze bibliograficznym stanowi "Wykaz publikacji pracowników naukowych UMCS w Lublinie, ogłoszonych w latach 1944-1954".⁶ Mimo pewnych niedociągnięć pozycja ta jest ważna, ponieważ rozpoczyna ciąg późniejszych publikacji zarówno bibliograficznych, jak i ukierunkowanych zainteresowaniami autorów.⁷

W r. 1956 Biblioteka przystępuje do współpracy w przedsięwzięciach na dużą skalę, są to: "Słownik pracowników książki polskiej", "Encyklopedia wiedzy o książce" i "Polski słownik bibliograficzny". W ciągu kilku lat zespół Biblioteki opracował do wymienionych wydawnictw 120 haseł, a mgr Mieczysława Adrianek i dr Stefan Wojciechowski wchodzili w skład Komitetu Redakcyjnego "Słownika pracowników książki polskiej".

Następne lata przynoszą bardziej intensywny rozwój działalności naukowej. Ukazują się zarówno samodzielne publikacje, jak i artykuły w czasopismach fachowych i naukowych, takich jak: "Bibliotekarz", "Przegląd Biblioteczny", "Roczniki Biblioteczne", "Annales UMCS", "Logopedia", "Przegląd Historyczno-Oświatowy" i inne.⁸ Od r. 1969 staraniem Biblioteki ukazuje się wydawnictwo periodyczne "Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w roku ...".⁹ Od r. 1972 Biblioteka opracowuje "Wykaz publikacji pracowników UMCS w Lublinie w roku ...".¹⁰

Do r. 1968 nie było w Bibliotece placówki koordynującej działalność naukową. Inicjatorem wielu poczynañ w tym zakresie był dyrektor Biblioteki mgr Tadeusz Smółka, który zachęcał i popierał wszelkie poczynania naukowe i wydawnicze oraz sam angażował się do wielu prac. Współpracował z grupą wykwalifikowanych i doświadczonych bibliotekarzy, którzy równie dużą wagę przywiązywali do tego typu działalności bibliotecznej i widzieli jej potrzebę.¹¹

Od r. 1968 sprawy związane z działalnością naukową, a także dydaktyczną przejął nowo utworzony Oddział Prac Nauko-

wych, Organizacyjno-Naukowych i Dydaktycznych.¹² Oddział organizuje zespoły podejmujące określone prace i tematy. Aktualnie w Bibliotece działalność naukowa i wydawnicza rozwija się w następujących kierunkach: 1/ prowadzenie prac bibliograficznych, 2/ badanie i prace z zakresu historii książki i bibliotek ze szczególnym uwzględnieniem książki lubelskiej, 3/ kontynuowanie wydawnictw periodycznych zainicjowanych i opracowywanych przez pracowników Biblioteki, 4/ publikacje będące wynikiem indywidualnych zainteresowań pracowników.

Dodać należy, że od r. 1971 działalność naukowa pracowników popierana jest przez dyrektora Biblioteki doc. dr Jana Gurbę. Na uwagę zasługuje fakt, że zarówno w latach poprzednich, jak i aktualnie pracownicy Biblioteki uczestniczą w pracach komitetów redakcyjnych ogólnopolskich czasopism fachowych, takich jak "Roczniki Biblioteczne" i "Studia o Książce".¹³

Z punktu widzenia potrzeb Biblioteki istnieje uzasadniona konieczność zdobywania przez pracowników stopni naukowych, w tym przede wszystkim z bibliotekoznawstwa, ponieważ praca naukowa bibliotekarza z zakresu jego specjalności wzbogaca i pogłębia działalność usługową, będącą zasadniczym odcinkiem jego pracy. Podjęto więc w tym kierunku pewne kroki. Mgr Mieczysław Adrianek ma już otwarty przewód doktorski z zakresu bibliotekoznawstwa, a kilka innych osób znajduje się na etapie prac przygotowawczych z innych kierunków.

Liczba publikacji pracowników Biblioteki na przestrzeni ostatnich lat kształtuje się następująco: w r. 1968 - 24; w r. 1969 - 22; w r. 1970 - 17; w r. 1971 - 35; w r. 1972 - 82; w r. 1973 - 33; w r. 1974 - 47 /źródło: Sprawozdania Oddziału Prac Naukowych .../.

Działalność dydaktyczna Biblioteki obejmuje: szkolenie własnego personelu bibliotecznego oraz szkolenie użytkowników Biblioteki.

Problem szkolenia własnego personelu, od lat realizowany, zawsze był i jest traktowany jako sprawa dużej wagi. Zdecydowana większość pracowników, których Biblioteka zatrudniała, nie posiadała żadnego przygotowania do zawodu bibliotekarza. Należało więc dać nie tylko podstawy praktyczne, ale i teoretyczne, m.in. drogą szkolenia wewnętrznego. Mimo tego, że praktyka po-

siada duże znaczenie, to jednak wieloletni staż w jednej bibliotece, a często na jednym odcinku pracy nie sprzyja rozwojowi osobowości bibliotekarza, jeżeli nie towarzyszy mu przeszkolenie teoretyczne, poszerzające jego wiedzę zarówno z zagadnień historycznych książki i bibliotek, jak i z zakresu organizacji nowoczesnego bibliotekarstwa oraz jego perspektyw. W związku z tym, już w pierwszych latach działalności Biblioteki rozpoczęto szkolenie teoretyczne pracowników na okresowych zebraniach ogólnobibliotecznych, które z biegiem lat stały się systematyczne; odbywały się raz w miesiącu i realizowały planowany cykl tematów.¹⁴

W ostatnich latach znacznie rozszerzono program szkolenia, wprowadzono nowe formy, podniósł się też jego poziom. Ustalono stały termin zebrań szkoleniowych, przeznaczając na nie 2 godziny tygodniowo, wykorzystywane zarówno na realizację programu przeznaczonego dla ogółu pracowników Biblioteki, jak też na kursoryczne szkolenie poszczególnych grup pracowników. Program zebrań ogólnych, na które często są zapraszani także bibliotekarze z innych bibliotek Lublina, wypełniają prelekcje własnych pracowników oraz prelegentów z zewnątrz. Pod względem tematycznym prelekcje są bardzo zróżnicowane, od wąskich zagadnień związanych z książką i biblioteką, poprzez tematy przekrojowe i problemowe, do kwestii z pogranicza bibliotekoznawstwa, naukoznawczych itp. W ramach realizacji programu kursorycznego zostały m.in. opracowane następujące dziedziny bibliotekoznawstwa: bibliografia, informacja i dokumentacja naukowa, zasady opracowania starych druków oraz dla młodszych bibliotekarzy - kurs podstawowy z zakresu opracowania druków zwartych i wydawnictw ciągłych /przeprowadzony przez kierowników poszczególnych oddziałów opracowania/. Kurs podstawowy został zakończony sprawdzianem, a jego wynik był jednym z warunków awansu na stanowisko bibliotekarza. Ponadto od kilku lat pracownicy korzystają z lektoratów języka obcego, zorganizowanych na terenie Biblioteki.

Niezależnie od szkolenia teoretycznego systematycznie odbywa się szkolenie przywarsztatowe w podstawowych oddziałach Biblioteki, obejmuje ono zarówno nowo zatrudnionych pracowników Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych, jak też

pracowników z dłuższym stażem, którzy drogą rotacji zmieniają oddział, poznając bliżej kolejny odcinek pracy w Bibliotece.

W zakresie działalności dydaktycznej, prowadzonej dla użytkowników Biblioteki, wymienić należy tzw. przysposobienie biblioteczne dla studentów I roku wszystkich kierunków studiów.¹⁵ Obejmuje ono wykład na temat zadań, organizacji i działalności Biblioteki, informację o zasadach korzystania ze zbiorów bibliotecznych oraz ćwiczenia przy katalogach. W miarę rozwoju Uczelni i wzrostu liczby studentów pierwszych lat studiów powiększa się również ilość szkolonych osób.

Tab. 39. Przysposobienie biblioteczne w ostatnim 10-leciu

Rok	Liczba studentów	Rok	Liczba studentów
1965	548	1970	635
1966	635	1971	956
1967	590	1972	1203
1968	847	1973	993
1969	812	1974	1509

Źródło: Sprawozdania Oddziału Udostępniania Zbiorów /1965-1967/.
Sprawozdania Oddziału Prac Naukowych ... /1968-1974/.

Inną formą pracy dydaktycznej Biblioteki w środowisku uczelnianym są ćwiczenia bibliograficzne dla studentów starszych lat studiów oraz dłuższe praktyki dyplomowe dla magistrantów własnej Uczelni.

Od wielu lat corocznie przebywają też na praktyce wakacyjnej studenci bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego i Wrocławskiego. W czasie swojego pobytu w Bibliotece poznają całokształt jej działalności oraz szczegółowo pracę określonego oddziału. Początkowo praktyki obejmowały wyłącznie studentów studiów stacjonarnych, a ostatnio również studentów zaocznych.

W roku akad. 1974/1975 uruchomione zostało zaoczne Studium Bibliotekoznawstwa na Wydziale Humanistycznym UMCS. Zaję-

cia z przedmiotów fachowych prowadzą bibliotekarze dyplomowani Biblioteki.¹⁶

Ponadto, po wprowadzeniu tzw. zajęć fakultatywnych do programu szkoły średniej, wiele lubelskich i pozalubelskich szkół zgłasza się do Biblioteki z prośbą o przeprowadzenie zajęć i zaznajomienie młodzieży z aparatem ogólnoinformacyjnym oraz z zasadami posługiwania się katalogami bibliotecznymi. Ten rodzaj zajęć prowadzi wyłącznie Oddział Informacji Naukowej.

Na terenie Biblioteki działalność dydaktyczną prowadzi również Gabinet Muzyczny, który poprzez audycję słowno-muzyczne upowszechnia twórczość wybitnych kompozytorów oraz muzykę dawnych epok. Działalnością swoją Gabinet Muzyczny obejmuje także szkoły i zakłady pracy.¹⁷

W zakresie reprografii działalność dydaktyczną prowadzi Pracownia Reprograficzna.¹⁸ Urządza prelekcje dla studentów starszych lat studiów, praktykantów studiów bibliotekarskich, bibliotekarzy i nauczycieli, zaznajamiając ich z zagadnieniami reprografii, jej rolą, możliwościami i umiejętnością korzystania z nowoczesnych urządzeń.

Należy dodać, że niektórzy pracownicy prowadzą działalność dydaktyczną poza Bibliotekę, biorąc udział w realizacji programu szkoleniowego na kursach dla bibliotekarzy terenowych Lubelszczyzny i na kursach ogólnopolskich.¹⁹ Od r. 1948 pracownicy Biblioteki wygłosili wiele prelekcji i odczytów w lubelskim i pozalubelskim środowisku bibliotekarskim, w organizacjach społecznych, politycznych i towarzystwach naukowych. Mimo zróżnicowanej tematyki, czołowe miejsce zajmuje propaganda książki i biblioteki.²⁰

3. Działalność reprograficzna

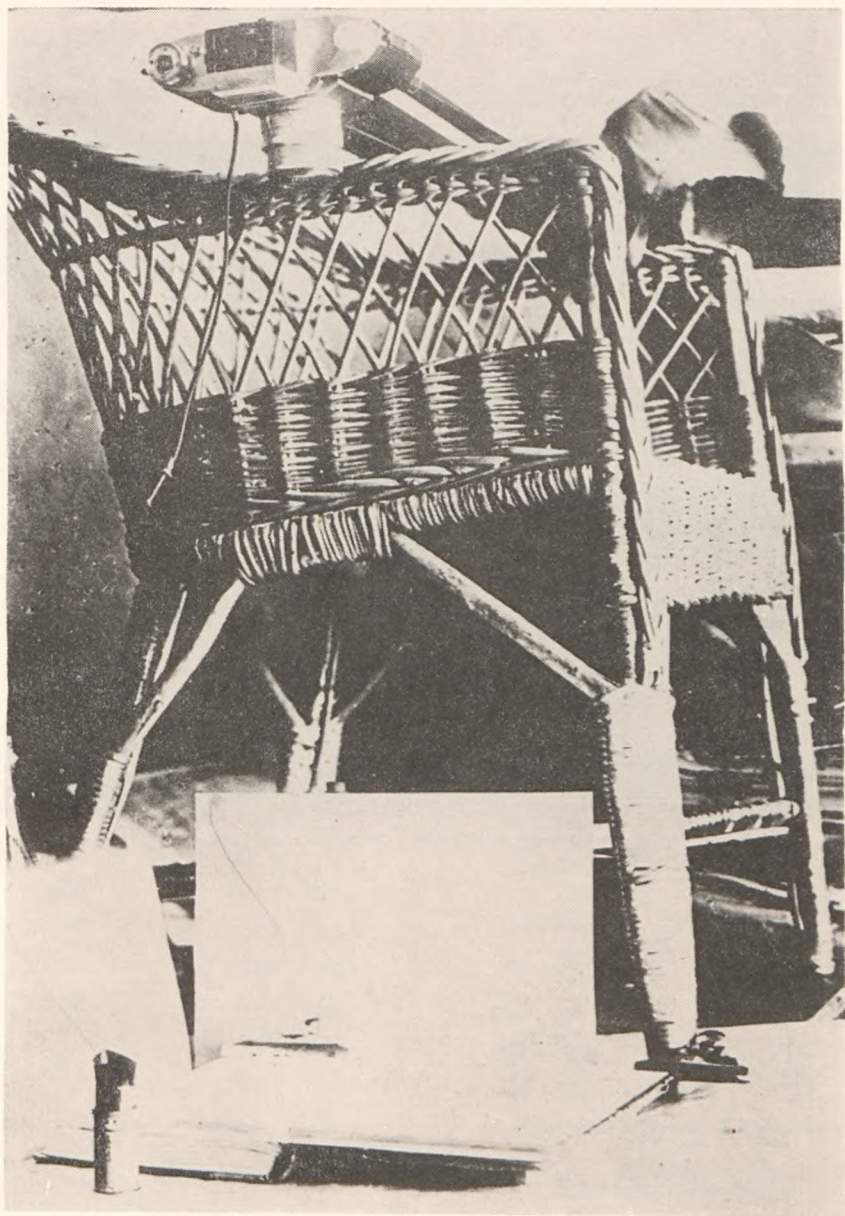
Pierwsze prace reprograficzne wykonywano w Bibliotece już w latach 1953-1955.²¹ Były to nieliczne mikrofilmy do prac naukowych ze sprowadzanych przez Wypożyczalnię Międzybiblioteczną książek i czasopism. Wykonywane były starym aparatem fotograficznym i najprostszym powiększalnikiem. Ważne jest jednak, że już wówczas widziano konieczność zorganizowania przy Biblio-

tece takiej placówki. W r. 1957 w ramach Oddziału Opracowania Zbiorów powstała Pracownia Mikrofilmowa z 1-osobową obsadą personalną. Wykonywała nieliczne zamówienia i jej działalność koncentrowała się przede wszystkim na sprawach organizacyjnych.

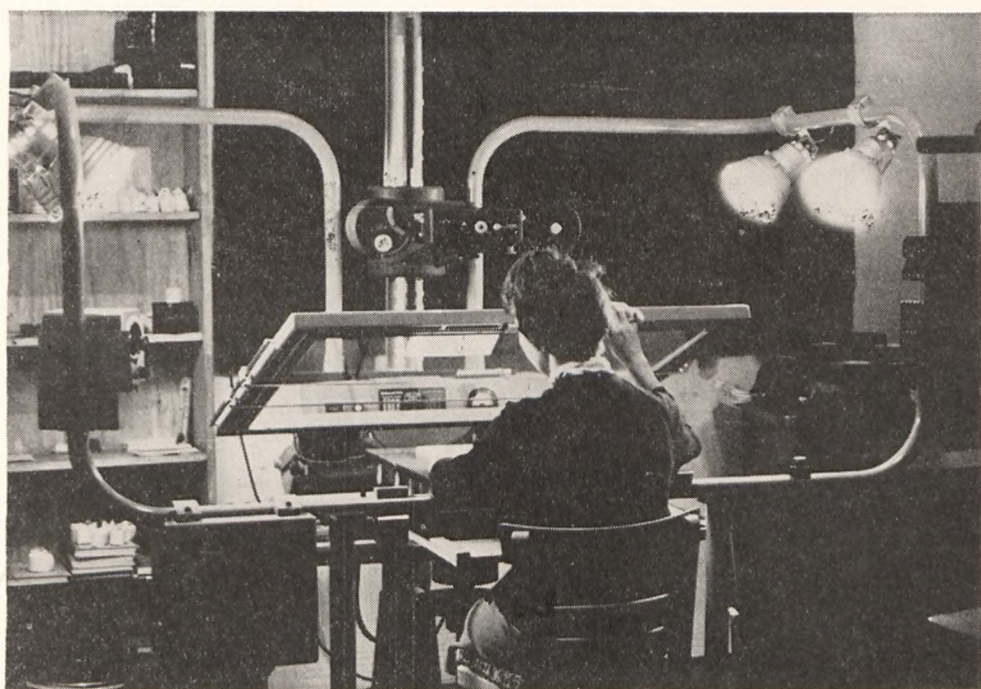
W r. 1960 zakupiono Dokumator DA IV firmy Zeissa i otrzymano w darze z Biblioteki Narodowej Dokumator Fotokopist. Jednocześnie Pracownia otrzymała etat laboranta. Liczba wykonywanych mikrofilmów i powiększeń wzrosła wielokrotnie. W r. 1957 powstało 2428 klatek mikrofilmów i 165 sztuk fotokopii, natomiast w r. 1961 - 21 194 klatek mikrofilmów i 2369 sztuk fotokopii. W miarę, jak wzrastało zapotrzebowanie na mikrofilmy i fotokopie, rozbudowywała się Pracownia pod względem personalnym, lokalowym i wyposażenia. W r. 1962 wyodrębniła się w samodzielny organizacyjnie oddział - Pracownię Fototechniczną²², a od r. 1968 funkcjonuje jako Pracownia Reprograficzna.

Pełne, nowoczesne wyposażenie uzyskała w r. 1968 w ramach zakupów inwestycyjnych do nowego gmachu Biblioteki. Są to następujące urządzenia firmy Zeissa: kopiarka-Dokumator, wywoływaczka - Dokumator, czytnik - Dokumator DL II, suszarki elektryczne do mikrofilmów i papierów; urządzenia produkcji RFN: koreksy JOBO do mikrofilmów, powiększalnik Agfa Varioscop, lampa elektronowa Brauna i inne; sprzęt uzupełniający produkcji krajowej: płuczki, przewijarki, suszarki, lampy, reflektory, a także kilka aparatów fotograficznych. W r. 1969 Pracownia otrzymała urządzenie reprodukcyjne firmy włoskiej Duret A-600, a w rok później kserograf polski KS-2. Od r. 1973 posiada drugą Kamere-Dokumator DA V firmy Zeissa, a w końcu r. 1974 otrzymała kserograf angielski Rank Xerox 720, urządzenie do szybkiego wykonywania reprodukcji, odznaczające się wysoką wydajnością i prostą obsługą. Powiększył się też personel do 7 osób.

W ostatnich latach zadania Pracowni Reprograficznej znacznie wzrosły. Dla potrzeb Biblioteki wykonuje takie prace, jak uzupełnianie zbiorów w postaci mikrofilmów /ciągi czasopism, brakujące tomy druków zwartych, unikalne druki stare i nowe/, różnego rodzaju reprodukcje i fotogramy na wystawy, zdjęcia dokumentalne z życia Biblioteki i Uczelni. Dla zakładów

48. Pierwsze w Bibliotece urządzenie do reprografii dokumentów (aparat fotograficzny przymocowany do fotela i skierowany na książkę)

49. Fragment Pracowni Reprograficznej (praca przy Dokumatorze DA IV)

i pracowników naukowych wykonuje: mikrofilmy i fotokopie z książek i czasopism sprowadzanych drogą wypożyczenia międzybibliotecznego, przeźroczka do ilustrowania wykładów, odczytów i prelekcji, fotokopie tekstów do zajęć dydaktycznych dla filologów, historyków, fizyków. Pracownia prowadzi również działalność informacyjną i dydaktyczną, a także poradnictwo w zakresie reprografii dla instytucji kulturalno-oświatowych, naukowych i technicznych Lublina i regionu. Na tym terenie jest pracownią wiodącą, a w skali krajowej bibliotek uniwersyteckich znajduje się w czołówce.²³

Tab. 40. Rozwój działalności reprograficznej Biblioteki
w latach 1965-1974

Rok	Liczba klatek mikrofilmów	Liczba fotokopii	Liczba kserokopii
1965	49 429	20 349	-
1966	68 546	33 527	-
1967	89 600	43 050	-
1968	122 722	55 085	-
1969	88 602	59 299	-
1970	121 184	69 230	-
1971	113 926	73 766	1 712
1972	135 963	106 135	7 937
1973	140 284	106 852	5 270
1974	135 443	124 454	11 800

Źródło: Sprawozdania roczne Pracowni Reprograficznej.

Przypisy

¹ Patrz rozdz. II, "Kształtowanie się struktury sieci bibliotecznej" / przypis 4.

² Funkcję kierownika Oddziału kolejno pełniły: mgr Helena Sobieszczańska /1 VIII 1953 - 31 VII 1969/, mgr Teresa Batorska /1 VIII 1969-31 I 1971/, mgr Zofia Jasińska /1 II 1971-30 VI 1973/, mgr Teresa Gaworczyk od 1 VII 1973.

³ Wymienić tu należy: kurs bibliograficzny zorganizowany przez Bibliotekę Narodową w Krakowie /1965/; kurs I i II stopnia z zakresu informacji i dokumentacji naukowej /1967-1972/, zorganizowany przez ODIN PAN; kurs I i II stopnia z zakresu informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej /1967-1972/, zorganizowany przez CIINTE.

⁴ W. Skoczyła: Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, /w:/ "Bibliotekarz" 1946, nr 8/9, s.185-186; T. Margul, J. Panas: Wykaz czasopism i wydawnictw ciągłych znajdujących się w Bibliotece UMCS oraz w bibliotekach instytutów i zakładów UMCS i Akademii Medycznej w Lublinie, Lublin 1951, s.132, VI.

⁵ Redagowany w latach 1953-1969 przez mgr H. Sobieszczańską, w okresie 1 VIII 1969-30 VI 1973 przez mgr Z. Jasińską, od 1 VII 1973 - przez mgr Teresę Gaworczyk.

⁶ Zamieszczony /w:/ Dziesięć lat UMCS w Lublinie, 1944-1954, Lublin, 1954. Opracowany przez pracowników Biblioteki pod kierunkiem mgr Stefani Fedorko.

⁷ S. Fedorko: Działalność naukowa Biblioteki /Zarys chronologiczny/, cz. I /1947-1962/, /w:/ Biuletyn Biblioteki UMCS, 1962, nr 1, s. V-XI; T. Smółka: Kronika naukowa Biblioteki UMCS w Lublinie /1944-1957/, /w:/ "Roczniki Biblioteczne" 1958, z.3/4, s.561-564.

⁸ S. Fedorko: Działalność naukowa Biblioteki /Zarys chronologiczny/, cz. II /1962-1966/, /w:/ Biuletyn Biblioteki UMCS, 1966, nr 3/4, s.5-13; T. Smółka: Działalność dydaktycz-

na i naukowa Biblioteki UMCS w Lublinie /1958-1962/, /w:/ "Roczniki Biblioteczne" 1963, z. 1/2, s. 232-236; Kronika naukowo-dydaktyczna Biblioteki Głównej UMCS /1963-1967/, /w:/ "Roczniki Biblioteczne" 1967, z. 3/4, s. 556-562.

⁹ 1966/67-1968/69 oprac.: Mieczysława Adrianek, Zofia Jasińska, Tadeusz Smółka, 1969/70-1970/71 oprac.: Mieczysława Adrianek, Stefan Pawelec, Ewa Pochwatko.

¹⁰ Opracowuje zespół bibliotekarzy dyplomowanych Biblioteki pod redakcją dyrektora doc. dr Jana Gurby.

¹¹ Wymienić tu należy m.in. mgr Stefanę Fedorko, dr Stefana Wojciechowskiego, mgr Mieczysława Adrianek, mgr Marię Jasienowicz, mgr Reginę Schreiter.

¹² Z dniem 1 II 1968 funkcję kierownika Oddziału objęła mgr Mieczysława Adrianek.

¹³ W latach 1957-1969 dyrektor Tadeusz Smółka, od r. 1970- mgr Maria Jasienowicz w Komitecie Redakcyjnym "Roczników Bibliotecznych", od r. 1973 - mgr Mieczysława Adrianek w Komitecie Redakcyjnym "Studiów o Książce".

¹⁴ Pierwsze zebrania szkoleniowe wprowadzone w r. 1948. W latach 1953-1970 prowadziła je mgr Maria Jasienowicz, od r. 1971 - kierownik Oddziału Prac Naukowych ... mgr M. Adrianek.

¹⁵ W latach 1951-1967 organizowała je i prowadziła zajęcia przy współpracy zespołu mgr Stefania Fedorko. Od r. 1968 przejął Oddz. Prac Naukowych, który w dalszym ciągu współpracuje z zespołem pracowników spoza Oddziału.

¹⁶ Z ramienia Uczelni kierownikiem Studium jest prof. dr Leon Kaczmarek - dyrektor Instytutu Filologii Polskiej, funkcję organizatora pełni mgr Mieczysława Adrianek.

¹⁷ Audycje opracowuje i prowadzi mgr Stanisława Dąbek.

¹⁸ Zajęcia prowadzi kierownik Pracowni mgr Wiesława Fajks.

¹⁹ Między innymi na kursach wakacyjnych, organizowanych w latach 1960-1972 przez Sekcję Bibliotekarską ZG ZNP /mgr Maria Jasienowicz, mgr Mieczysława Adrianek i mgr Maria Wilczyńska/; na kursach kształcących i kwalifikacyjnych dla bibliotekarzy bibliotek szkolnych województwa lubelskiego, orga-

niowanych przez Instytut Kształcenia i Badań Oświatowych w Lublinie /mgr Maria Jasienowicz i mgr Maria Wilczyńska/; na kursach organizowanych przez Towarzystwo Wiedzy Powszechnej dla bibliotekarzy bibliotek fachowych w j. lubelskiego /mgr Maria Wilczyńska/.

20 Między innymi w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich, Sekcji Bibliotekarskiej Związku Nauczycielstwa Polskiego, Instytucie Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych, Towarzystwie Wiedzy Powszechnej, Ośrodku Propagandy Partyjnej, w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy, udział w wykładach powszechnych organizowanych przez UMCS, w Polskim Towarzystwie Historycznym, Filozoficznym, Psychologicznym oraz Archeologicznym i Numizmatycznym w Lublinie.

21 Pierwsze prace reprograficzne /mikrofilmy i fotokopie/ przy pomocy aparatu fotograficznego wykonywał w Bibliotece inż. Stanisław Makowiecki.

22 Organizację Pracowni od r. 1957 zajmowała się mgr Wiesława Fajks, będąc wówczas pracownikiem Oddziału Opracowania Zbiorów. Od 1.VIII 1962 r. pełni funkcję kierownika Pracowni Reprograficznej.

23 W r. 1970 Pracownia Reprograficzna Biblioteki UMCS została zakwalifikowana na trzecim miejscu w skali krajowej bibliotek podległych MOiSzW pod względem liczby wykonywanych prac reprograficznych. A. Kłossowski: Działalność bibliotek szkół wyższych Resortu Oświaty i Szkolnictwa Wyższego w XXV-leciu Polski Ludowej. 1970, s. 29.

WYKAZ PRACOWNIKÓW BIBLIOTEKI

Aktualni pracownicy Biblioteki

/ stan na 31 XII 1974r./

Samodzielny pracownik nauki

doc. dr Jan Gurba - dyrektor Biblioteki 1 X 1970¹

Bibliotekarze dyplomowani

mgr Mieczysława Adrianek	st. kust. dypl.	1 IX 1950
mgr Teresa Batorska	kust. dypl.	1 IX 1950
mgr Zdzisław Dobrzański	kust. dypl.	20 VIII 1957
mgr Stefania Fedorko	st. kust. dypl.	1 XI 1947
mgr Sabina Flanczewska	st. kust. dypl.	1 VII 1953
mgr Teresa Gaworczyk	kust. dypl.	1 X 1958
mgr Maria Jasienowicz	st. kust. dypl.	1 X 1950
mgr Jadwiga Olczak	kust. dypl.	15 XI 1957
mgr Stefan Pawelec	st. kust. dypl.	1 IX 1951

wicedyr. Biblioteki

Pracownicy służby bibliotecznej

Kustosze

mgr Krystyna Bilska	1 VI 1957
mgr Maria Bownik	1 XI 1960
Krystyna Cempel	1 IV 1962
mgr Stanisława Dąbek	1 XI 1966
mgr Wiesława Fajks	1 I 1955
mgr Artur Iskrzycki	1 IV 1962
mgr Witold Józkowski	1 VI 1959
Izolda Kęsik	15 XII 1964
mgr Lidia Kijak	1 X 1958
mgr Wanda Małek	1 VII 1957
mgr Joanna Miketta	1 IX 1962
mgr Bogumiła Olechnowicz	19 VI 1956
mgr Stanisława Osypiuk	1 IX 1972
mgr Regina Schreiter	1 XII 1951
mgr Urszula Surowiak	1 VII 1963
mgr Maria Wilczyńska	1 VIII 1961

Starsi bibliotekarze

Stanisława Borowska	1 XI 1971
mgr Agnieszka Czypionka	1 XI 1966
mgr Henryka Kapiszewska	1 IX 1969
mgr Irena Karaś	1 II 1973
mgr Eugenia Koprianiuk	1966-1972, 23 XI 1973
mgr Irena Koprukowniak	1 X 1967

mgr Jerzy Kotwica	1 III 1967
mgr Halina Maliszewska	1951-1953, 1 IV 1964
mgr Janina Marczuk	1 VIII 1961
mgr Zofia Milaniuk	1 X 1966
mgr Małgorzata Nagnajewicz	15 X 1966
mgr Barbara Niezgoda	1 VII 1965
dr Jerzy Szczepański	1 IX 1966
mgr Jadwiga Szymkiewicz	1 III 1966
mgr Joanna Wasilewska	1 X 1967
Irena Wolniewicz	1 IV 1963

Bibliotekarze

mgr Anna Bocheńska	23 XI 1973
mgr Barbara Bulicz	1 VI 1974
mgr Jolanta Bystrek	10 X 1970
mgr Danuta Głowacka	26 X 1970
Bożena Jakubik	1 XII 1973
mgr Danuta Krzowska	1 XI 1972
mgr Aleksander Matysa	1 XI 1968
mgr Anna Płoska	10 X 1970
mgr Jadwiga Podbielska	2 I 1974
mgr Urszula Rossa	1 IV 1970
mgr Barbara Strąkowska-Hałas	1 X 1971
mgr Aleksandra Wójcik	1 X 1969
mgr Barbara Zagórska	1 X 1964
mgr Ewa Zaremba	30 VI 1968

Młodszy bibliotekarze

mgr Anna Abramek	28 XII 1971
Ewa Bandura	1 X 1972
Ewa Bylica	1 XI 1973
Marianna Celińska	1 XII 1972
Krystyna Ciechańska	12 I 1971
mgr Jadwiga Dąbrowska	1 XII 1974
mgr Bartłomiej Dobrzański	10 X 1970
Anna Droba	10 X 1972
mgr Wiesława Gmiterek	1 V 1974
mgr Apolonia Humińska-Kaszewska	19 XI 1973
mgr Adam Kłos	1 XI 1973
mgr Halina Kosienkowska	1 XI 1974
mgr Stanisław Królik	1 XI 1972
Maria Kubiś	1 III 1969
mgr Elżbieta Kuźma	17 IX 1973
Anna Namietta	22 IV 1972
Anna Niedziółko	1 X 1970
mgr Barbara Nowosad	15 VIII 1971
Anna Orkiszewska-Golonka	1 XII 1973
Tadeusz Paszkowski	20 XI 1971
mgr Emilia Piekarz	10 X 1974
Zofia Pisarczyk	1 IV 1970
Ewa Pluta	1 XII 1973
mgr Grażyna Rewucka	1 XI 1973
mgr Maria Różańska	1 X 1973
mgr Danuta Sarzyńska	1 IV 1973
mgr Alina Siczek	15 III 1973

mgr Andrzej Spychalski	1 X I 1972
Grażyna Świech	1 II 1939
Emilia Szwabe	1 V 197.
mgr Romualda Wyszczylńska	1 X 1973
mgr Grażyna Więckowska	16 III 1971
mgr Stanisław Wojnarowicz	1 X 1972
Wanda Ziemiańska	1 IX 1972
Grażyna Ziutek	6 II 1971
mgr Anna Żukowska	1 X 1972
mgr Ełegina Żywar	1 XII 1973

Starsi magazynierzy

Jan Grzanka	1 XII 1947
Henryk Kijankowski	15 XII 1967
Jerzy Konecki	1 VI 1955
Danuta Mazur	1 VII 1959
Teresa Olszewska	1 VI 1966
Halina Walczyk	1 VII 1968
Wiera Wiśniewska	1 I 1950

Magazynierzy

Wacława Bobolewska	13 II 1968
Krystyna Chabros	1 XI 1971
Elżbieta Combrzyńska	1 X 1973
Małgorzata Dąbrowska	23 III 1973
Ewa Dmitrewicz	1 XII 1972
Anna Golc	1 IV 1973
Helena Jasińska	4 VI 1969
Krystyna Jasińska	25 III 1971
Piotr Kobielski	15 X 1974
Bronisława Okoń	1 V 1974
Maria Osior	1 X 1974
Renata Owadowska	4 X 1974
Małgorzata Szczepaniak	15 X 1974
Wiesława Wawrzykowska	15 X 1974
Liliana Wojciechowicz	1 VIII 1973
Elżbieta Wojtaś	6 VI 1974
Maria Żuk	1 XI 1972

Stażyści

mgr Halina Chorążyczewska	1 X 1974
mgr Jadwiga Markowska	25 X 1974
mgr Anna Nuckowska	11 X 1974
mgr Lucyna Pomorska	1 X 1974
Helena Ryszko	11 X 1974
mgr Felicja Sekuleka	1 X 1974

Pracownicy techniczni

Krzysztof Czyżewski	15 XII 1967
Kazimiera Debkiewicz	1 X 1958
Czesław Herda	4 XI 1973
Krystyna Niecko	15 VI 1970
Wiesława Paszkowska	20 XI 1972
Barbara Zdunek	1 X 1973
Barbara Żerdzicka	1 X 1971

Pracownicy administracji

Lucyna Bartyś	20 XII 1973
Bolesław Korgol	1 XII 1968
Teresa Pieron	15 XI 1963
Helena Pytko	1 VII 1968
Irena Wilkus	25 VI 1957

Pracownicy obsługi

Wanda Barańska	15 II 1968
Zbigniew Biegalski	1 VIII 1974
Anna Brodzik	8 XII 1972
Tadeusz Czubacki	1 I 1972
Emilia Dudek	27 III 1970
Helena Grądzka	1 VIII 1974
Krystyna Jarzyna	6 II 1974
Józef Jasiński	1 X 1968
Ewa Karaś	1 XI 1968
Józefa Kot	14 II 1960
Maria Kusyk	1 IV 1954
Janina Litwińska	25 XI 1968
Marek Łuka	1 XI 1972
Teodora Macieńko	14 XII 1973
Marianna Mazurek	2 V 1970
Maria Oficjał	8 III 1971
Zofia Opolska	15 XI 1973
Anna Parcheta	15 XI 1974
Elżbieta Plewik	16 IX 1972
Łucja Rybak	11 X 1968
Zofia Strzęciwilk	30 VI 1966
Janina Urbaś	13 II 1968
Maria Urbaś	13 II 1968
Zofia Zarzyka	15 II 1968
Halina Żoźnierek	1 IX 1973

Byli pracownicy Biblioteki²

Arend Teresa	prac.obsł.	1960-1961
Arsentiew Paulina	prac. obsł.	1 V 1959-28 II 1967
Sanasińska Henryka	prac.obsł.	4 II 1952-31 XII 1952
Bartmińska Izabela mgr	mł.bibliot.	1 X 1968-31 XII 1966
Robołowicz Bogumił	magaz.	15 VI 1967-30 VI 1968
Borowski Henryk mgr	mł.bibliot.	1 X 1967-30 IX 1968
Borsuk Barbara mgr	mł.bibliot.	1 III 1970-28 II 1971
Buczyński Mieczysław mgr	bibliot.	1 IX 1963-30 IX 1964
Chlebik Maria	prac.obsł.	1 IV 1963-31 VIII 1968
Choińska Anna	magaz.	1 X 1968-31 VIII 1971
Chojniak Janusz	prac. obsł.	15 V 1961-31 XII 1962
Chwiećko Danuta mgr	bibliot.	1 XII 1967-30 XI 1972
Cieplak Alicja zob. Nowakowska Alicja		
Ciszewska Barbara	magaz.	1 III 1955-28 II 1958
Czajkowska Regina	bibliot.	1 X 1945-31 XII 1946
Czarniecka Anna mgr	bibliot.	1 VI 1958-31 VII 1966
Czerny Helena	bibliot.	1 I 1953-31 X 1971
Danielak Janina mgr	bibliot.	15 IX 1957-1 IX 1963
Dederko Danuta mgr	mł.bibliot.	1 XII 1972-31 X 1973
Derecka Zofia mgr	bibliot.	1 XII 1948-4 V 1949
Dobosiewicz Maria mgr	bibliot.	1 X 1968-7 X 1974
Dowjat Karolina	prac. adm.	15 III 1946-7 V 1946
Drabarek Zyta	mł.bibliot.	22 X 1970-18 VIII 1973
Ejsmont Maria mgr	bibliot.	1 VII 1958-31 X 1960
Fijałkowska Anna mgr	bibliot.	1 IX 1962-31 X 1967
Filipiak Ryszard mgr	bibliot.	1 VI 1957-1 XI 1957
Filipowicz Kazimiera zob. Kowalska Kazimiera		
Gajda Zdzisława	mł.bibliot.	1 III 1956-31 VIII 1957
Gajowniczek Jolanta mgr	mł.bibliot.	1 XI 1967-31 III 1970
Gawęska Wanda	bibliot.	1 II 1953-31 VII 1958
Gdula Paweł, dr	bibliot.	1 XII 1954-31 I 1956
Gieroba Marian	pom.magaz.	1 III 1956-30 XI 1957
Gocłowska Maria mgr	bibliot.	1 X 1966-31 XII 1966
Górecka Ewa	pom. bibliot.	1 X 1972-31 X 1973
Górniak Bronisława	prac. obsł.	26 II 1968-9 VI 1973
Greś Stanisława	prac. obsł.	1 X 1968-31 VIII 1969
Grochowska Kazimiera	bibliot.	1 IX 1950-30 IX 1952
Grzesiuk Wiesław	magaz.	1 IV 1963-31 V 1967
Izdebska Janina dr	st.bibliot.	2 XI 1953-30 XII 1956
Jachtona Jadwiga	prac. obsł.	20 XI 1962-30 VIII 1963
Jakubowski Władysław	st.bibliot.	1 VI 1968-28 II 1971
Jałowski Andrzej	prac.techn.	1 X 1964-31 V 1970
Janusz Bożena zob. Wolak Bożena		
Jasińska Zofia mgr	kust.dypl.	1 X 1967-30 VI 1973

Jawłowska Karolina	prac. adm.	1 VI 1949-31 VII 1950
Jaworski Zbigniew	magaz.	1 X 1954-28 II 1956
Jemioł Barbara mgr	mł.bibliot.	1 XII 1972-18 I 1973
Kaczyński Stanisław	bibliot.	1951
Kamińska Katarzyna	prac.obsz.	1 X 1959-15 VIII 1968
Karpińska Wanda mgr	bibliot.	1 X 1968-31 III 1974
Karsznicka Łucja	st.bibliot.	1 XII 1945-30 VI 1958
Kiszyńska Jadwiga inż.	asyst.bibliot.	1 XII 1948-7 VII 1950
Klimiuk Eugenia mgr	bibliot.	15 XII 1967-30 IX 1969
Kosowska Ewa mgr	mł.bibliot.	1 X 1973-30 IX 1974
Kowalska Kazimiera	asyst.bibliot.	1 II 1946-30 IX 1950
Kowalska Maria mgr	bibliot.	1 IX 1951-31 XII 1954
Kowzan Julian mgr	bibliot.	31 VIII 1956-7 X 1957
Kręc Kazimiera mgr	mł.bibliot.	29 X 1970-30 IX 1972
Krokosz Irena	mł.bibliot.	1 X 1966-28 II 1967
Krystynopolska Krystyna	prac.obsz.	1 VIII 1958-15 XI 1959
Kukla Helena	prac. obsz.	20 V 1958-31 III 1960
Kulawiuk Regina mgr	mł.bibliot.	1 X 1971-29 II 1972
Kupczyńska Jadwiga mgr	mł.bibliot.	1 X 1972-1 IX 1973
Kusyk Henryk	prac.obsz.	15 VII 1956-30 IV 1960
Kwaśniewska Elżbieta mgr	bibliot.	15 XI 1961-15 VII 1962
Kwiatkowska Janina	prac.obsz.	1 V 1957-31 VIII 1960
Lempke Edmund	prac.obsz.	1 VII 1954-30 VI 1958
Lipa Krystyna mgr	bibliot.	1 VIII 1963-15 XII 1964
		1 X 1966-30 IX 1972
Lipińska Janina	prac.obsz.	11 II 1952-31 V 1952
Lorencowicz Małgorzata	asyst.bibliot.	15 II 1953-31 X 1953
Łopatyński Jerzy mgr	bibliot.	1 XII 1953-31 XI 1954
Łuczycka Anna mgr	mł.bibliot.	1 II 1971-31 XI 1971
Majdan Elżbieta	prac. obsz.	8 III 1971-31 VIII 1972
Majewska Jadwiga mgr	bibliot.	1 XI 1959-1 VII 1961
Majewska Zofia mgr	mł.bibliot.	1 I 1973-31 VI 1974
Makowiecki Stanisław mgr		
inż.	kust.	1 IX 1952-31 VII 1966
Małolepsza Krystyna	prac. obsz.	20 IV 1960-30 IV 1962
Margul Grażyna	pom.bibliot.	1 VII 1968-30 IX 1968
Margul Tadeusz dr	st.bibliot.	1 VIII 1950-31 XII 1951
		15 II 1971-30 IX 1972
Mazurek Stanisława	prac.obsz.	1 I 1958-31 III 1959
Mirosław Genowefa	prac.adm.	1 VI 1959-2 XI 1964
Mitaszko Ryszard mgr	bibliot.	1 VI 1957-30 IX 1958
Moniak Maria zob. Dobosiewicz Maria		
Nazaruk Florian mgr	bibliot.	18 VIII 1954-30 IV 1958
Niedźwiedź Krystyna	prac. obsz.	1 XI 1949-1 X 1952
Nieznaj Kazimierz	pom.magaz.	1 X 1956-31 XII 1959
Nowakowska Alicja mgr	bibliot.	1 IV 1954-16 IV 1958
Ozimińska Zyta zob. Drabarek Zyta		
Panas Jerzy mgr	bibliot.	1 IX 1949-31 XII 1952
Parafianowicz Kazimierz mgr	bibliot.	25 XI 1968-31 VI 1971

Paszewska Zofia mgr	asyst.bibliot.	1 XII 1948-15 VI 1952
Piątek Krzysztof	magaz.	13 VIII 1971-30 IX 1973
Piekarczyk Jan mgr	mł.bibliot.	1 I 1967-28 II 1967
Pietruska Józefa	bibliot.	1 X 1947-30 IX 1950
		1 X 1953-1 XII 1961
Pietruska Oktawia mgr	st.bibliot.	1 VII 1956-30 VI 1967
Piłat Mirosława	prac.obsł.	1 II 1960-29 II 1969
Piotrowska Kazimiera mgr	kust.	1 X 1967-31 III 1973
Podbielski Henryk mgr	bibliot.	1 IV 1963-31 XII 1963
Popiel Helena mgr	asyst.bibliot.	1 IX 1946-31 VIII 1951
Puszkarski Hipolit mgr	bibliot.	22 X 1952-30 XI 1955
Rayss Halina mgr	mł.bibliot.	1 X 1966-31 XII 1966
Romanuk Teresa mgr	mł.bibliot.	1 X 1972-30 X 1974
Rosiecki Stanisław	prac. techn.	1 II 1965-30 XI 1967
Różańska Janina	prac.obsł.	1 III 1953-31 VIII 1968
Rzymowska Zofia	bibliot.	1 III 1953-30 IX 1956
Sabbo Emilia	bibliot.	1 XI 1954-31 VIII 1962
Sadlak Urszula	prac.obsł.	1 X 1954-31 VIII 1955
Sadowska Izabela mgr	bibliot.	1 V 1971-31 VIII 1972
Sadurska Maria mgr	bibliot.	1 X 1968-31 III 1974
Sadurska Zenobia mgr	bibliot.	1 X 1958-31 VIII 1962
Salwowski Władysław	bibliot.	1 IV 1953-1 VI 1953
Skiba Zbigniew mgr	bibliot.	1 I 1969-31 VIII 1970
Skoczylas Helena	asyst.bibliot.	1 IX 1946-30 VI 1950
Skoczylas Władysław mgr	kust.	1 VII 1946-31 X 1951
Smółka Tadeusz mgr	st.kust.dypl.	1 XII 1952-30 IX 1970
Smutek Zbigniew	bibliot.	1 I 1951-31 X 1952
Sobieszczańska Helena mgr	kust.	1 IX 1952-31 VII 1969
Sobolewska Antonina	asyst.bibliot.	1 XII 1951-31 XII 1952
Sołdek Bronisław	prac.obsł.	15 VI 1960-1 XII 1961
Stola Kazimierz mgr	prac.adm.	1 IX 1966-31 X 1968
Styżej Roman	prac.obsł.	1 XII 1962-1 II 1963
Sudak Maria mgr	bibliot.	1 X 1964-31 V 1966
Sudoł Józef	prac. obsł.	1 V 1950-1953
Sykut Zbigniew mgr	bibliot.	1 IX 1958-15 XI 1967
Sylwanowicz Romana	prac. adm.	20 IX 1945-31 XII 1945
Szał Halina mgr	mł.bibliot.	1 X 1972-30 IX 1973
Szorc Jan	bibliot.	20 X 1951-8 XII 1951
Ścibor Sabina	prac.adm.	1 X 1950-31 XII 1951
Tabin Zofia	st.bibliot.	1 VIII 1953-30 V 1974
Truchliński Marek mgr	bibliot.	8 XII 1967-31 X 1972
Turno Ewa	magaz.	1 VIII 1967-30 IX 1970
Urban Agnieszka	prac.obsł.	1 I 1958-30 IX 1958
Waśniewski Andrzej	magaz.	1 V 1960-17 VII 1971
Waśniewski Jacek	magaz.	1 IX 1960-31 III 1961
Wawruch Cecylia mgr	bibliot.	1 IV 1962-31 VII 1963
Wilkuś Stefan	magaz.	1 X 1968-31 X 1971
Willaume Jadwiga mgr	bibliot.	1 XI 1955-31 X 1958
Winiańska Danuta mgr	mł.bibliot.	14 XI 1973-30 IX 1974
Witkiewicz Maria mgr	mł.bibliot.	1 X 1972-30 XI 1972
Wojciechowski Stefan dr	kust.dypl.	1 IX 1955-1 V 1959
		1 VIII 1962-31 VII 1969

Wclak Beżena mgr	ml.bibliot.	1 VII 1968-28 II 1970 1 X 1973-15 X 1974
Welter Janina dr	adiunkt	25 IX 1973-30 IX 1974
Wójcik Tadeusz mgr	asyst. bibliot.	1 XI 1952-29 II 1956
Wróbel Krys van zob. Lipa Krystyna	pom.magaz.	1 XI 1957-1 IX 1961
Wszędyrówny Stefan	st.bibliot.	1 II 1953-31 I 1973
Wyszynska Zofia		
Zamorowska Elżbieta mgr	st.bibliot.	1 III 1958-31 X 1968
Zawrzał Kazimiera	prac.obsł.	1 XI 1947-30 IV 1949
Zieleniewski Kazimierz	kust.	1 II 1949- 1951
Zielińska-Fil Anna mgr	bibliot.	1 IX 1962-30 VI 1965
Zwolak Piotr mgr	bibliot.	1 VII 1958-31 VIII 1962
Żurawska Janina	prac. obsł.	15 VII 1964-25 IV 1970
Żurek Wiesław	prac. obsł.	1 VI-1966-14 VII 1967

Przypisy

- 1 Dаты rozpoczęcia i przerw w pracy w Bibliotece UMCS.
- 2 Uwzględniono tylko pracowników etatowych.

СОДЕРЖАНИЕ

Библиотека университета им. Марии Кюри-Склодовской в Люблине является первой библиотекой вновь возникшей в ПНР. Организовалась она одновременно с университетом, призванным к жизни декретом ПКНО от дня 23.X. 1944 г., во время не оконченной еще войны, на первой освобожденной территории польской земли. Военные условия не могли создать молодому вузу, возникшему с самого начала, благополучного старта. На протяжении многих лет вуз боролся с огромными трудностями в области научных кадров, помещений и научно-технического базиса. Такие же трудности переживала и библиотека.

Зародыш будущего книжного фонда составляли дары так от частных лиц, как и государственных учреждений в стране и за границей. Необходимые для научной работы книги старались покупать, но скромный бюджет и трудности на книжном рынке были причиной, что закупка была минимальной в отношении к потребностям. В конце 1945 г. Библиотека стала получать государственные прибавки книг из т.н. обеспеченной коллекции. В 1947 году ей признали частичный обязательный экземпляр, согласно с тогдашним профилем вуза, т.е. из области математически-естественных наук, хозяйственных, медицинских и философских, а от 1954 года получает всю издательскую продукцию страны в виде полного обязательного экземпляра, в том числе некоторые специальные сборники. Одновременно с развитием и видоизменением вуза кристаллизовался профиль книжного состава библиотеки. Много усилий стоило накопление соответствующего количества трудов по всем ведущим в вузе направлениям.

С этой целью библиотека использовала возможности букинистических покупок, девизный бюджет, обмен, организованный Бюро издательств УМКС, а также индивидуально с библиотеками как в стране, так и за рубежом, подарки, а также возможность вне обязательного экземпляра текущих издательств страны научного и общеинформационного характера.

На протяжении 30 лет Библиотека собрала ценный книгосостав универсального характера, содержащий польские и иностранные книги из периода XIII - XX в., в том числе много ценных и уникальных трудов.

Обработанный книгосостав главной Библиотеки от 31.XII. 1974 г. составляет в общем - 791109 томов и вычислительных единиц в этом числе:

плотные печати	-	351615 томов
непрерывные издательства	-	161237 томов
специальные сборники	-	278257 томов ;

и вычислительных единиц, в том числе:

старопечати	-	16461
рукописи	-	1292
картография	-	4651
графика	-	8750
ноты	-	7792
микрофильмы	-	1001
фонографические документы	-	1810
патентные описания	-	278257

Кроме этого в библиотеках учебных заведений УМКС находится книгосостав, считающий 485990 томов и вычислительных единиц.

Достижением Библиотеки в области персональных дел является не только серьезное повышение числа штатного состава / с 2 - в 1945 г., до 160 - в 1974, в том числе - 130 сотрудников начальной деятельности/, но также повышение квалификации персонала, имеющее значение не только в ежедневной работе на территории библиотеки, но также в дидактическо-пропагандистской деятельности извне, в люблинском и нелюблинском библиотеческом кругу, в общественных организациях и научных товариществах.

В зависимости от актуальных потребностей, персональных возможностей, помещений и финансов, политики накопления книгосостава, повышающейся деятельности обслуживания - формировалась на протяжении прошедших годов организационная структура Главной Библиотеки а также библиотеческие сети вуза. Первые начальные отделения были сформированы в 1948 г.

Актуально организационная структура Главной Библиотеки объединяет 12 отделений:

набора и дополнения собраний

обработки новых плотных печатей

обработки непрерывных издательств

магазинов и консервирования собраний

каталогов

научной информации с текучей патентной информацией

распространения собраний с секцией читальных залов

научных, организационно-научных и дидактических трудов

специальных собраний

репрографическая мастерская

библиотеки научных заведений

самостоятельная секция администрации

В состав библиотеческих сетей вуза в настоящее время входят 54 библиотеки, в том числе 12 - институтских, 2 - отделений и I Библиотека филиала УМКС в Решове, являющаяся выделенной организационной единицей.

С Главной Библиотекой с самого начала сотрудничает Сенатская Библиотеческая Комиссия, действующая с 1962 года как Ректорская Библиотеческая Комиссия.

На протяжении долгого времени фактором тормозящим деятельность Библиотеки были условия помещений. Свыше 20 лет находилась она в нескольких пунктах города, что создавало добавочные организационные трудности.

Собранные сборники хранились в несоответствующих помещениях, таких как: старые бараки, сарая, сырые подвалы. 1968 год стал переломным в жизни Библиотеки УМКС. Приобретение нового здания библиотеки на улице Новотки II являлось одним из важнейших достижений после долгих лет стараний и переселений. На самом деле в новом здании Библиотека УМКС заняла около 50 % употребительной поверхности, потому что одновременно переселились и другие библиотеки вузов Люблина, т.е. : Библиотека Сельскохозяйственного института, Библиотека Инженерского института, Частично магазин Медицинского института, а также некоторые агенды УМКС, однако значительно улучшились условия труда и раскрылись возможности дальнейшего развития.

Большое усилие направлено на задачи обслуживания. Организовано 8 читальных залов - совместно 310 мест соответствующим специализированным подручным книгосостоавам, в числе до 20700 томов и вычислительных единиц, а также 550 заглавий журналов. В общих читальных залах введено

свободный доступ к подручному книгосоставу.

В случае 2 читательских залов наступило интеграция библиотек, существующих в здании, остальными целиком управляет Библиотека УМКС. Построение здания в центре университетского района, хорошая организация читальных залов, быстрый частично механизированный процесс реализации заказов, благоприятно влияет на развитие читательства.

В 1974 году отмечено:

101505 посещений читален

6355 постоянных читателей

3830 томов популярных межбиблиотечным обменом

239036 томов общедоступных

В большой степени используется сформированный в новом здании и снабженный необходимой аппаратурой Музыкальный кабинет, который делает общедоступными музыкальные печати и звукозаписи.

Собранные Библиотечные собрания зарегистрированы во многих каталогах, из которых стоит перечислить доступные читателю: общий алфавитный каталог, систематический каталог предметный, алфавитный каталог текущих изданий, каталог серийных издательств, центральный каталог библиотечных заведений, каталог специальных собраний, алфавитные и рецезивные каталоги подручных книгосоставов.

С года в год расширяется информационно-библиографическая деятельность. В течение года отмечается свыше 5000 данных библиографических информации, а с 1972 года также и патентных информации. Стоит отметить также веденную Библиотекой научно-педагогическую деятельность, результатом которой являются публикации сотрудников из

области библиографических работ, по вопросам истории книг и библиотек, периодические издательства, выходящие благодаря усилиям библиотеки, а также публикации индивидуальных поисков авторов. Дидактическая деятельность библиотеки концентрируется вокруг двух проблем: теоретического обучения собственного состава библиотеки, а также обучения посетителей библиотеки, в том числе студентов собственного вуза.

Большие успехи отметила Библиотека в пропагандической деятельности, будучи докладчицей, принимая в здании много экскурсий, польских и зарубежных, а также организуя, на протяжении года несколько десятков тематических выставок, которые демонстрируют хорошо собственные собрания библиотеки. Стоит добавить, что многие из выставок, пригласительных Библиотекой экспонировались также в других городах страны и за рубежом.

С 1957 года Библиотека имеет репродуцическую мастерскую, которая в последние годы получила полное современное оборудование. Ее услуги определяют следующие данные:

I35443 клеток микрофильмов

I24454 фотокопий

II800 ксерокопий.

SUMMARY

The library of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin is the first newly-founded library in the Polish People's Republic. It was organized together with the University when the latter was established on the first liberated part of Poland still before the end of World War II, by a decree of the Polish Committee of National Liberation from October 23, 1944. The war-time conditions could not provide a favourable starting-point for the young University where everything had to be organized from the very beginning; for many a year it had to overcome numerous difficulties with employment, accommodation, and supplies of scientific equipment; naturally, similar difficulties had to be faced by the Library.

The future scientific books collection was originally based on gifts from both private persons and various institutions in Poland and abroad. Attempts were made to buy at least the most necessary books for studies carried out at the University, but too modest funds and difficulties in the market made purchases minimal in relation to needs.

At the end of 1945 the Library began to obtain government provisions of the so-called "secured" book collections. In 1947 the Library received a government grant on the basis of which it obtained every publication published in Poland from the fields of studies carried out at the University at that time, that is, natural and mathematical sciences, agriculture, medicine, and philosophy; in 1954 the grant was extended to cover all Polish publications from all fields of science as well as some special collections.

With the development and evolution of the University, the profile of the Library collection was also undergoing changes. Efforts were made to collect an appropriate number of books for all the fields of studies at the University. For this purpose the Library made use of foreign currency funds, gifts, purchases from second-hand bookshops, and exchange through the University Publication Bureau as well as individual exchange with Polish and foreign libraries.

During the thirty years of its existence the Library has managed to create a valuable book collection of a universal character, including Polish and foreign literature from the period of 13th - 20th centuries, and a number of unique and rare prints.

According to the state on December 31st, 1974, the book collection of the Main Library had a total of 791,109 volumes and other items, including:

books	- 351,615 volumes
continuous publications	- 161,237 volumes
special collections	- 278,257, including:
old prints	- 16,461
manuscripts	- 1,292
maps	- 4,651
graphic arts	- 9,750
music scores	- 7,792
microfilms	- 1,001
phonographic records	- 1,810
patent descriptions	- 278,257.

Besides that, branch libraries of the University have a collection of 485,990 volumes and other items.

An important achievement of the Library can be seen in a great increase in employment - from 2 persons in 1945 to 160 persons in 1974 - as well as in higher qualifications of its staff; the latter may be observed not only in the routine activities in the Library but also in the educational and propagandic actions in various social organizations and scientific associations as well as in the librarian circles within and outside the Lublin region.

The organizational structure of the Main Library and a network of its branches were shaped according to the actual needs, employment, accommodation, funds, policy of book collecting, and an increasing range of services. The first basic sections were formed in 1948.

At present the structure of the Main Library consists of twelve sections:

Section of Acquisition and Complementing of the Collection,
Section of New Books Reception,

Section of Continuous Publications Reception,
Section of Stacks and Conservation,
Section of Catalogues,
Section of Stack Service for the Reading Rooms,
Section of Scientific Information with a Section of
Patent Information,
Section of Scientific Studies, Organizational and
Educational Services,
Section of Branch Libraries,
Section of Special Collections,
Photocopying Workshop,
Independent Administrative Section.

The network of branch libraries consists of 54 libraries, including 12 institute libraries, 2 departmental libraries, and one library of the University's branch in Rzeszów, the latter being a separate organizational unit.

The Library has constantly co-operated with the Senate Library Council /called Rector's Library Council since 1969/.

For a long time the activities of the Library were hindered by very poor accommodation; the Library was located in several buildings in various quarters of the town which imposed additional organizational difficulties; the collections were kept in improper places, in various barracks and cellars.

However, the year 1968 was a breaking point in the life of the Library. After all the years of constant efforts and recurring removals, the Library moved into a new building at Nowotki street. In fact, the UMCS Library has taken only about a half of the area in the new building, since, at the same time, the libraries of other high schools in Lublin have also moved here, that is, the Library of the Agricultural Academy, the Library of the High Polytechnic School, a part of the stacks of the Medical Academy Library, and some offices of the UMCS; nevertheless, the conditions have greatly improved and there are good perspectives for further developments.

Much attention has been paid to services. Eight reading rooms have been organized /the total of 310 seats/ along with a specially selected open access collections of about 20,700 volumes including about 550 newspapers. In general reading rooms

there is free access to all the books on the open shelves. Of these eight reading rooms, two serve all the libraries located in the building, while the others are at the disposal of the UMCS Library. The localization of the building in the University City, good organization of work in the reading rooms, quick and partly mechanized process of order realization - they all contribute to better reading conditions.

The records for 1974 show: 101,505 visits to the reading rooms; 6,355 permanent readers; 3,830 volumes sent to the Inter-Library Loans; 239,036 loans.

Readers also make frequent use of the newly-created and well-equipped Music Room in which music scores and recordings are stored.

The Library collections are presented in numerous catalogues, which include: general alphabetic catalogue, systematic catalogue, classified subject catalogue, alphabetic catalogue of continuous publications, catalogue of serial publications, central catalogue of branch libraries, catalogue of special collections, alphabetic and subject catalogues of open access collections.

The centres of information and bibliography also increase the range of their services. Annually there are about 5,000 bibliographic, subject, and librarian pieces of information provided, and, since 1972, also information about patents.

One should also mention the scientific and educational activities carried out in the Library. They take the form of publications by its employees in the fields of bibliographic studies, history of books and libraries, periodical publications published by the Library, as well as publications resulting from individual interests of its workers. The educational activities concentrate on two main problems, that is, on theoretical and practical courses and training for the staff, and on instruction to the users of the Library, first of all for the students of the University.

Good results have been achieved by the Library in its propagandic activities, such as carrying on a large-scale series of lectures, receiving numerous excursions from Poland and abroad, and organizing annually several scores of exhibitions

regarded as good opportunities for presenting various collections. It should be added that several exhibitions prepared by the Library were also presented in other centres in Poland and abroad.

The Photocopying Workshop, founded in 1957, has recently received the most modern equipment. The services of the Workshop in 1974 included: 135,443 microfilm shots; 124,454 photocopies; 11,800 Xerox copies.

Serwis fotograficzny:

Wiesław Michocki /6, 7/

Jacek Mirosław /42/

Jan Trembecki /37, 38/

Janusz Urban /40/

pozostałe Pracownia Reprograficzna Biblioteki UMCS.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
R o z d z i a ł I	
POWSTANIE I TENDENCJE ROZWOJOWE UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE	5
R o z d z i a ł II	
KSZTAŁTOWANIE SIĘ STRUKTURY SIECI BIBLIOTECZNEJ	
1. Biblioteka Główna	9
2. Biblioteki zakładowe	15
3. Biblioteka Filii UMCS w Rzeszowie	18
R o z d z i a ł III	
SPRAWY LOKALOWE	23
R o z d z i a ł IV	
PERSONEL	37
R o z d z i a ł V	
KSIĘGOZBIÓR	
1. Gromadzenie	48
1.1. Kształtowanie się księgozbioru według źródeł pochodzenia	51
1.2. Struktura zbiorów bibliotecznych	66
2. Opracowanie	77
3. Katalogi	85
4. Magazyny i konserwacja zbiorów	88
R o z d z i a ł VI	
UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW - CZYTELNICTWO	97
R o z d z i a ł VII	
INNE FORMY DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI	
1. Działalność informacyjna	110
2. Działalność naukowo-dydaktyczna	114
3. Działalność reprograficzna	119
WYKAZ PRACOWNIKÓW BIBLIOTEKI	
Aktualni pracownicy Biblioteki	125
Byli pracownicy Biblioteki	129
CODEPAGE	133
SUMMARY	139

